IO. MARIA CAMPANA

Olim Fisci Patronus in Lucerinis Prouincijs

DE REQVISITIS

ad commendabilem Iudicum creationem.

AD ILLVSTRISS. ET EXCELLENTISS. D.

RAMIRVM PHILIPPVM DE GVSMAN

Medinæ de las Torres Ducem, Hostiliani Principem, Sablonetæ Ducem, &c.

Et in hoc Neap. Regno Proregem præstantissimum.

Quæ nam sint Iuris impedimenta ad assequendum Magistratum, quibus conditionibus, & virtutibus debeat esse ornatus in Iudicem eligendus, cùm Iurisconsultorum, tùm aliorum celeberrimorum moralium Scriptorum, præsertim Tullij, Senecæ, Taciti auctoritate, noua methodo, nouoq; stylo non minus eleganter, quàm doctè enucleatur.

Opusculum non minus Iuris studiosis, quàm humaniorum literarum amicis non iniucundum futurum.

NEAPOLI, Apud Dominicum Maccaranum MDCXXXVIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

IMPRIMATVR.

Fœlix Episcopus Soranus, Vicarius Generalis.

Andreas Letteresius Canonicus Deputatus vidit.

Ioseph Giannettasius Canonicus Deputatus vidit.

Illuſtriſſimo, & Eccellentiſſimo Signore.

IL Dottor Gio. Maria Campana dice à V.E. come deſidera mandare alle Stampe vn Diſcorſo fatto da eſſo ſupplicante *De Requiſitis ad commendabilem Iudicum creationem*. Per tanto ſupplica V. E. à degnarſi di darli il Regio exequatur, vt Deus.

Mag. V. I. D. Io. Bapt. Thorus videat, & in ſcriptis S. E. referat.

Tapia Regens.

Prouiſum per S. E. Neapoli die 19. Aprilis 1638.

Lombardus.

Illuſtriſſime, & Excellentiſſime Domine.

DE mandato Veſtræ Excellentiæ perlegi doctum Opuſculum *De Requiſitis ad commendabilem Iudicum creationē* eleganti ſtilo, & compendioſa methodo compactum à ſolertiſſimo Viro *Io. Maria Campana I. C.* benemerito, in quo nil reperi, quin nō poſſit publicari pro communi vtilitate Iuris profeſſorum, quapropter exiſtimo illud eſſe comendatione dignū, ac Typis tradendum, adhęrente tamen Veſtræ Excellentiæ beneplacito, cui poſt manuum oſcula precor Deum Opt. Max. te incolumem ſeruaturum pro Reipublicæ ſubleuamine. Datum Neap. in noſtris ædibus die 24. Aprelis 1638.

Veſtræ Excellentiæ

Seruus addictiſſimus

Io. Bapt. de Thoro I. C. Neap.

Viſa ſupradicta relatione IMPRIMATVR.

Tapia Reg. Brancia Reg. Caſanata Reg.

Prouiſum per Suam Excellentiam Neap. die 27. Maij 1638.

Tagliauia.

ARGVMENTVM OPERIS.

SEX frequentiora Iuris impedimenta ad assequendum Magistratum, nouem præterea opportunæ deligendo in Iudicem cõditiones recensentur; an omnes sint necessariæ, quibus nam potissimum medijs necessariorum Requisitorũ concursũ in Iudicis creatione Princeps assequi, & an tam exacta obseruatio deduci in praxim facile possit, disseritur.

SVMMARIVM.

IVstitiæ obseruatio quantum Reipublicæ intersit, præfat. vers. 1.

Iustitiæ defensio, ac exequutio quibus nam sit commissa? ibid. vers. ex hac.

Considerata magistratuum, vel inconsiderata electio, quid possit in Republica? vide ibid. & vers. vtinam.

Quæ

Quæ nam causa Authorem mouerit adscribendum præsens opusculũ ad Excellentissimum Dominum? ibidem vers. hanc ob causam.

Laudes Excellentissimi Domini Medinæ Ducis, ibid. eod. vers. & sequentibus versiculis.

Domus priuatæ regimen in Principe quàm sit commendabile? ibid. vers. viris.

Optimi, ac sapientissimi Consiliarij quàm vtiles sint, vt Princeps rectè imperet? ibid. vers. assumpsisti.

Lex diuina quàm optimum sit consiliorum gubernaculũ? ibid. vers. ad latus habes.

Contemptus pecuniæ, ac lucrorum, quàm magna res sit, & quam laudabilis? ibid. vers. continentiam.

Num. 1. An Officiales imperiti, qui iudicant cum consilio iurisperitorum, adhuc Iudices appellari possint, & de quibus Iudicibus hic Author senserit?

Num. 2. An condemnatus ob delictum commissum in officio ad priuationem officij, sit inhabilis ad exercenda alia officia?

Num. 3. & 5. Quando quis dicatur delinquere in officio?

Quid si quis sit condemnatus ob delictũ commissum in officio, sed non sit expressa pœna priuationis officij, an illa subintelligatur?

Et quod nam delictum sit necessarium, ad hoc vt subintelligatur pœna prædictæ priuationis?

Num. 4. Quid operetur ad rem rescriptum Principis?

Num. 6. Quomodo iuris, vel facti infamia repellat à dignitatibus?

Num. 7. An condemnatus ad pœnam exilij temporalem, vel similem, quodcunque illud crimen sit etiam non infamans, propter quod sequuta est condemnatio,

possit

possit durante exilio exercere officium in loco non interdicto?

An Actuarius vt supra condẽnatus, perinde ac Officialis, impediatur duráte exilio exercere officiũ Actuarij, et an perinde ac Officialis carere debeat infamia?

An & quomodo Princeps super hoc censeatur dispensare? versic. quæ omnia.

Num. 8. De effectu condemnationis ex crimine irrogante infamiam.

Quæ nam sint delicta infamantia? vers. sunt autem.

Num. 9. per tot. num. 13. An & quando ex augumẽto, vel diminutione pœnæ ordinariæ impositæ ob delictum infamans, censeatur sublata pœna infamiæ? latè explicatur.

Quomodo dicatur minui pœna ordinaria in pœnis arbitrarijs? num. 9. vers. hæc secunda, in fine.

Num. 14. An pendente accusatione criminali quis repellatur à consequutione officiorũ? & an vt operetur hoc pendentia accusationis sit necessè, vt nomen rei receptum sit inter reos? & an quò ad hoc inter Officiales perpetuos, & temporales sit constituenda aliqua differentia? & traditur intellectus ad aliqua iura in hac materia loquentia.

An si expeditio causæ differatur vltra annum, possit quis non obstante pendentia accusationis ad nouos honores promoueri? vers. & hoc.

Quomodo nõ sit indulgendum malitijs hominũ? vers. quæ cum ita sint.

Num. 15. An si quis aliud officium gessit necessè est, vt paruerit sindicatui, ad hoc vt ad aliud officium ritè possit eligi?

Num. 16. & 17. An id procedat etiam nemine conquerente?

te? & cuiusnam conquestus sufficiat?

Num.18. *An si quis discesserit relicto procuratore instructo à loco vbi parere debet sindicatui, ex eo quia nõ adsunt, nisi querimoniæ ciuiles, possit adhuc nõ obtẽtis literis liberatorialibus exercere aliud officium?*

Num.19. *An hæc sindicatui parendi necessitas sit de iure diuino? & an & quõ possit à Principe dispensari?*

Num.20. *An extendatur ad omnes cuiuscunque generis Officiales, & ad omnia gesta in officio, occasione officij, licet ipsi officio extranea?*

Num.21. *An coactus à Principe subire officiũ, adhuc teneatur præstare cautionem de parendo sindicatui?*

Num.22. *An valeat electio eius, qui ante electionem non paruit sindicatui pro alio officio, si post electionem pareat?*

Num.23. *An & quando sindicandus habeatur pro absoluto, licet sindicatus non sit peractus?*

Num.24. *An quidam supremi Magistratus ab hac l. sindicatus eximantur?*

Num.25. *An sint magnifaciendæ à Principe literę cõmendatitiæ loci, vbi gestum est officium, quibus continetur aliquem se bene gessisse in officio?*

Num.26. *An possit quis post expletum sindicatũ, & obtentam absolutionem accusari, vel inquiri corã alio Iudice ex potestate ordinaria de delictis commissis in officio, vel extra officium?*

Num.27. *An sit prohibitum exercere officium in propria patria, vel proprio domicilio? an hæc prohibitio extendenda sit ad Barones habẽtes feuda, ne in Prouincia, in qua habent feuda, possint officium Præsidatus exercere? vers. quod impedimentum.*

Quæ nam sint rationes huius prohibitionis? vers. rõnes.

cui

Cui nam generi hominũ secundis in rebus soleat ab hominibus inuideri? vers. præterea expedit.

Num. 28. *An Aduocati fiscales comprehendantur sub hac prohibitione exercendi officium in propria patria? & quæ nam sint huius prohibitionis rationes, & quid prædicti facere valeant?*

Num. 29. *An Princeps possit, & quando censeatur remittere prædictæ probibitionis legem?*

An propter eminentem scientiam alicuius possit ab hac prohibitionis lege discedi? vers. secunda.

An cesset lex prohibitionis in locis vbi resídet Princeps, vel eius Vicarius? vers. tertia.

An etiam cesset prohibitio in eo, qui publicum stipendiũ non habet, vel in paruis oppidis? versic. quarta, & versic. quemadmodum.

Num. 30. *An possit quis accedere ad exercendum iterum officium ad locũ, vbi aliud officium exercuit, & quid seruetur de consuetudine?*

Num. 31. *An si quis sit de loco Ciuitatis inimicæ, sit iusta causa illum recusandi, ne admittatur ad officium?*

Num. 32. *An sit necessè, vt quis sit Regiæ iurisdictioni subditus, vt possit officium regium exercere, & an Dominus Regni Prorex aliquando aliud seruet?*

An Dñus Regni Prorex possit aliquid agere cõtra iussũ Regis, interpretando mentẽ Regis, & an dicatur omnia agere de speciali Regis mãdato? vers. nõ omitto.

Num. 33. & 34. *Quãta, et qualis sciẽtia, & praxis requiratur in deligendo in Iudicem, & an sufficiat scientia scholastica?*

Num. 35. *An nimia, & sofistica subtilitas in Iudice reprobanda, & de ratione cur reprobetur?*

An hebetiores ingenio melius soleant Rempublicam admini-

¶ mini-

ministrare, quã nimis acuti? vers. rationes in fine.

Num. 36. An in Iudice requiratur scientia aliarũ artiũ liberalium, & an quandoque nimia scientiæ cupiditas, sit species intemperantiæ, & noceat?

Num. 37. Ad quid teneatur Iudex doctus, vel imperitus, qui minus ritè aliquam controuersiam iudicat, vel indebitè aliquem punit, & quæ in hoc sit differentia inter doctum, & indoctum?

Num. 38. Quanta scientia præditus esse debeat Auditor Prouincialis, & quàm consideratè sit demandandũ prædictũ officium? & quanta apud Principem consideratio esse debeat, vbi de sanguine etiam vilissimi hominis agitur?

Num. 39. Quàm sit necessaria prudentia Magistratui?

Num. 40. In quo differat scientia à prudentia?

Num. 41. Quomodo sal est omnium virtutum, & sine ea nihil boni sperari potest? quàm sit difficile scire homini imperare? vers. est igitur.

Quã periculosa res sit Magistratus? vers. neq; enim.

Quomodo varia hominũ genera, cum quibus ei, qui in Magistratu est, agendum est, variè sint tractanda? versic. varijs?

Quomodo temporibus seruiendum? vers. sæpè mori.

Quomodo quandoque cunctandũ est, & quandoque festinandum, & quæ sententiæ capitales accelerandæ etiam denegata appellatione? vers. sæpè cunctandũ, & vers. sæpè ècontra.

Quomodo aliquorũ malorum remedium aliquando differendũ, aliquando accelerandum? eisdem versiculis.

Num. 42. Recensentur, vt prudentiæ vtilitas ostẽdãtur, aliqua prudentiæ documenta. & primo quomodo Iudex debeat suam auctoritatẽ tueri, & augere inge-

nio

nio suo? & quod temperamentũ adhibere debeat in familiaritatibus subditorum, vt conseruet auctoritatem, & fugiat arrogantiam?

Num.43.& 44. *Beneuolentia subditorum an expetenda? an sit difficile eam consequi, & quid agendum, vt odium vitetur?*

Num.45. *Quomodo Iudex debeat cõseruare æquabilitatem in vultu, & fugere perturbationis signa?*

Num.46.47.& 48. *Quomodo Iudex debeat abstinere ab iracundia, à cõuicijs, & adhibere vbi opus fuerit, maximã in puniendo seueritatẽ procul ab eiusmodi perturbationibus, cũ supradicta æquabilitas non obstet vsui seueritatis? an in aliquibus hoc sit vitium naturale, & an, & quomodo vinci possit; & quàm sit modestia commendabilis, & an Iudex vtens conuicijs, & nimis acerbus, & rigidus in audiendo subditos sit punitione dignus?*

Num.49. *Dominus Regens Matthias Casanata laudatur cùm ob alias virtutes, tùm præsertim ob hanc æquabilitatem, & animi tranquillitatem in iure dicendo eximiam, eiusq; maximè peculiarem.*

Num.50. *Quomodo Iudex non debet ostendere, cum iudicandum ei est, in quam sententiam inclinet?*

Num.51 per tot.nu.58. *Quomodo Iudex in administratione suæ potestatis debet eam præstare constantem, adstrictam, seueram? in quibus hæc tria consistant? quõ illa assequetur? quo temperamento vti debeat?*

Num.55.& 56. *Quid facere Iudex debeat, vt domestici indebitè aliquid non accipiant in pertinentibus ad eiusdem officium, vel saltim, vt ipse non teneatur, si ipsi domestici aliquid indebitè accipiant?*

Num.58. *An seueritas debeat esse proportionata delictis,*

¶ 2 & quo-

& quomodo quandoq; melius sit ad euitandum contemptum omittere potius punitionẽ, quam eam molliter adhibere?

Et quomodo in seueritate adhibenda abstinere quis debet, ne frui supplicijs videatur? vers. sed quod nam.

Num. 59. Quomodo Iudex debeat esse in suo officio solers, & prouidus, & omnium habere notitiam, licet non omnia persequi debeat?

Num. 60. Qua prudentia Iudex debet euitare discordias, & contentiones, præsertim cum collegis, vel ijs, qui præsunt Tribunalibus?

Num. 61. Quomodo Iudex debeat curare bonam famam præsertim in initijs Magistratus, & de effectibus bonæ, vel malæ famæ eius, qui gerit officium? & de fugienda ostentatione, & multitudine verborum.

Num. 62. Quomodo non debeat esse facilè innouator?

Num. 63. Quomodo non debet esse nimis credulus, vel incredulus?

Num. 64. Quomodo debet in aliorũ Officialium facta velut in speculũ intueri, & ex illis imitãda, vel damnanda cognoscere?

Num. 65. An prudentia versetur circa singula?

Num. 66. Quã sit attendenda à Principe, hæc prudentiæ pars in Iudice deligendo, & ex quibus ea conijcienda sit, & an sit deligendus is, qui perperã rebus suis priuatis consuluit?

Num. 67. Quæ ætas ad iudicandum apta à iure cõmuni, vel municipali definiatur?

Num. 68. & 69. An supradicta ætatis mensura possit in omni genere officiorũ seruari? & an iuuenes sit arcendi à magnis Magistratibus? & num quandoque sit hoc limitandum?

Num.

Num.70. An seniores sint sẽper præferendi in officijs? cum distinctione explicatur ad intellectum text. in cap. Regni item quod prædicti.

Num.71. Quid sit seruandum in senibus omnino viribus defectis?

Num.72. Quàm sit necessaria in Iudice probitas vitæ, & quàm parum prosit doctrina sine probitate?

Et vtrum melius sit habere Iudicem probum, & indoctum, an doctum, sed improbum?

Num.73.& 74. An hæc probitas vitæ sit potissimũ ad iustitiã referenda, & quisnam verè sit iustus? & quomodo lenitas, vel seueritas temperanda, & an sit melior nimia seueritas, vel nimia lenitas?

Num.75. Eligendus in Iudicem an carere auaritia, & liberalis esse debeat, & quænam liberalitas sit cõmendanda?

Num.76. Fidei obseruatio in Iudice quàm sit laudabilis? & an confessio à reo possit extorqueri sub spe impunitatis, vel alio doli genere?

Num.77. An Iudex debeat esse ornatus omnibus alijs virtutibus, & quænam sint rõnes huius assertionis?

An deceat eum, qui imperat, subditis esse meliorem? vers. prima.

An subditi potestatem hominis probi æquiore animo ferant, & ècontra potestatem improbi hominis ægrè ferant? vers. secunda; & an malus Iudex audebit malos punire? ibidem. An virtutes, vel vitia Magistratuum sint notiora? vers. tertia.

Quantum valeat exemplum morum eius, qui est in Magistratu? vers. quarta denique.

Num.78. An peccata subditorum tribuenda sint Magistratuum culpa?

Num.

Num.79. An Iudex debeat esse castus? quæ nam mala ex vitio libidinis oriãtur, & quomodo lapsus luxuriæ sit punibilis in Magistratu?

Num.80. An debeat vinolentiam fugere, gulamq; moderari?

Num.81. An eligi debeat ambitiosus? quæ nam sint mala ambitionis? an crimen ambitus locum habere possit, vbi officia etiam pecunia conferuntur à Principe? & an in officiorum collatione sint præferendi officia non petentes?

Num.82. Superbia quàm sit in Iudice detestãda, & quæ mala pariat?

Num.83. Quàm commendanda in Iudice sit pietas christiana? & de eius bonis ad plenum.

Num.84. Vter aptior ad officium sit, qui semper fuit bonus, an qui est mutatus in melius, cum aliquando fuerit malus? quomodo considerandum sit, an verè sit emendatus, & quando à iure vera præsumitur emendatio, & qui nam bonitatis gradus in Iudice sit necessarius?

Num.85. An sit attendenda nobilitas in officijs conferendis tùm de iure communi, tùm de iure municipali? & de rationibus cur nobilitatis ratio haberi debeat? & an in hoc nobilitati, si careat virtute, deferendũ? & quid si in ignobili eximia refulgeat virtus?

Num.86. An, & quomodo sint attendendæ diuitiæ in eligendo in Iudicem? plenè explicatur, cum intellectu ad aliqua iura de hac re loquentia.

An, & quando quis diues præsumatur factus ratione officij? vers. vnum.

Num.87. An venerabilis aspectus sit attendendus in electione Iudicis?

Num.

Num.88. An ſit attendenda aptitudo naturalis, & ſecundum hanc aptitudinem diſtribuenda officia? plenè explicatur.

Num.89. per tot. nu.91. An ſit in Iudicem eligendus dignior de iure communi, vel municipali huius Regni, vel ſatis ſit, eligere dignũ omiſſo digniore? an ſit cenſendus dignior, qui alia exercuit officia, vel qui maiorem habuit dignitatem?

Num.92. An liceat ſubditis diſputare num ſit dignus is, quem Princeps elegerit ad Magiſtratum?

Num.93. Quibus medijs aſſequi poterit Princeps, vt hæc requiſita ſeruentur in electione. & primum, quam diligentiam adhibere debet in inueſtiganda eligendorum conditione? quàm ſit difficile veritatẽ in hoc compertam habere? quid agendum ſit, vt hæc veritas ad illius aures perueniat? & quantũ ſit hominis famæ in hac re tribuendũ? an ſit cõſiderandũ quomodo alia geſſerit officia, vel ſi officia non eſt adeptus, qualem antea vitam priuatus duxerit? & an aliqui, qui vitam priuatã flagitioſam duxerũt, adepti Magiſtratũ ſe laudabiliter geſſerint? & an hoc vltimum dictum mouere Principem debeat in electione Magiſtratuum?

Num.94. An Princeps debeat invigilare, ne officia iuſtitiæ ſint venalia? de malis, quæ reſultant ex venalitate officiorum, an debeant puniri officiorum emptores, & an etiam in ſindicatu de hoc inquiri poſſint? quibus nam ſit probibitum vendere officia? & an Barones retinentes ſolitam prouiſionem dicantur vendere officia? & an valeat conſuetudo licet immemorabilis in contrarium?

Num.95. An ſit probibitum petere pro alio officia?

Num.

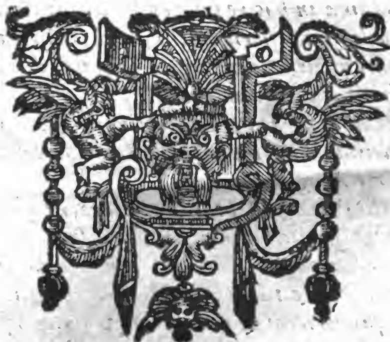
Num.96. Quid sit sperandum de Excellentissimo Domino Prorege?

Num.97. An Princeps curare debeat vt Respublica abundet bonis, & sapientibus viris, & quomodo præmio, & pœna id assequi possit?

Num.98. An sint beatiores futuræ Ciuitates, si debita requisita in electione Iudicum seruentur?

Num.99. An omnia requisita tam exactè in praxi seruari facilè possint à Principibus.

Num.100. Quid sit sperandum circa hanc Iudicũ commendabilem, electionẽ tempore Excellentissimi Domini Proregis Medinæ Ducis?

IO. MARIA CAMPANA LVCERINVS DE REQVISITIS AD COMMENDABILEM Iudicum creationem.

AD ILL. ET EXCELL. D. RAMIRVM PHILIPPVM DE GVSMAN

Medinæ de las Torres Ducem, Hostiliani Principem, &c.

Et in hoc Neapolitano Regno Proregem præstantissimum.

Ræclarissime Princeps, apud ciuilis sapientiæ professores, vno omniũ cõsensu approbatũ est, maximum, ac ferè vnicum ad Reipublicę fœlicitatẽ fundamentum esse Iustitiam. Cum enim ex Solonis *a* sentẽtia Respublica duabus rebus contineatur premio, & pœna, & vna Iustitiæ virtus præmium, & pœnam inter mortales distribuat, vt eos bonos non solùm metu pœnarum, verum etiam quem-

a Cic. ad Brut. epist. 15.

quemadmodum Vulpianus *b* ait præmiorum exhortatione efficiat; necessariò consequitur vnam esse Iustitiam, qua totius Reipublicæ basis veluti firmissimo subsidio innititur, ac sustinetur. Hinc meritò eam fundamentum perpetuæ commendationis, & famæ, sine qua nihil potest esse laudabile, scripsit Romanę eloquẽtię Princeps; *c* vtiliorem *d* populis temporum fertilitate, summũ *e* in rebus humanis bonum, immo *f* omnium bonorum cumulum sapientes censuerunt: Regnorum tam firmum, ac necessarium vinculum, vt eo remoto *g* nihil aliud futura sint Regna nisi magna latrocinia: sed quid dico Regna? si eius tãta *h* vis est, vt nec ipsa latrocinia, nec illi quidem, qui maleficio, & scelere pascuntur, possint sine vlla particula Iustitiæ viuere: nam & ille, qui Archipyrata dicitur, nisi æquabiliter prædã dispertiat, aut occidetur à socijs, aut relinquetur; adeo leges etiam latronum esse dicuntur, quibus pareãt, quas obseruent. Ex quo cum tanta vis Iustitiæ sit, vt ea etiam latronum opes firmet, atque augeat, quanta eius vis inter leges, & iudicia, & in constituta Republica futura sit intelligimus.

Ex hac tam solida, & inconcussa omniũ asser-

b *l. 1 in princ. ff de iustit. & iure.*

c *De offic. lib. 2. nu. 71.*
d *Aristoteles relatus per Afflict. in const. pacis cultum num. 5.*
e *Speculat. in proœmio vers. hoc igitur.*
f *Cyprian. lib. de duodecim abusionibus, vbi quod est pax populorũ, tutamen patriæ, immunitas plebis, nutrimentum gentis, gaudium hominum.*
g *Ex Diuo Augustino de ciuit. Dei lib. 4.*
h *Ex Cic. de offic lib. 2. num. 40.*

assertione elicitur, cū Iustitiæ exequutio, ac tuitio magistratuū fidei sit commissa (parum enim est Iustitiæ seruandæ causa sanctissimas leges constituere, nisi sit qui eas regat, atque exequatur, vt inquit Pomponius) *i* elicitur inquam in bono, vel temero magistratuum delectu vniuersā Reipublicę fœlicitatē, vel infœlicitatem esse collocatam. Ita vt si consideratè hoc fiat, egregiè cum Republica actū dici possit; impletum *K* enim est omne consilium, si te bene elegi; verè & ad rem dixit senex ille Imperator; quod si cōsideratio in re tam ardua desit; totam Rempublicam labefactatam, immo *l* funditus euersam deplorare possimus. Hinc merito monuit Tullius, *m* magistratibus, ijsque qui præsunt, contineri Rempublicam, & ex eorum compositione, quod cuiusque Reipublicæ genus sit, intelligi; enimuero quid intereſt iniquis legibus, an improbis magistratibus prematur Respublica, si vt *n* lex est mutus magistratus, ita nihil aliud magistratus est, quā lex loquēs?

i *l. 2. §. post originem ff de origine iuris.*

k *Apud Tac. lib. 1. historiarum nu. 5. Galba.*

l *Ad tradita per Reg. de Pont. de pot. Proreg. tit. 3 §. 5. num. 19.*

m *De legib. lib. 3. n. 12.*

n *Ex Tullio de legib. lib. 3. num. 3.*

Et profecto quid proderit sanctitas Principis, qui cum non ipse ius dicat, alijs iurisdicendi auctoritatem demandare cogitur, si is cui hæc auctoritas demādata est, eius moribus minimè con-

gruat, & iustitiam, ac iura pessundet? oraculum est *o* meliorē esse Rempublicam, & propè tutiorem, in qua malus Princeps sit, ea in qua mali Principis ministri. Ad quid egregiæ conferent leges, si Iudicantis imperitia, aut improbitas eas nesciat, aut contēnat? verè dici poterit; & *p* corruptissima Republica, plurimæ leges.

o Capitol. in Alex.

p Ex Tacit. lib. 3. ann. num. 4.

Vtinā igitur ij, quibus magistratus creādi facultas est, hoc sedulò perpenderent, & in quouis potius quā hac in re oscitanter agerent; nā omnia alia peccata; sūt Reipublicæ minus perniciosa. Hoc illud est, ni fallor, *q* maius aliquid, & excelsiùs, quod à Principe postulatur; hanc curam sustinet Princeps; hæc omissa funditus Rempublicam trahet: etenim *r* firmanda Respublica non armis modo, & aduersus hostes, sed quod multo maius, multoq; asperius est, bonis pacis artibus, & parua sunt foris *s* arma, nisi est consilium domi.

q Ex Tacit. lib. 3. ann. num. 9.

r Ex Salust. ad Cæsar. de rep. ordin. orat. 1.

s Cic. de off. lib. 1. n. 76.

Hanc ob causā, optimè Prorex, cum omnium concepta de te sit expectatio, te nemini ex his, qui Neapolitano Regno ad hanc diem præfuerunt, in huius prouidentiæ laude primas daturū, nec defuturos tuo etiam exemplo integerrimos Iudices, siquidem teste Plinio *t* vita Principis cēsura est omnium

t In paneg. ad Traian.

nium efficacissima, nec vlla ad moderandos reliquorum ciuium mores salubrior lex excogitari potest, quam vt ille rei politicę peritissimus *u* scripsit, obsequium in Principem, & æmulandi amor, validior quam pœna ex legibus, & metus; hæc pauca ad te scribere ausus sum; quibus pro mearum virium imbecillitate egi de requisitis ad commendabilē Iudicum creationem. materiam existimans tam lætis tui iucundissimi Principatus auspicijs accomodatissimam; non quod aliquid boni allaturum me sperauerim, neque enim tam mei imprudens sum, vt tanti meū sit mihi ingenium, sed quod veluti alter villicus, alteri magno Xersi in summa rerum copia tantillum aquæ meis manibus præ nimio amore ego quoq; tibi exhibere gestiam Principi supra omnium memoriā carissimo; in quem verè ea cadunt, *x* quod potentiā placidè, ac salubriter exerces, approbare imperia ciuibus cupiens, sermone affabilis, accessuq; facilis, vultu qui maxime populos demeretur, amabilis, æquis desiderijs propēsus, acerbus iniquis à tota Ciuitate, immo ab omnibus populis amaris, defenderis, coleris.
Abest dictis adulatio, sciunt hoc omnes, qui eadem *y* de te secretò loquuntur, quæ

u *Tacit.lib.3.ann. n.9.*

x *Ex Seneca de clem. lib.1.cap.13.*

y *Ex Senec. ibidem.*

quæ palam; ſcis ipſe, neque z enim occultũ eſt, quando ex veritate, quando adumbrata lætitia facta Imperatorum celebrentur.

z Ex Tacit. lib 4. annal. num. 5.

Viris ſpectatæ fidei, ac pietatis, domus tuæ priuatæ regimen cõmiſiſti, ſcilicet laudatiſſimum illum Britanniæ Imperatorem Agricolam imitatus, à a te, tuiſque orſus domum tuã coercuiſti, quod pleriſque haud minus arduum eſt, quam Prouincias regere.

a Ex Tacit. in Agric. num. 7.

Aſſumpſiſti grauiſſimorũ laborum adiutores, optimos, ac ſapientiſſimos Conſiliarios, & adminiſtros; intelligens b nullũ maius boni Imperij inſtrumentum quam bonos amicos.

b Tacit. lib. 4 hiſt. n. 2.

Ad latus habes, nequà pietas christiana labatur, viros non minus doctrina, quam religione, & vitæ sãctitate conſpicuos, ſciens nimirum optimum c conſiliorum gubernaculum legem diuinam, nihilquè d ritè, nihil prouidẽter homines, ſine Dei immortalis ope, conſilio, honore auſpicari.

c Cyprian. in epiſt.

d Ex Plin. in d. paneg.

Continentiam ſingularem in reſpuendis cuiuſcunque generis compendijs, & largitionibus etiam inferioribus magiſtratibus conceſſis; ne dum tibi cuius faſtigium eſt ſupra leges, oſtendiſti, optimè percipiens e non aliter quemquam extollere ſe, & diuina mortalem attin-

e Ex Saluſt. orat. 1. ad Cæſar.

attingere posse, nisi omissis, quod tu facis, pecuniæ gaudijs.

Quis igitur ambigat cæteras tui Principatus partes tam egregijs initijs responsuras, ac prout * prima cesserunt fore vniuersa?

* Ex Tacit. in agricola num. 6.

Neque enim vllus probabilis metus esse potest, ne de te vllo vnquam tempore dicendum sit; quod nonnullis obiectũ fuit; in quibus initia *f* magistratuum meliora fuere, finis inclinauit. Nam tuæ præclarissimæ indolis, quę iamdiù Orbi terrarum enituit, in aliorum supremorum munerum fastigio, quibus tanta cum omnium approbatione, & laude perfunctus es; tuorum sanctissimorum morum, quibus æterni Numinis fauor affuturus sperari iure potest, altius fundamenta sunt iacta, quam vt quispiam tale quid suspicetur; Sed de his in præsentia satis, quia temporibus tuis dicendis non defutura sunt decora ingenia. venio ad rem.

f Ex Tacito lib. 13. annal. num. 3.

Nu. 1.

Nu. 1. QVoniam duplex est ad rem magistratuum, seù Iudicum genus: alterum eorum, iuris peritiam minimè callent, nec qui proprerea desinunt Iudices g appellari; alterum vero eorum, qui iuris peritiam profitentur, quorum consilio causarum controuersiæ dirimendæ sunt, tum iure h communi, tum iure i municipali huius Regni, ita vt alias acta sint nulla. In hoc postremo ius dicentium genere eligendo, maxima à Principe attentio adhibenda est; quippè ex ipsis verè Iustitiæ administratio pēdet; de quibus ad pręsens aliqua scripsi; eumq; ordinem sequutus sum, vt primo de impedimentis ad hoc ius dicendi munus dein de conditionibus, quæ sublatis impedimentis adillud, præterea necessariæ, seù opportunæ sunt verba fecerim.

g *Text. in l. 2. ff. quod quisque iuris, l. Consiliarios C. de assessorib. Giurba cons. crimin. 31 num. 4.*

h *Ear. in l. 1. §. si plures num. 12. vbi addit. dicit hanc communē opinionem Bouadigl. in sua polit. lib. 1. cap. 12. nu. 8.*

i *Pragm. 18. de official.*

Nu. 2. PRIMVM, & maximū ad assequēdos honores impedimentū est, si quis in aliquo officio forsitan sibi demandato, adeo malè se gesserit, vt meruerit eo exauctorari, & gradu per sententiā deijci, quod efficit, vt nec ad idem officiū in quo deliquit, nec ad aliud eiusdem generis possit deinceps assumi; idque iuris controuersi non est, cum

sen-

k sententia continuit expressam officij,in quo deliquit ademptionem;illud ambigi solet;

Num.3. An si quis ob admissũ in officio crimen dãnatus,non tamen sit per sententiã eo expressim priuatus, officij in quo deliquit, priuationem subijsse, & prohibitus post hac petere honores per consequentiam iuris interpretatione censeatur? (dicitur autẽ delinquere *l* quis in officio, quoties officij auctoritate, p̃textu, aut occasione delinquit.) Et licet sint hinc inde pugnantia dicta Doctorum, *m* affirmatiua tamen sententia vti verior fuit admissa; licet .n. pœna priuationis officij ipso iure non incurratur, non tamen ad eam incurrendã necessaria est expressæ condemnationis sententia, sed satis est *n* sententia,per quã quis in officio deliquisse declaretur; cui & officij in quo deliquit priuationis, & alia officia petendi vt supra explicatum est, prohibitionis accedit pœna; hancq; opinionem rei iudicatæ in Romano *o* consessu auctoritas roborauit.

Num.4. Quæ adeo vera sunt,vt locum habeant, etiam si quis ob delictum in officio patratum cõdemnatus, rescriptum Principis ad aliud officiũ clandestina supplicatione elicitũ *p* intulerit;

k *l. Iudices C. de dignitatib. lib.12. vbi Iudices,qui se furtis, & sceleribus fuerint se maculasse cõuicti ablatis codicillorum insignibus, & honore exuti inter pessimos quosq; & plebeios habeãtur, nec sibi post hac de eo honore blandiantur, quo se indignos iudicauerũt, l. quicunque, & ibi glos. C. de diuers. offic. lib.12. vbi,quicunq; apparitores ob culpã, vel negligentiã fuerint iudicato discincti, hoc est sentẽtia ab officio separati ad nullam militiã habeant facultatem adspirandi, l. si aliquid & ibi gl. & Bart. C. de susceptor. lib. 10. & l.2. C. de palat. sacrar. largit. lib.12. Reg. de Pont. de pot. Proreg. tit.3.§.5.n.1. Mastrill. de magistr. lib.2 cap.9. num.1. Bouad. in polit. lib.5. cap.1. nu.197. & lib.1. cap.16. num.18.*

l *Carau. ritu 49. nu.27. Farin. cons.5. num.11.*

m *Farin. cons.5. nu 23. Giurba cons. crimin.44. num.12. & seq.*

n *Bald. & Castr. relat. per Farinac. d. cons.5. num.24.*

o *Farinac. d. consil.5. num.38. & 46.*

p *l. si aliquid in fin. C. de suscept. lib.10.*

nec enim ex tali rescripto huic vllus reserandus est aditus, sed potius congruit eum pœnæ grauissimæ subiugari, vt definiunt Honor. & *q* Theod. Cæsares, si contra inhibita sacratissimis constitutis adspirare contempserit, nisi Princeps *r* absoluta vtens potestate expressim censuerit indulgendum.

Num. 5. Sed quoniam dictum est delinquentem in officio, & ob eiusmodi delictum damnatum, non posse etiã alio in sententia condemnationis non expresso, ad aliud officium adspirare: aduertendum est ea iura *s* quibus prædicta firmatur opinio nõ posse ad quæcunque delicta in officio cõmissa adaptari, sed ad ea tantum, quę ad pœnam priuationis officij infligendã sufficere à iure censentur, vt sunt ea, de quibus in dictis iuribus fit mentio, vel æquè grauia; in ijs enim verba fiunt de Iudicibus, *t* qui se furtis, & alijs sceleribus scilicet non dissimilibus, fuerint se maculasse conuicti; de pecuniarijs Officialibus publicæ pecuniæ decoctoribus, qui scilicet pecuniam publicam secum auferẽtes, solum verterunt, vel alias eiusdem publicæ pecuniæ euersoribus, seù expilatoribus, aut de ijs, qui nimia negligentia officia per sententiã amittere meruerũt. Doctores verò, qui supra-

q *l. quicunq; apparitores C. de diuersis offic. lib. 12. Muta decis. Sicil. 63 num. 20. vers. replicabat.*

r *Text. in l. si quis ex grege C. de cohortalib. lib. 12. Mastrill. de magistr. lib. 2. cap. 9. n. 26. Giurb. cons. crimin. 44. num. 51. Bouad. in polit. lib. 5. cap. 1. n. 197. Muta d. dec. 63. num. 20.*

s *Nempè l. Iudices C. de dignit. lib. 12. l. quicunq; apparitores C. de diuers. offic. lib. 12. l. si aliquid C. de suscept. lib. 10. l. 2. C. de palat. sacrar. largit. lib. 12.*

t *Rouit. de milit. pragmat. 3. num. 23. & seq.*

ſupradictam ſequuti ſunt opinionem, vt ſatis ſit ad officij priuationem condemnatio ob delictum in officio perpetratum, hunc ſenſum habuerunt, vel habere debuerunt, vt intellexerint agi de delicto, quod pœnam *u* priuationis officij mereatur, & ſequuta declaratione delicti, pœnã priuationis ſubſequi tanquã delicto, quod commiſſum eſſe per ſententiã declaratum eſt, congruam, licet in ſententia non expreſsã. Hinc paſſim in praxi cernimus multos Regios magiſtratus delictorum reos in ſuis muneribus admiſſorũ varijs pœnis affici, & non ſemper officiorum ademptione puniri, ſed ea retinere.

u *Ad rem Bouad. lib.1. cap.16.nu. 30. vbi enumerat delicta, ob quæ quis officio priuari põt, vt ſunt corruptio, violentia, partialitas, crudelitas, nimia negligentia, imprudentia, imperitia, et alia, quę ius definiuit ſatis eſſe ad priuationem officij, & iniuſtum eſſe tradit, vt ob leuem culpam quis officio priuetur. idẽ lib. 5. cap.1.num.198. vbi cæteras culpas minus graues alijs pœnis tradit puniẽdas D. Reg. Tapp. deciſ.3. conſ. ſupr. Ital. num. 73.*

Num.6. SECVNDVM impedimentum eſt aliqua iuris, vel facti infamia, nam vt ſancitum reliquit *x* Conſtantinus Auguſtus, neque famoſis, & notatis, & quos ſcelus, aut vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honeſtorum cœtu ſegregat, dignitatis portæ parebunt; & infames perſonæ ex *y* Diocletiani, & Maximiani reſcripto, nullis honoribus, qui integræ dignitatis hominibus deferri ſolent, vti poſſunt, quamuis ciuilium munerum, quę ſcilicet pertinẽt ad onus, vacationem propter infamiam non habeant.

x *l.2.C.de dignit.lib.12 & ibi gloſ.*

y *In l.1. C. de infam. lib.10. & ibi gloſ. idem in cap. infamib. de reg. iuris, vbi quod infamia facti, vel iuris repellit à dignitatibus habitis, & habendis. Aſſlict. in conſt. vt vniuerſis nu. 57. Reg. de Ponte in d. tract. tit.3.§.5.num.4.*

Num.7. Ex quo infertur primo damnatos ex crimine, quodcunque illud sit, ad aliquam pœnã habentem, vt aiunt nostri, tractum temporis successiuum, puta exilij, aut similē, dum durat tempus pœnæ, arcendos esse à magistratibus assequendis, quia temporalis illa condemnatio trahit secum infamiam, quæ reddit condemnatũ honoris minimè capacem, & si crimen propter ꝙ damnatus sit inter famosa non annumeretur. Nam quod crimen famosum nõ sit, hoc tantum illud efficiet, vt expleto tempore condemnationis cesset infamia, honorumq; deinde capacitas redeat, dum tamen iuxta iuris scripti rigorem, tanto tempore ab honoribus abstineat, quantum pœna durauit, vt respondit *a* Vulpianus, dum inquit, qui ad tempus relegatus est, si decurio sit, desinet esse decurio, hoc est durante pœna, vt exponit *b* glosa, & sanxit *c* Imperator Gordianus per hæc verba; ad tempus exulare decurio iussus, & completo tempore regressus, pristinam quidem recipit dignitatē, ad nouos verò honores non admittitur, nisi tanto tempore his abstinuerit, quanto per fugam absuit.

Quod vero dictũ est, vt exilij pœna dum durat, quis nequeat magistratũ exercere

a *l.2.in princ.ff.de decurionibus.*

b *In ver. esse decurio, in d.l.2.*

c *l.ad tempus C.de his qui in exil.dati lib.10.et plenè hæc traduntur in l.2.vbi Bar.& gl.in vers. venit ff.de decur. gl.in l. & si seuerior in ver. transactio C. ex quibus causis. infam.irrogatur. text.& ibi glos. l.ad tẽpus ff.de decur.Caball. resol.172. num.1. & 2. & 32.& resol.121.n.8. & seqq. Bouadigl.lib.3. cap.8.num.14.vbi quod etiam si derelictum pro quo quis ad exiliũ damnatus est, non infamet, tamen durante exilio, exulans, nõ potest exercere magistratum.*

cere, intelligendum necessariò est; etiã in alio loco, quam in loco interdicto; tum quia in loco interdicto ob aliam rationem nequit eum gerere, quia scilicet nec ibi morari potest, & frustratoria essent supradicta iura, si ad locum tantum exilij essent referenda, dum prohibent durante tempore exilij honores geri; tum quia, vt inquit *d* Bald. eum vbique comitatur infamia; neque de hoc dubium esse potest, vbi loca ambo subsint eidem Principi; sed prima opinio, quæ à Baldo refertur, vt bannitus ab vno loco, possit in alio honores exercere, poterit locum habere, vbi alius locus diuerso subiectus est Principi; quemadmodum hunc fuisse Baldi sensum dignoscitur, ex eo quod affert in confirmationẽ primæ opinionis exemplũ Hermodori Ephesini, qui ab Epheso exulans in Italia commorabatur, & in Italia honorem in legibus ferendis erat assequutus; tunc enim temporis *e* diuersæ omnino ditionis erant Ephesus, & Italia; cum scilicet duodecim tabularum legum ferendarum Romæ auctor fuit Hermodorus. Et ad rem reperi extare quoddã *f* decretum peritissimi olim Consiliarij de Bottis; qui censuit quemdam qui erat damnatus, vt ab Vrbe Neapolis per bien-

d *In l.2. §. ex actis in addit. in fine ff. de orig. iur. vbi primo dicit, qđ bannitus ab vno loco, potest admitti ad honores in alio exãplo Hermodori Efesij, deinde dicit arguo contra, quia eum concomitatur infamia. ad rem etiam Bouadigl. in d. polit. lib. 3. cap. 8. num. 14.*

e *Vt colligitur ex computatione temporũ, quæ enarrãtur in d. l. 2. §. postea ff. de orig. iur.*

f *In regist. Curiæ quintæ in antiquis apud Secret. Reg. Aud. Luc. & decretum fuit latũ die vltimo Ianuarij 1578.*

biennium exularet, officio scribæ minimè fungi posse in Regia Audientia Lucerinà durante tempore exilij; nec mirum nam & Actuarius, siue Actorũ scriba carere debet *g* infamia, & illa temporalis condemnatio trahebat secum temporalem infamiam, absque criminis, ex quo processit condemnatio, distinctione vt supra dictum est; & ita in hoc mihi dicendum de iure videtur; quicquid indistinctè scripserit Mastrillus *h* bannitum in vno loco, posse in alio loco nõ interdicto ad honores admitti.

g *Farinac.conf.5.n.27.*

h *In lib.2.cap.1.n.61. de magistrat.*

Quæ omnia sunt intelligenda, nisi aliud Principi placeat, quia scilicet prudens, sciensq; ad honores quempiam vocet, cui rigor iuris obstet, quia tunc rigorẽ legum remisisse *i* præsumetur.

i *Menoc.conf.275.lib.3 num.54.relatus per Farinac.quæst.116.n.139.*

*Num.*8. Infertur Secundo, damnatum ex crimine famoso, perpetuam scilicet infamiam irrogante, etiam si condemnatio fuerit ad tempus, & sit elapsum tempus cõdemnationis & impletum non posse k magistratum retinere, aut ad illum adspirare, vtpotè iam effectum infamem infamia iuris, etiam si de hoc nulla facta sit mentio in sententia.

k *Text. in l.2.vbi glos. C.de dignit.lib.12. l ad tempus in primo dicto ff.de decurionib.glos.in l.2.vers.venit ff.de decurionib.Caball.resolut. 172.num.18.Bouadigl. d.polit.lib.3.cap.8.n.14*

Sunt aut delicta famosa, quæ publici iudicij causam habent iuxta iuris regulam,

lam, quam tradit *l* Macer Iurisconsultus, vel quorum actio licet ciuiliter intentata, importat infamiam, vtcunque ad priuatum iudicium pertineant.

Vt autem hæc materia infamiæ quando nam sententiam consequatur, vel ab ea absit ad rem dilucidetur.

Num 9. Hæc secunda illatio declaranda est, vt locũ habeat vbi est inflicta pœna ordinaria delicti *m* famosi; secus si causa cognita fuerit diminuta; quia pœnæ diminutio cum causę cognitione efficit, vt pœna quoq; infamiæ censeatur relaxata; siue agatur de pœnis ordinarijs, siue arbitrarijs ex delicto famoso descendentibus (dicetur *n* autem minui pœna in arbitrarijs habita ratione pœnæ consuetæ imponi.)

Hinc decisum refert Reg. Rouit. *o* ipso patrocinante quemdam Præfectum Cohortis militaris ad pœnam exilij biennalis condemnatum ob delictum concussionis, quæ extraordinaria erat censenda habita ratione ad grauitatẽ delicti, ob vitium probationum, non fuisse habitum infamem, nec dicta prçfectura priuandum fuisse, quam scilicet si fuisset effectus infamis retinere minimè potuisset, cum alia pœna quam biennalis exilij in sententia non fuisset expressa. Ratio huius declarationis est, quia

l *l. infamem, & ibi glo. ff. de public. iudicijs.*

m *Bart. in l. & si seuerior in antiq. lect. nu. 7. vers. circa quod dicas C. ex quib. caus. infam. irrog.*

n *Glos. in d. l. & si seuerior in ver. remisisse, ibi, nec dicas illud esse verum in extraordinarijs C. ex quib. caus. infam. irrogatur.*

o *In pragm. 3. de militibus num. 30.*

quia *p* sublata pœna principali, cuius consequutio est infamia, æquum est, & ipsam infamiam remoueri.

Num. 10. Dixi, si causa cognita pœna fuerit diminuta, quia secus est *q* si ex mero Iudicãtis arbitrio ordinaria pœna delicti famosi remissa esset; quia hæc gratuita remissio pœnam infamiæ nõ tolleret: vnde censuit *r* Caballus quemdam nobilem, qui ob furtum ad temporalis carceris pœnã fuerat absq; iusta causa dãnatus ex mera Iudicantis voluntate, non potuisse ad dignitatem Equestris militiæ Diui Stephani admitti vt infamem; tanquam scilicet gratuita illa corporalis pœnę remissione, pœnæ potius quam infamiæ, exemptum.

Num. 11. Quod dictum est de diminutione pœnæ cum causæ cognitione, locũ habet etiam cum pœna sine *a* causa augetur, nam pœnę incrementũ perinde, ac diminutio causa cognita tollit infamiã, quoniam sententiæ seueritas cum cæteris dãnis transigere videtur. nec mirũ videri debet si sine causa diminuta pœna, infamia non tollitur, aucta vero pœna sine causa infamia tollitur, quia cum sine causa minuitur pœna, delictum minus dilui, ac purgari videtur, vnde æquum est infamię pœnam

p *Caball. resol. 172. nu. 25. ex Bald. in l. & si seuerior C. ex quib. caus. infam. irrog.*

q *Text. in l. diuus Seuerus & ibi glo. in ver. putauerunt ff. de iniur. & famosis libellis, text. in d. l. & si seuerior, ibi, certis rationibus motus cum glos. in ver. remisisse, ibi, hic cum Iudex in sua sententia C. ex quib caus. infam. irrog.*

r *resolut. 172. num. 10. & sequent.*

a *Text. & glos. in l. si possidonium C. ex quib. caus. infam. irrog. Caball. resol. 172. num. 3. et 4. & num. 25.*

nam manere, at pœna aucta sine causa, cum acrius quam iustum sit puniatur, iuri consonum est, vt grauioris pœnæ incommodum cum commodo sublatæ infamiæ compẽsetur ex regula vulgata, quod in vno grauatus, in alio est *b* iuuandus.

*Num.*12. At si pęna cum causa augeatur, dummodo illa non perueniat ex atrocitate delicti, adhuc cẽsuit Bart. *c* remissam censeri infamiam; excipit autem casum, vbi atrocitas criminis est in causa, vt pœna augeatur, quia facti atrocitas prodesse nemini debet.

*Num.*13. Denique non omittendum est, ea omnia, quæ huc vsque dicta sunt de infamiæ remissione ex pœnæ imminutione, vel incremento intelligi à Doctoribus, dummodo incrementum, vel imminutio fiat de pœna corporali in aliam corporalẽ mitiorem, vel grauiorem, secus si pœna delicti ordinaria corporalis minuatur in aliam pœnam pecuniariam, vel pœna delicti famosi ordinaria, & pecuniaria, in aliam pœnã perinde pecuniariã grauiorem, vel leuiorem immutetur, nam hoc casu discessus à pœna ordinaria infamiam nõ aufert; quia scilicet de pœna corporali, qualis infamia censetur, si non afflictiua, saltim priuatiua ad pecuniariam

C non

b *Caball. in d. resol* 172 *num.* 25. *ex Bald. per eũ allegato.*

c *In l. & si seuerior in antiqua lectura num.* 7. *versic. Doctores dicunt melius C. ex quib. caus. infam. irrog.*

non cadit proportio, ita vt altera alterius naturam ritè assumere *d* possit.

Num. 14. TERTIVM non dissimile ad dignitates impedimentum est, si quis de aliquo crimine accusetur. ita deducitur ex responso Papiniani, *a* cuius verba sunt hæc; in quæstionibus nominatos capitalium criminum ad nouos honores ante causam finitam admitti non oportet; cæterum pristinam dignitatem retinent: Marciani, *b* qui ita scriptum reliquit, reus delatus *c* etiam ante sententiam honores petere principalibus constitutionibus prohibetur ex rescripto Imperatoris Alexandri, *d* cuius sanctio hęc continet; reos criminis postulatos *e* nouos honores appetere non debere antequam purgauerint innocentiã suam, & à diuis parentibus nostris, & à me sæpè rescriptum est: quod de accusatione dictum est, proculdubio, & de inquisitione dicendum *f* est, satisq; est sola accusatio, etiam si nomen rei receptum nõ sit inter reos, vt tradit doctissimus, & integerrimus *g* Regens Tappia; colligitur ex supradictis Iurisconsultorum responsis, & Cæsaris rescripto, in quibus nulla nisi accusationis mentio fit, & expressius ex glosa *h* quæ apertè

d *Bald. in l. quid ergo §. pœna grauior in 1. lectur. num. 1. & 3. ff. de his qui not. infam. Caball. resol. 172. num. 29. Bart. in l. & si seuerior in antiq. lectur. num. 7. vers. quandoque Iudex alterā pœnam C. ex quibus causis infam. irrog.*

a *In l. libertus §. in quæstionibus ff. ad municipal.*

b *In l. reus delatus ff. de muner. & honor.*

c *Idest accusatus, vt ex glo. in l. famosi vers. deferre ad l. Iul. maiest.*

d *In l. vnic. C. de reis postulatis lib. 10.*

e *Hoc est vt glos. exponit accusatos.*

f *Reg. Tapp. decis. 17. Ital. Consil. num. 3.*

g *d. decis. 17. nu. 3. Reg. de Ponte tit. 3. §. 5. n. 3.*

h *Glos. in l. rescripto §. si quis accusatorem in ver. nõ debeat in princ. ibi, secus si accusatur etiam nõ criminosus ff. de muner. & honor.*

apertè docet arcendum ab honoribus esse eum qui accusatur, licet nõ criminosus sit. & si id ipsum limitandum doceat idem peritissimus *i* Dominus Regens Tappia in ijs, qui perpetuum adepti sunt officium, qui etiam pendẽte inquisitione, vel accusatione possũt ad maiora promoueri, quasi nõ dicantur nouos honores assequi, sed potius ad maiores gradus ascendere, nec contineantur sub prædictis prohibitionibus nouos assequendi honores, & iura antiquitus habita firmius retineant; ꝙ non est in ijs, qui nullum, vel tantum temporale adepti sunt officium; quos supradictæ comprehendunt sãctiones, dum ex accusatione veteris tantum dignitatis retentionem permittunt, à nouis honoribus arcent, quasi eorum iura ad honores sint infirmiora; quãuis non omittam aliter distinguere videri Regentem Rouitum k in terminis supradictorum iurium, & requirere vt nomen rei receptũ sit inter reos, ꝙ fit per citationẽ, iuxta Rebuffum, *l* vel iuxta Io. de Platea ꝑ litis cõtestationẽ, estq; hæc Io. de Platea cõmunior opinio. *m* Sed si licet homuncioni à tanti viri authoritate discedere, nescio an eius opinionem probent allegata per ipsum *n*, iura. nam dum vult Vulpianus

i *In d.dec.17.n.5.& 6.*

k *In prag.15. de officialib. à num.13.cum seq. vbi videtur ita distinguere, vt in Officialibus adeptis officium requiratur, vt nomen rei receptum sit inter reos, l.reus ff.de mun. & honor. & l. libertus §.in quæstionibus ff.ad municip. & l.vnic.C.de reis postulatis lib.10. non autem sufficiat accusatio, in ijs vero, qui nullum sunt adepti officium regula sit constituenda, vt sufficiat accusatio.*

l *l.1. C. de reis postul. lib.10.*

m *Rouit. prag.15. de official.num.14.*

n *Iura, quæ allegat sũt text. in l.furti in princ. ff.de his qui not.infam. & in l.fin.C.de accus.*

o *In d.l.furt. in princ.*

nus *o* furti, vel alijs famosis actionibus condemnatum, qui prouocauit, non esse inter famosos habendū, quia scilicet vt inquit glos. appellatio, vel extinguit, vel suspendit pronuntiatum, nihil ad rem; cum prædictæ authoritates quibus accusatus nouos honores appetere prohibetur, non condemnationem, vel infamiā requirant, sed accusatione contentæ sint: rescriptum vero *p* Honorij, & Theodo: dum seruari iubet, vt quicunque in discrimen capitis accersitur, non statim reus, qui accusari potuit, existimetur, nihil commune habet cum eo de quo quæritur: nam & verborū sensus est, vt non statim, atque quis accusatur, censendus sit esse damnandus, vt exponit glos. illud verbum reus idest damnandus; at cum dicitur accusatum debere ab honoribus abstinere, donec accusationis exitus videatur, vt iura præcipiunt, nō ex hoc dicimus, aut censemus esse dānandum: sola igitur accusatio, vel inquisitio in ijs, quod adhuc officium nō sūt adepti, vel tēporalē tm̄ habēt dignitatē efficit, vt accusatus, vel inquisitus ad nouā dignitatē nequeat adspirare.

p *In l.fin.C.de accus.*

Et hoc nisi annus elapsus sit; nam post annum quam reus delatus est honores petere non prohibetur, vt inquit Marcianus,

cianus, *q* nisi per ipsum steterit, quo minus causa infra annum expediretur, vnde causæ quoad hoc anno finitur instantia, licet in alijs causis instantia vsque ad biennium duret, vt notat Accursius. *r*

Quæ cũ ita sint tamen prudentia occurrendum est, ne calumniantibus aditus pateat, & malitijs *ſ* hominum, qui sępius ex odio magis quam ex veritate ad accusandum prodeunt, via aperiatur; & considerandum neminem futurum *t* innocentẽ, si accusasse sufficiat.

Num. 15. QVARTVM impedimentum est, si quis cum aliud officium annale obtinuerit, sindicatui, iuxta tam communium, quam municipalium legum præscripta minimè obtemperauerit; nam hic ad aliud officium exercendũ admitti non debet ex eorumdem iuriũ dispositione, & præsertim extat *u* Ritus M.C. neminem ad aliud officium assumendum, vel admittendum, nisi prius exhibitis litteris liberatorialibus sui sindicatus.

Num. 16. Quæ quidem Ritus verba formam inducere videntur omnino seruandam, ita vt etiam nemine *x* conquerente ea forma non seruata, non exhibitis scilicet suæ absolutionis à sindi-

q *In d l. reus vers. sed post annum ff. de mun. & honor.*

r *In d.l. reus in verbo sed post annum. Regens Tapp. in d. decis. 17. n. 8. Rouit. in d. pragmat. 15. num. 15.*

ſ *Ad tex. in l. in fundo §. fin. ff. de rei vend.*

t *Plinius in panegyr.*

u *Text. in l. 1. C. vt omnes Iudices tàm ciuiles, quàm criminales, l. neminem C. de suscept. lib. 10. text. in prag. 1. de sindic. official. & in ritu 295. cum alijs concordantibus.*

x *Carauit. d. ritu 295. num. 12. ex Baldo, quem ibi allegat.*

sindicatu documentis nequeat ad officium admitti.

y Carauit. eod. num. 12 eod. ritu 295.

Vsus *y* tamen obtinuit, vt nemine instante rigor Ritus minime seruetur, vt tradit Carauita; & si eius distinctio quippè nimis verbalis, & auctoritate destituta minimè arrideat, dum conatur soluere obiectionem, quę sumi potest ex dictione nisi, quæ importat formam; vt illud procedat cum dictio nisi postponitur, non cum præponitur, vt in Ritu.

a Carauit. d. ritu 295. num. 11.

Num. 17. Tamen affirmandum est satis esse alterius loci petitionem, vel scilicet vbi quis officium gessit, vel vbi gesturus est; ne dum vniuersitatis nomine, sed etiam *a* vnius ex ciuibus alterutrius loci.

b Carauit. d. ritu 295. num. 11.

Num. 18. Et licet si qui parere debet sindicatui careat criminalibus accusationibus, sed tantum ciuiles querimoniæ contra eum propositę sint, liceat ei recedere à loco vbi officio functus est relicto procuratore, vt aiunt, instructo; non tamen antequam omnino impletus sit sindicatus, & *b* obtētæ sint litteræ liberatoriales, poterit aliud officium capere; quia verbis ritus non distinguitur an querimoniæ sint ciuiles, vel criminales; sed absolutè postulatur, vt quis litteras absolutorias exhibeat,

beat, quibus non exhibitis ab alijs honoribus procul haberi iubetur.

Num. 19. Hæc ſindicatui parendi neceſſitas ampliatur primo, vt quoniã ſindicatus ex ipſo iure diuino originem ſumpſit, nec à Principe relaxari poſſit, niſi cum *c* expreſſa legis abrogatione.

Num. 20. Ampliatur, vt cuiuſcunq; *d* generis officium exercentes, ſiue magnũ, ſiue humile, quod ſcilicet ad iuſtitiæ, ſeù iuriſdictionis adminiſtrationẽ ſpectet, etiam ſi annale nõ ſit, vt ſunt exẽpli gratia, qui vulgo appellantur commiſſarij Prothomedici, redemptionum vniuerſitatum, & qui per paucos dies locum magiſtratuum ordinariorũ explent, ſindicatui parere teneãtur, ac de omnibus in officio geſtis, licet ipſi officio extranea ſint, & aliundè delegata, & commiſſa.

Num. 21. Ampliatur, vt iuſta cauſa dicenda ſit non admittendi ad exercendum officium eum, qui ad officium electus eſt, ſi quis cautionem de obtemperando ſindicatui non prçſtiterit; *e* immo nec debet admitti, niſi prçſtita hac fideiuſſoria cautione; quam cautionem præſtare debebit, etiam ſi quis à Principe coactus ſit officium ſuſcipere, vt colligo ex Antonini, & Veri reſcripto, qui teſte Papyrio *f* Iuſto reſcripſerũt, non

c *Auiles relatus p Rouit. pragm.* 1. *eod.n.* 61.

d *Pragm.* 3. 4. *&* 5. *de ſindicatu, prag.* 10. *de offic.Iud.num.* 30. *Rouit. prag.* 1. *eod.nu.* 63. *olim in ord.* 6. *edita die vlt. Octobr.* 1588. *Reg.Tapp. in cõſt.Regni volumus.*

e *Prag.* 1. *nu.* 6. *de offic. Iudic.ibi, & non poſſint intrare officia niſi præſtiterint idoneam fideiuſſoriam cautionem, Capibl. prag.* 5. *nu.* 179. *de Baron.*

f *In l fin.§ fin.ff.ad municipalem.*

non minus eos qui compulsi magistratu funguntur, cauere debere, quam qui sponte magistratum agnouerunt.

Num. 22. Ampliatur, vt si quidem ad magistratum deligatur is, qui pro alio officio antea gesto sindicatui non paruerit, licet postquam electus est pareat, tamen ipsa electio nullitatis vitio laboret; quia scilicet quoad officia attinet, inspicienda est capacitas electionis, vt tradit Rouitus; *g* idque deducitur ex verbis Ritus *h* quibus continetur, ne possit quis non ostensis litteris sindicatus ad officium adsumi; quæ verba non solum ipsam officij administrationem, sed etiam electionem impediri important, nam verbum assumi refertur, vt docet Carauita *i* ad ipsũ eligentem, ergo verborum Ritus sensus est, vt antequam quis sindicatui paruerit, & absolutionem reportarit, non possit quis ad officium eligi.

g *Rouit. in pragm. 5. de Baronib. num. 25.*

h 295.

i *d. ritu 295. ad rem & Rouit. d. prag. 5. de Baronib. num. 20.*

Num. 23. Declarãtur prædicta, vt habeatur quis pro k absoluto, si per ipsum sindicandum non stetit, sed potius ipsius sindicatoris culpa accidit, vt infra terminum à lege definitum causæ expeditio dilata sit, ita vt nec absolutio, nec condemnatio sequuta sit; quia termino elapso quemadmodum non admittitur querela, ita nec ipsius prosequutio;

k *Paris de Puteo in ... ver. officialis relatus p Cuazzin. defens. 1. c. 23 num. 10. D. Reg. Tappia in const. Regni volumus lib. 2. de sindic. official.*

quutio; nisi tamen aliquod iustum impedimentum causæ sindicatus expeditionem remoratum fuerit, vt aduertit D.Regens Tappia, *l* qui ideo se testatur vidisse aliquos sindicatus ad menses, & annos protractos. l *Ead. const.Regni volumus.*

Declarantur etiã vt ab hac sindicatui parendi necessitate de consuetudine eximãtur quidã supremi gradus magistratus, vt in ditione Põtificia de Præsidibus Prouinciarũ testatur Guazzinus, *m* & de huius Regni amplissimis Proregibus omnibus notum eos lege sindicatus non adstringi. m *defens.1.cap.23.n.9.*

*Num.*25. Sindicatus litteras necessarias duxi; non tamen vt hoc nõ omittam, magnifaciendas à Principibus censeo subiectorum litteras commendatitias, quæ eũ qui apud ipsos functus est magistratu, dignum commendatione testantur: quippè hæc, atq; talia plerumque studiosè cõquiruntur, & affectantur ambitiosè magis, quam ex rerum gestarum fide: hinc integerrimus ille Thrasea Senator sui temporis maximũ decus censuit prohibendam esse Prouincialibus gratiarũ actionem Senatui, quam tunc temporis curare cõsueuerant Prætores, aut Proconsules pro bona eorũ electione, quasi ritè, rectèq; Prouincias sibi demandatas admini-

n *Tacit. lib. 15. annal. num. 3.*

ſtraſsét; quia plerumq; *n* laus eſt falſa, & precibus expreſſa, quæ perinde, ille aiebat, cohibeatur quam malitia, quam crudelitas; quinimmò non ſemper ſubiectorũ in magiſtratus propenſio ex illorũ virtute proficiſcitur; quædam *o* immo virtutes odio sũt, ſeueritas obſtinata, inuictus aduerſus gratiam animus, vt verè dici poſſit cum eodem; plura ſępè peccantur dum demeremur, quam dum offendimus.

o *Tacit. ibidem.*

Eſt igitur neceſſaria abſolutio ſindicatus, ſed ea ſatis non eſt, ad poteſtatis integrè, ſanctèq; geſtæ teſtimonium.

Num. 26. Hinc merito poſſe quem etiam poſt dictam cauſam in ſindicatu, & obtentam abſolutionem à Curia Regia inquiri ſanxit Carolus *p* Secundus. quod intelligo nedum ex poteſtate Principis, vel eius, qui Principis locũ gerit, vt tradit Reg. de Ponte, * ſed etiam ex ordinaria competentium Iudicum Regiorũ facultate; dummodo de ijs criminibus, de quibus in ſindicatu, nec actum, nec cognitum eſt inquiratur, vt expreſſim lege *q* municipali cautum eſt ad veterum municipalium legum interpretationẽ, dum id ab omnibus Regijs Tribunalibus abſq; vlla cõtrouerſia obſeruari iubet: quę quidẽ lex non procedit, vbi poſt ſindicatum

p *In cap. Regni 132. incipiente item ſtatuimus quod tam Iuſtitiarij.*

* *deciſ. 26. nu. 6. & ſeq.*

q *Pragm. 6. de ſindic.*

parte

parte conquerente de admissis in officio ad Iudicium vocaretur; *r* dico de admissis in officio; quia si agatur de delicto non intuitu officij patrato, etiam post sindicatū expletum parti integra manet actio, *ſ* quemadmodū nec dicta lex municipalis locū habet, vbi sindicatores, quod ijs licet, & ipsi per inquisitionem processissent, *t* quia tunc esset, quod iura prohibent, iterum cognoscere de eo, quod iam cognitū est.

r *De Ponte dec 26. nu. 12. ex doctrina Parid. de Put. in ver. officialis cap. 1. quam in hoc casu procedere dixit.*

ſ *Reg. Carol. Tapp. in constit. Regni volumus de sindic. official. lib. 2.*

t *De Pont. dec. 26. n. 21. Rouit prag. 1. de sindic. num. 25.*

Num. 27. QVINTVM impedimentum est locus; sunt enim aliqua loca ad magistratum ibi gerendum interdicta, & in primis interdictus est locus propriæ patriæ, vel Prouinciæ, vt *u* Gratian. Valentin. & Theod. Cæsares rescripsere per hęc verba; ne quis sine sacrilegij crimine desiderandū intelligat gerendæ, ac suscipiēdæ administrationis officium intra eam Prouinciam, in qua prouincialis, & ciuis habetur: & sanxit de Iure Regni Imperator Federicus, *x* dum Iustitiarij inquit p Prouincias statuātur, qui non sint de Prouincijs, quas sibi munificentia nostra decreuerit oriundi, nec in eis habeant incolatum, nec maiorem fortunarum suarum partem statuerint, vt assolet in eisdē; nec ibidē p se, aut filios suos prę

u *In l. ne quis C. de crimine sacrileg. cōcordat text. in l. 3. C. de diuers. offic. lib. 12. cum cōcord. Mastrill. de magistrat. lib. 2. cap. 7. nu. 1. & seq. Bouadigl. lib. 1. cap. 12. num. 23. Rouit. prag. 1. de officialib. num. 17.*

x *In constit. Iustitiarij per Prouincias, & ibi Reg. Tappia post Affl.*

ſertim acceptis in dotẽ immobilibus, contraxerint parentelas; Aſſeſſores etiam, & Actorum Notarios de decretis ſibi Prouincijs oriundos, vel qui in prædicta cauſa fuerint ſaluberrima prouiſione negamus.

Quod impedimentum ampliandum eſt etiam ad eos, qui feudum in Prouincia habent, vt eidem præeſſe non poſſint; ne ſi homines feudi à Præſide eodem, & Domino grauari accidat, careãt Iudice maiore, à quo ſubſidium aduerſus grauamen *y* petere poſſint.

y *Anton. Sola relatus per Maſtrill. d. lib. 2. c. 7. num. 2.*

Rationes quibus hoc impedimentum à legibus introductum eſt, ſunt non modici momenti; nam alias per gratiam, aut odium multa fierent; *a* etenim in patria plerumque vt amicos ita inimicos, & æmulos quis habet (quẽadmodum ſolent eſſe in Ciuitatibus partialitates) illis occaſione poteſtatis, quam gerit gratificari, his infenſus eſſe, & nocere facilè poterit: nec conciuis magiſtratus ſincerè, vt decet, dicere *b* audebit ſe nulla odia, nullas iniurias, nec cupidinem vltionis afferre, aut nullis diſcordijs *c* imbutum pari in omnes ſtudio agere.

a *Gloſ. in l. fin. C. de crimin. ſacrileg. & gloſ. in l. fin. ff. de aſſeſſorib. vbi pro ratione prohibitionis cõſiderat poſſe prodeſſe amicis, & nocere inimicis.*

b *Tacit. lib. 13. annal. num. 2.*

c *Tacit. lib. 11. annal. num. 5.*

Præterea expedit prædicta prohibitio ad effugiendam cõciuium inuidiam, nam eius conciuis poteſtatẽ cum quo æquo

iure

iure agere consueuerunt, ægerrimè ferent; insita *d* mortalibus natura recentem aliorum fęlicitatem ęgris oculis introspicere, modumq; fortunæ à nullis magis exigere, quam quos in æquo videre.

Num. 28. Ex quibus supradictum impedimentum exercendi officium in propria patria ampliandum arbitror etiam ad Fisci Patronos prouinciales; qui licet iurisdictione careant, sed tantum pro eò, quod Fisci interesse existimāt, in suis petitionibus audiuntur à Iudicantibus; qui si ita æquum videatur, aduersus Fisci postulata *e* pronūciandi facultatem habent; adeo vt nec in carcerem aliquē detrudēdi potestas *f* eis sit, aut è carceribus dimittendi, (præterquam quod in pecuniarijs criminum compositionibus suffragium *g* ferre possunt) tamen quia eorum maxima est authoritas, ideo ius, fasq; est, vt hac prohibitione comprehendātur. Eędem enim ferè militant prohibendi rationes; cum aliorum delicta dissimulare gratia, in alios odio acrius insurgere facilè valerent; & huius sententiæ est Iulius *h* Paulus, dum ait; in ea Prouincia, ex qua quis originem duxit, officium fiscale administrare prohibetur; ne aut gratiosus, aut calūniosus apud

suos

d *Tacit. lib. 2. hist. nu. 6. ad tradita per glos. in l. fin. C. de cri. sacril. vbi quod nemo Propheta acceptus in patria, & ad l. fin. de offic. assessor. ubi pro ratione prohibitionis gerendi officium in propria patria considerat inuidiam conciuium.*

e *Carauit. ritu 11. n. 6. & ritu 17. num. 4.*

f *Pragm. 37. nu. 24. de offic. magistr. Iustit.*

g *Pragm. 3. num. 2. in fine, et quod notatur ad marginem de offic. mag. Iustitiarij.*

h *Relatus per Bouad. lib. 1. cap. 12. num. 23. in lit. D. & per Mastril. lib. 2. cap. 7. num. 11.*

suos esse videatur. Et si Ego, quod nõ iactãtia refero, fuerim nouem ad circiter annos in hoc Aduocati Fiscalis munere in patria Proregum indulgentia toleratus.

Num. 29. Supra allata Iurium supra allegatorum prohibitio nonnullas admittit restrictiones;

Prima est, si speciali *i* permissu Principis patriæ suæ gubernatio alicui permittatur, aut quod magis k est vltronea liberalitate offeratur. Satisq; ad id esse censerẽ, si Princeps sciẽs aliquem esse oriundum ipsi officium in propria patria, vel Prouincia demandaret, nam condonare legis prohibitionẽ cum id faceret sciens existimandus *l* esset.

Secunda, si ageretur de viro non vulgari doctrina, ac probitate conspicuo; nam propter hanc maximam eminentiam recedi posset à regulis iuris, vt docet Afflictus; *m* quamuis Auendanus *n* censeat hoc locum habere accedente populi, cui ille ius dicturus est, cõsensu.

Tertio, cessat prohibitio in locis vbi residet Princeps, in quibus potest ciuis magistratũ exercere; hinc quia Romæ Princeps supremus cõmorabatur, tres Prætores, ex his qui proprium larem in illa Alma Vrbe habebant, non ex Prouincijs, *o* eligebantur.

Hinc

i *Ex tit. ut nulli patriæ suæ administratio sine speciali permissu Principis permittatur.*

k *Tex. in l. fin. C. de crimine sacrileg. in fine.*

l *Iuxta dicta in secundo impedimẽto illat. 1. in fine, & faciũt tradita per Nicas. in §. sed seruus instit. de testament. tut. nu. 3. vbi quod Papa scienter conferẽs beneficium inhabili, censeretur super illius inhabilitate dispensare.*

m *In constit. Iustitiarij per Prouincias, Bouadigl. lib. 1. c. 12. n. 31.*

n *Relatus per Bouad. eod. num. 31.*

o *l. tres C. de offic. Pretoris.*

inc fit, vt in hac Vrbe Neapolis, vbi eũ præſentem habemus, qui ſupremi dominatoris locum obtinet, regiaq; in omnibus fungitur *p* poteſtate nulla huius prohibitionis ratio habeatur. Principis enim præſentia omnem iuſti timoris *q* excludit præſumptionem.

Quarta reſtrictio eſt in Aſſeſſore, qui publicum ſtipendium non habet, is enim in propria patria poterit Aſſeſſoris munere fungi, vt Papinianus *r* reſpõdit; in Conſilium, inquit, Curatoris Reipublicæ vir eiuſdem Ciuitatis adſidere non prohibetur, quia publico ſalario nõ fruitur: nam, vt inquit *ſ* gloſa, cum difficultate aliunde abſque ſtipendio ad huiuſmodi munus exercendum accederent exteri:

Quemadmodum non diſſimilis eſt limitatio, vbi ageretur de modicis *t* oppidis; aut de eo, qui modicum ad tempus *u* ordinarij magiſtratus vices obiret.

Num. 30. Inter loca in quibus publicam poteſtatem exercere iure quis prohibetur, eſt locus, vbi eandem poteſtatẽ exercuit, propter amicitiarũ, vt reor, vel inimicitiarum ibi contractarũ præſumptionem, vt quatuor Cæſares *a* nempe Grat. Valent. Theod. & Arcad. reſcripſere; immo nec in eumdem locũ publi-

p *Maſtrill. deciſ. Sicil. 291. n. 26. Reg. de Pont. tit. 7. §. 6. num. 3.*

q *Text. in l. 1. C. de his qui metu Iudicis non appellau.*

r *In l. fin. ff. de off. Aſſeſſor.*

ſ *Finalis in d. l. fin.*

t *Theſ. deciſ. 268. Aff. in conſt. Iuſtitiarij per Prouincias. Maſtrill. de magiſtrat lib. 1. c. 21. num 23. Bouadigl lib. 1. cap. 12. num. 29.*

u *De Franch. deciſ. 98. Reg. Tapp in conſtit. Iuſtitiarij per Prouincias num. 1. Bouadigl. lib. 1. cap. 12. num. 28.*

a *l. 3. C. de diuerſ. offic. lib. 12. Rouit. prag. 1. de official. num. 17.*

publici, aut priuati negotij *b* exequutor dirigi potest; & si prædictā iuris dispositionē nunquā viderim vsu receptam, sed contrarium sæpissimè seruatum; immo non raro idem officium Proregum confirmatione repetitum, & continuatum est; hæc enim prohibitio continuandi officia vtpotè iuris, vt aiunt, positiui, potest ab eo, qui Principis locum gerit, nedum ab ipso Principe ad libitum remitti. *c*

b *De officio Iudicum pragm. 7. nu. 4. vbi quod non potest destinari cōmissarius publici, vel priuati negotij in eum locum, in quo alias officium exercuit, ex eadem l. 3.*

c *Viuius dec. 129. Capiblanc. pragm. 5. n. 131.*

Num. 31. Ad idem etiā pertinet, vt si forsan duæ inter se Ciuitates discordias, & simultates exerceant, ciuis vnius nō debeat admitti ad magistratum in Ciuitate *d* altera exercendum; æquum enim non est vt infenso, aut suspecto homini Ciuitas regenda tradatur.

d *Auiles relatus per* Rouit. *prag. 1. de offic.* Iudicum *num. 8.*

Num. 32. SEXTVM impedimentum est si persona, quæ ad honores iurisdictionis adspirat, non sit Regiæ Iurisdictioni subdita: & ideo clerici, vel *e* religiosi ad exercēdos magistratus admitti non debent, vt l. municipali cautum est; cum contra eos criminaliter apud Regios Iudices agi nō posset, vbi forsitan eos in demandatis sibi officijs delictum aliquod admittere contingeret, vt Præses de Franchis *f* testatur remissum ad Curiam Ecclesiasticam quem-

e *Tex. in cap. Regni vt cum nihil de non statuendis clericis, vel exteris officialibus.*

f *De Franch. decis. 439*

quemdam clericum ; qui ex eo quia laicus fuisset existimatus, fuerat ad sæculare officiũ à Prorege tunc tẽporis admissus, & in eo arguebatur deliquisse ; quicquid sit an saltim ciuiliter quo ad priuationem officij *g* in eiusmodi clericum agi possit.

g *Videndus Caball. resolut.* 64. *& Mastrill. decis. Sicil.* 159.

Non omitto tamen sæpissimè eius legis rigorẽ ab huius Regni Proregibus nõ esse seruatum ; suntq; demandati amplissimi magistratus Equitibus militiæ Hierosolymitanæ, quos tanquam verè religiosos constat esse à Regia Iurisdictione exemptos, spectatę scilicet probitatis ; qui suam operã Regi fideliter, & cum bono publico nauauerũt. Domini enim Proreges vtcunq; teneantur, si Rouito *h* credimus, propter illa verba, quibus amplissima eorum potestas tẽperatur, scilicet (seruatis Capitulis, & Cõstitutionibus Regni) seruare leges, & Constitutiones Regni; possunt tamen mentẽ supremi nostri Regis interpretari, etiã ipso Rege aliquid fieri *i* prohibente; quia scilicet Regis mens ea esse præsumitur, vt prædictæ legis rigor condonari possit in nonnullis, ob eorum egregium meritũ Proregis arbitrio dijudicandum ; & quæcunque Proreges agunt, ea ex speciali Regis mandato *k* agere censendi sũt.

h *Pragm.* 1. *de official. num.* 20.

i *Mastrill. dec. Sic.* 205 *num.* 36.

k *Mastrill. dec. Sic.* 291 *num.* 27.

Sed cæteri inferiores à Proregibus proculdubio obtemperare prædictæ legi compelluntur.

Hæc sũt, quæ ad obtinendum magistratũ præcipua, & frequentiora impedimenta existimaui, reliquum est, vt de conditionibus, quæ cessantibus supra commemoratis impedimentis in bono Iudice desiderantur, verba faciam.

Num.33. ANTE õmnia eum, qui ad iudicandi munus assumendus est, legum scientia excellere oportet; nam alioquin quo nam modo in iudicando obtemperare is legibus poterit, qui leges ipsas ignorat? quonam modo poterit iustum, iniustumque distinguere, æquum ab iniquo, licitum ab illicito discernere, nisi iuris notitiã hoc est artẽ boni, & æqui, quæ id facere docet, *a* calleat.

Dixi excellere, quia vulgaris doctrina satis esse videri minimè debet, immo maius aliquid, & præstantius postulatur, ne scilicet quis passim nulloq; delectu adhibeatur ad exercendum in subiectos, de vita, fortunis, eorumq; nõ rarò de dignitate Iudiciũ, vt rectè monet Reg. *b* de Ponte asserens præcipuum Regiorum Visitatorum munus esse

a *Text. in l. 1. ff. de iust. & iure, Reg. de Ponte tit. 3. §. 5. nu. 11. de pot. Proreg. D. Reg. Tapp in rubr. de offic. conslit. nu. 15. in tract. de iur.* Regni.

b *d. tit. 3. §. 7. num. 13.*

esse, vt de scientia magistratuum quibus iudicandi auctoritas commissa est, diligenter inquirant.

um. 34. Quæ quidem sciẽtia esse debet cum forensi vsu, & exercitatione coniuncta. *c* Cuius in vniuersum magna vtilitas est; adeo vt assiduus vsus vni rei deditus, & ingeniũ, & artem sępè *d* vincat, & omnium magistrorum præcepta *e* superet, & plerumq; etiam sine litteris *f* prosit; cumq; *g* generale sit, vt quamuis quis alicuius artis præcepta perceperit, tamen quicquam magna laude dignum sine vsu, & exercitatione consequi nõ possit, huius legalis disciplinæ peculiare est, vt ipsius rei vastitas, ac magnitudo vsum quoq; exercitationemq; desideret. Hinc Imperator Iustinianus *h* meritò detestatur nomina Iudicum legum ineruditorum, vel non habentium causarum experimentũ; & praxim appellat Bald. *i* scientiam digestiuam.

Hinc infertur scholasticam doctrinã forensi practica destitutã Reipublicæ parũ vsui esse, nec satis aptos ad iudicãdi munus esse eos, qui scholæ tantum nõ vitæ didicerunt, nam forus K à schola diuersa res est, quemadmodum aliud est pugnare, aliud ventilare, ita vt non ineleganter dictum sit, scholam quasi

c *Foller. in sua praxi crimin. in princ. num. 3. Mastrill. de magistrat. lib. 2. num. 45. cap. 3. Bonadigl. lib. 1. cap. 6. n. 28.*

d *Cicero relatus à Bonadigl. loco supra cit.*

e *Cic. de orator. lib. 1. num. 15.*

f *Glos. 1. in l. hoc edicto ff. quod quisque iuris.*

g *Ex Cic. de offic. lib. 1. num. 60.*

h *In auth. de Iudicib. in princ. ibi, non enim existimauimus.*

i *In l. Æmilius ff. de minoribus.*

k *Ex Senec. lib. 3. controuers. in præfat. in epitom. seu excerptis.*

Iudum, forum arenam esse. Nec mirum si vtcunque sit quis in scholasticis disputationibus versatus, si *l* tamen foro se continuit, vbi producatur in forum, vix sese inueniat. Idque præsertim vbi de summorum prætoriorum Iudicibus constituendis agitur, nam non nisi post longam rerum experientiam, multarum causarum, plurimiq; temporis experimento exercitati, ad eiusmodi fastigium *m* sunt promouendi.

Num. 35. Scientia in Iudicante desideratur, nõ tamen nimia, & vt vulgo aiunt *n* sofistica subtilitas, quia nimia subtilitas est legibus inimica, & sępè veritati tenebras offundit; audi, inquit, Seneca, quantum mali faciat, nimia subtilitas, & quam infesta veritati sit.

Rationes sunt in promptu, quia legalis scientia, non quemadmodum pleræq; aliæ circa eas res, quæ extra hominum commercium sunt, sed circa rerum ciuilium, negotiorumq; forensiũ, ac Reipublicę tractationem versatur; ingeniũ igitur ad communia hominũ ingenia accomodatum, opportunum est, quæ plerumq; multo hoc acumine carent; hinc satis ad rem Thucidides *o* dixit hebetiores vt plurimum melius Rempublicã administrare, quam acutiores.

Præterea rectę iustitiæ administratio, quę Iudi-

l *Ex Senec. ibidem.*

m *Text. in auth. de Iudicibus §. vetus igitur, ibi, quia verò competẽs D. Reg. Tapp. in rubr. de official. constituend. nu. 16. in fine.*

n *Mastrill. de magistr. lib. 2. cap. 2. num. 86. & sequent. Bald. in l. veteris num. 3. de contrah. & committend. stipul. Bouadigl. lib. 1. cap. 6. nu. 16. litt. C. Lipsius ad rem in notis ad lib. 3. politic. c. 4. in ver. quod satis sit acutos. Senec. in epist. 88.*

o *libro 3.*

Iudicanti commissa est, non in multo supra quam æquum est acumine, non in multarum copia rationum, sed in directa quadam Iudicij norma consistit; at isti acutiores plerumq; rationũ multitudine, quam illis nimia ingenij subtilitas suppeditat, laborant, atque obruuntur, ita vt se ipsos præpediant, & vix cui nam sententiæ adhæreant, sciant extricare; datumq; est eis potius de omni re in vtramque *p* partem ex æquo disputare posse, quam definire, quod munus est Iudicantis.

p Ex Senec. epist. 88.

Num.36. Sunt & qui existiment, & aliarum artium liberalium peritiam in Iudice *q* vsui esse; quod haud equidem inficior; sed quoniam legalis disciplina vasta est, ac terminos nõ agnoscit, hominis verò vita angustissimis circũscribitur finibus, nescio an satius sit cũ Seneca *r* monere cupiditatẽ discendi regendam esse, ne ipsa se impediat, nec auidè inuadenda vniuersa, sed quantum humana imbecillitas capit, hauriendum esse; nam quo plus recipit animus, hoc se magis laxat; cauendumq; non rarò est, ne vt omnium *ſ* rerum, ita & litterarũ intemperantia ex qua sæpè confusio oritur, laboremus; & ad rem cum Aeschilo concludendum videtur; eum qui fructuosa

q Bouadigl. lib. 1. cap. 6. num. 3.

r Epist. 108.

ſ Ex Senec. epist. 106. in fine.

non

non qui multa scit sapere.

*Num.*37. Sed non solum ad eum, qui Iudicem eligere potest, hæc pertinet cura; sed & ipse, qui ad iudicandi potestatem adspirat, suas quoad scientiam vires metiatur opus est, periculis tam animi, quam corporis alioquin futurus obnoxius. Hæc enim à nostris communiter distinctio *t* adhibetur, vt siquidem Iudex quanta satis est scientia minimè præditus officium suscipere, id quod accidit raró, cogatur, excusandus sit, si omnem quantum in se est, conferat ad negotium diligentiam, licet in alicuius controuersiæ decisione labatur; at si quod plerumq; accidit, officium ipse petat, & ambiat, in vtroq; foro tàm diuino, quàm humano, præterquam quod læthalis culpæ reus est, resarciendis læsarum ob inscitiam partiũ damnis obstringitur. nam imperitia *u* culpæ annumeratur, nec affectare quis debet id, in quo imperitiã suam intelligit, vel intelligere debet alijs periculosam futurã, & aptari onus viribus debet, *x* nec plus occupari, quam sufficere viribus possumus.

t Bouadigl. in lib. 1. c. 6. nu 34. ex Bal. Petr. Cyn. Fulg. Paul. & alijs relatis in litt. O. & sequenti. litteris.

u Tex. in l. imperitia ff. de regul. iur. text. in l. idem iuris §. mulionẽ, & ibi Bald. ff. ad legem Aquiliam.

x Ex Senec. epist. 108.

At in Iudice, quantũ satis est docto; hæc distinctio locum nõ habet, nam si post adhibitum in re pro viribus studium in errorem aliquem incidat, ei ignoscendum

dum est, quia imbecillitati humanæ, quæ naturaliter inest, hoc adscribendum; nam omnium habere *a* memoriam, & penitus in nullo peccare diuinitatis magis, quam mortalitatis est.

Quod vltimum rursus intelligendum est, nisi intolerabili errore contra casum legis expressũ, vel in maxima rei, quæ vulgò ab omnibus scitur, ignoratione versatus sit, tunc enim nulla daretur ei excusatio, nam hoc casu tam doctus, quã indoctus suo periculo errant, quacunque vsi fuerint diligentia, quia lata culpa dolo comparatur. *b*

Ad quid autem Iudex imperitè iudicans teneatur in criminalibus? dicendum est communiorem esse sententiam, vt non eadem pœna quam reo indebitè inflixit, sed extra ordinem puniatur. *c*

Ex supradictis igitur compertũ est iudicandi munus viris doctis, rerum forensium peritis, ac quod satis sit acutis deferendum.

Num.38. Sed liceat hic mihi subsistere parũper, & tuũ, religiosissime Princeps, nunquam satis commendatũ extollere consilium, in eo quod te facturum ab omnibus prædicatur, potissimam scilicet quoad hanc sciẽtiæ partem curam adhibẽdi cum homines delecturus es, qui ius in Prouincijs dicturi sunt, vul-

gò

a *Text. in l.2. §.si quid autem C. de veter. iure enucleand.*

b *Text. in l.1. §.lata culpa ff. si mensor falsũ modum dixi. Bouadigl. eod. lib.1. cap.6. nu.36.*

c *Giurba cons. crim.68 num. 35.*

gò dictos Auditores Prouinciales;maximam illi gerunt potestatẽ,& in compluribus casibus, in quibus scilicet militarem, vel à te delegatam auctoritatem habent,sunt vitam dandi,auferendiq; potentes, omni erepto appellationis subsidio, ita vt capitalium sententiarum exequutio sæpè cernatur,antequam miserorum,de quorum nece,vel vita agitur, vox peruenire possit ad te, qui procul es,solusq; subuenire potes. quis igitur ambigat maxima cum solicitudine non nisi spectatissimæ doctrinæ viris amplissimam hãc potestatem esse demandandã? maiorem certè hoc negotium curã, diligentiamq; desiderat, quam cum in ipsa Neapolis Vrbe magistratus creantur, licet dignitate antecellãt; hi enim si labantur, præsto sunt alij,qui eos corrigant, doctrina, experientia,& auctoritate maiores; at illorũ errata in re tam graui,vt est hominis vita nõ est, qui corrigere valeat: ardua res est fateor, nec breui auditu transeunda pio præsertim,& christiano Principi, qui scit alieno sanguini *d* tanquam suo parcendum,& non esse homini homine prodigè vtendum, sed summam parsimoniam *e* esse debere etiam vilissimi sanguinis.

d *Ex Senec. epist.89.*

e *Senec. de clem.lib.1. cap.1.*

Num.

*Num.*39. SECVNDA Conditio cuilibet in vniuersum publicam potestatem gerenti pernecessaria prudētia est, quę imperantis propria, & vnica virtus ab Aristotele *f* appellatur; nam & si virtutibus (de pòliticis loquor) sit inter *g* se cōcordia, nec vlla altera melior, aut honestior, quædam tamen quibusdam personis aptior est.

f 3. *politicorum*.

g *Senec. lib.* 1. *de clement. cap.* 5.

*Num.*40. Distinguo prudentiā *h* à scientia, nam scientia spectat ad causarum controuersias iuxta legum præscripta decidendas; prudentia vero ad consultam, & consideratā Reipublicæ gerendæ rationem, ars maxima, immo omnium reliquarum artium ars, & vt medicina valetudinis, *i* nauigationis gubernatio, sic viuendi ars est prudentia; quanquam etiam in rebus k iudicandis non minimam partem ad vnamquamq; rem æstimandam, momentoque suo ponderandam sapientia, seù prudentia Iudicis teneat.

h *Ex Bouadigl. libr.* 1. *cap.* 5. *num.* 1. *&* *cap.* 3. *num.* 74. *eod. lib.* 1.

i *Cic. de finib. lib.* 5.

k *Cic. pro Marco Fonteio num.* 11.

*Num.*41. Sal est, & condimentum omnium virtutum; sine qua nullius virtutis vsum vtilem esse, neminemq; absq; prudentia posse in publicis, vel priuatis rebus boni viri officium præstare compertū *l* est; adeo vt reliquæ virtutes prudentia destitutæ perniciem afferre facilè possint. nam sæpè hone-

l *Pogg. ex Xenof. in lib.* 2. *in vita Cyri.*

m *Tacit. lib. 1. histor. num.21.*

stas *m* rerum causas, ni iudiciũ adhibeas, perniciosi exitus consequuntur.

Est igitur vt prædixi prudentia maximè opportuna, & necessaria, cuiuis, qui alteri homini præest, nam nullum animal morosius est, nullũ animal, teste *n* Seneca, maiori arte tractandũ quam homo: verèq; apud Xenophontem *o* scriptũ est, omnibus alijs animantibus faciliùs quã hominibus imperare.

n *lib.1.de clem.nu.17.*

o *lib.1. Pæd.*

Neque enim vt aliqui opinantur res est tam quieta, & beata magistratus, immo multis calamitatibus, & periculis plena, ita vt vix quispiam possit effugere, nisi ad prudẽtiæ minimè vulgaris pręsidium confugiat. audiant, si mihi fidẽ non habẽt, testimonium illius Romanæ eloquẽtiæ vberrimi fontis, *p* quę sit de magistratuum fœlicitate, vel infelicitate, periculis habenda opinio, vt inde discant quantum ij, qui in magistratu sunt, prudentia indigeãt; ò conditiones (inquit) miseras administrandarum Prouinciarũ, in quibus diligentia plena simultatum est: negligentia vituperationum; vbi seueritas periculosa est: liberalitas ingrata: sermo insidiosus: assentatio perniciosa: frons omnium familiaris: multorũ animus iratus: iracundiæ occultæ, blãditiæ apertæ;

p *Cicero pro L. Flacco num.87.*

tæ: venientes Prætores expectãt, præsentibus inseruiunt, abeuntes deserũt. hactenus Tullius.

Varijs præterea generibus hominum, varijs hominũ ingenijs, ex quibus Respublica constat, aptare se debet, qui magistratum gerit; scilicet nobilibus, ignobilibus, diuitibus, egenis, eruditis, indoctis, moderatis, arrogantibus, bonis denique, ac improbis, quos dispari arte tractandos esse, docet experientia. in alios lenitas, ac comitas aptius cadit, vt remissius imperanti *q* melius pareant; cum alijs asperius agendum est, quia haud rarò contumacia *r* inferiorum imperitãtis lenitatem deminui congruum est: sæpè mediocritas seruanda est, quæ est inter nimium & parum; quia scilicet imperandũ *s* est hominibus, qui neque totam libertatẽ, neque totam seruitutem pati possunt.

Sæpè mori, prout conducat, sæpè tempori seruiendum est; & præ oculis habendum sapiens illlud *t* Marcelli monitum; meminisse, scilicet temporũ quibus natus quis sit, vlteriora mirari prȩsentia sequi. nam quemadmodum in nauigando *u* tempestati obsequi artis est, ac sæpè mutanda velificatio; ita nec semper in vna sentẽtia permanendum, sed cõuersis, ac immutatis rebus,

q *Senec. de clem. lib. 1. cap. 24.*

r *Tac. lib. 4. histor. n. 2.*

s *Tac. lib. 1. hist. num. 6.*

t *Tacit. lib. 4. hist. nu. 2.*

u *Ex Tull. epist. 9. ad Attic. lib. 1.*

poribus assentiendum. quæ tamen vt etiam infra dicenda, seruanda intelligo salua in omnibus conscientiæ christianæ rectitudine.

Sæpè cunctandũ est, dandumq; tempus, vel vt veritatem dies aperiat (nam veritas x mora, falsa festinatione valescunt.) præsertim vbi agitur de facto, quod emẽdari nequit; vbi scilicet pœna dilata exigi potest, semel y exacta reuocari non potest; vel ne intempestiuis z remedijs delicta accendantur.

x *Tacit. lib. 2. ann. n. 6.*

y *Sen. de ira lib. 2. c. 23*

z *Tac. lib. 12. ann. n. 11.*

Sæpè è contra festinandum est, vel quia v. g. reis manifesta probatione conuictis, si nihil obstet, quod pœnæ executionẽ legitimè remoretur, vltio in grauioribus sceleribus differenda non est, vt monet Imperator a Constantius, ne scilicet criminosissimis pateat facultas malignis artibus pœnas euitandi, vel alias supplicandi; vel quia agitur de personis eorum, quos damnatos puniri statim publicè interest, vt sunt insignes latrones, seditionum concitatores, vel duces factionum, quos constitutiones de appellationibus non comprehendunt, etiã si sint de ijs sceleribus conuicti tantũ, quia si confessi, & conuicti sint aliã ob causam sub dictis constitutionibus non continentur; vel quia alijs de causis agitur, in quibus

a *l. cum reis C. de pen.*

bus punire permittitur, deinde scribere, non pœnæ festinatione, sed præueniendi periculi causa, vt habetur apud Modestinum, *b* & Vulpianũ; vel quia alias celeri remedio occurrendum est, quia omne malũ *c* nascens facilè opprimitur, inueteratum fit plerumq; robustius; nec *d* cunctatione opus, vbi perniciosior est quies, quã temeritas; nam præcipuum prudentiæ officium est, scire *e* opportunitatem idoneorũ ad agendum temporum.

Vt vero huius virtutis vtilitas, ac necessitas noscatur; quantumq; sit ei in magistratuum electione tribuendum clarius elucescat, (& si nec opus hoc sit, cũ id nesciat nemo) aliqua hic ex hoc prudentiæ fonte manantia documẽta recensebo.

*Num.*42. Ad prudentiam pertinere existimo Callistrati *f* monitum, vt sciat ius reddens suo ingenio auctoritatem dignitatis augere; ad quod & si *g* virtutes conferunt omnes, quædã tamen sunt auctoritati conciliandæ accomodatiores artes.

Eæ sunt ex eiusdem Callistrati sententia, vt scilicet in adeundo se facilem præbeat, non tamen se contemni patiatur; id q; assequetur, si vt Tullius *h* monet, adhibeat facilitatem in audiendo, leni-

b *Modestin. in l. constitutiones ff. de appellat. Vulpian. in l. si quis filio exhæredato §. hi autem omnes in fin. ff. de iniusto rupto, & irrito testament. colligitur ex Farinac. q. 101. nu. 81. 82. & 116.*

c *Cicer. Philipp. quinta num. 31.*

d *Tacit. lib. 1. hist. n. 7.*

e *Cicer. de offic. lib. 1. num. 143.*

f *In l. obseruandum ff. de offic. Præs.*

g *Ex Lips. lib. 4. polit. cap. 9.*

h *Epist. 1. ad Quintum fratrem lib. 1. ad text. in l. nec quicquam §. circa ff. de offic. Procons. vbi quod circa Aduocatos patientem esse oportet, sed cum ingenio ne cõtemptibilis videatur.*

lenitatẽ in decernendo, in satisfaciendo, ac disputando diligentiam; si præterea, ne scilicet nimia *i* facilitas auctoritatem deminuat, subducto quodã vitæ genere, non nimis promiscuo, & vulgari vtatur; non in vlteriorem familiaritatẽ, vt idem Callistrat. ait Prouinciales admittat; nam ex conuersatione æquali cõtemptio dignitatis nascitur; & quemadmodum omne ignotum k pro magnifico est, & *l* maiestati maior è longinquo reuerẽtia; ita ècontra cõtinuus *m* aspectus minus verendos magnos homines ipsa satietate facit; quod si quos velit in familiaritatem admittere, id quod non nisi cũ perpaucis cõcedendũ est, sit in *n* eiusmodi familiaritatibus delectus percautus, & diligens; nam nullum *o* maius indicium bonæ mentis ostendi potest, quã si adiungat quis sibi, & familiariter vtatur viros virtute, & fama celebres; quia omnes statim iudicabũt eum talem esse, quales ij, qui apud illũ. Hæc tamen omnia ita moderanda, vt idem tristitiam, *p* & arrogantiam exuat; neque honesti temperamenti *q* egeat, æquabili scilicet auctoritate, & gratia vigere non ignorans; interdum comitate, & *r* alloquijs officia prouocans; vsurpetq; identidem illud, vbi *ſ* officio

i *Tacit in Agric. n. 10.*

k *Tac. in Agric. n. 10.*
l *Tacit. lib. 1. ann. nu. 9.*

m *Liu. lib. 35.*

n *Ex Cicer. epist. 1. ad Quintum fratrem lib. 1.*

o *Ex Cominæo cap. 33. relato per Lips. libr. 3. polit. cap. 2. ad notas de duplici prudentia f. 48.*

p *Tacit. in Agric. nu. 3*
q *Ex Tacit. lib. 4. ann. num. 3.*

r *Tacit. lib. 5. histor. in princ.*
ſ *Ex Tacit. in Agricol. num. 3.*

officio satisfactum, nulla vltra potestatis persona; quæ quidem popularis humanitas adeo grata est, vt sæpissimè quemadmodū experimur, homines *t* fronte, & oratione magis quã ipso beneficio, reque capiantur, & difficile dictu sit quantopere cõciliet animos hominū, comitas, affabilitasq; sermonis.

t *Ex Cic. de petit. consulatus nu. 36. & lib. 2. de offic. num. 48.*

Num. 43. Neque vero contemnenda est subditorum beneuolentia bonis artibus parata; tum quia & ipsa virtutis effectus est, cuius *u* proprium est cõciliare sibi animos hominū, & ad vsus suos adiungere, vehementer .n. amor multitudinis commouetur ipsa fama, & opinione iustitiæ, fidei, omniumque earum præcipuè virtutum, quæ pertinent ad mansuetudinem morum; tum etiam quod nec mediocre *x* telum ad res bene gerendas ipsa beneuolentia est, immo perspicuum est vim eius esse magnam; sæpè enim vt scriptum reliquit Poœta *a*

u *Ex Cicer. 2. de offic. de vtili, & de gloria in pluribus locis num. 17. & 32.*

x *Ex Cicer. de amicit. num. 62.*

peragit tranquilla potestas
Quod violẽta neqt, mãdataq; fortius vrget
imperiosa quies

a *Claudian. relatus à Lips. lib. 2. polit. cap. 13.*

Et ab eo, quod hominibus placeas efficaciã actionum pronuntiauit Plato *b* nec modicã meretur laudem, qui scit in *c* officio amorem consequi; in quo odium vitare difficilè est; immo diffi-

cilli-

b *Epist. 4. ad Dionem.*

c *Ex Sen. de breuit. vit. cap. 18. Bouadigl lib 2. cap. 2. num. 13 Simanc. de Republ. cap. 32. nu. 4. Bouadigl. lib. 5. cap. 1. num. 203.*

cillimum; vix enim fieri poteſt, vt qui poteſtatem in alios habet, multorum odia non incurrat; quamuis enim id enixè agat, ne quis merito *d* illum oderit, ſemper tamen erunt, qui illum oderint, quia ſcilicet natura ſemper ineſt populis quoddam querulum, & malignum aduerſus eos, qui illis præſunt; erit igitur vt rarior, ita inſignior laus, ſi quis norit honeſtam beneuolentia ſubiectorum adipiſci, aut ſaltim odia, quæ paulò ante fermè ineuitabilia dixi, mitigare prudenter, ea declinans, quę honeſtè vitari poſſunt; cū & in vniuersū vetus ſit *e* ſapientiæ pręceptum, id præſtare, vt odium vitetur. Intelligat profectò is, qui in magiſtratu eſt, ſe gerere *f* perſonam Ciuitatis; debereq; eius dignitatem, & decus ſuſtinere. comminiſcatur inter duo Platonis præcepta, vnum illud eſſe, vt qui Reipublicæ præfuturi ſunt, vtilitatem ciuium ſic tueātur, vt quicquid agant, ad eam referant, obliti commodorum ſuorum; ſitque propterea *g* conſtans in periculis, offenſionum pro vtilitate publica non pauidus; *h* etiam ſi vitę diſcrimen immineret: nunquam enim odij, aut periculi fuga committendum eſt, vt publicam vtilitatem quis deſerere, ſibi conſulere videatur; ſed fugien-

d *Ex Senec. de prouid. relato à Lipſio lib. 4. politic. cap. 11. & ex Plutarc in politic.*

e *Ex Senec. epiſt. 18.*

f *Ex Cicer. lib. 1. de off. num. 24. & 85. pluribus locis.*

g *En Tacit. lib. 3. ann. num. 9.*

h *Ex Vaſq. controuerſ. illuſtr. cap. 41.*

gien-

giendum *i* etiam noſcat illud, ne ſe odijs, aut periculis offerat ſine cauſa; quo nihil poteſt eſſe ſtultius: ad rem prudens, Tyberius aiebat. k credite P.C. me quoque non eſſe offenſionum auidum; quas cum graues, & plerumq; iniquas pro Republica ſuſcipiam, inanes, & irritas, neq; mihi, aut vobis vſui futuras, iure deprecor.

Num. 44. Omnem tumoris, & nimiæ elationis ſpeciem effugiat; ſunt enim hæc inania, & minimè profutura, niſi ad odium concitandum; & plerumq; non ſine publico malo *l* ſubditos terrent, ne audeãt ad ius petendum accedere. Excelſa profectò, & ſuperba res eſt, cęteris dominari. Sed qui dominatur intelligere debet, eò ſe tutiorẽ, *m* quò ſuperbiã detrahat rebus per ſe ſuperbis, ac fortunam ſuam quam maximè poteſt in planũ deferat, rectèq; *n* prę cipere videntur, qui monent, vt quãtò ſuperiores ſimus, tantò nos ſubmiſſius geramus; prætерquam quod non ſolũ Chriſtiani, ſed & vel modicè conſiderati hominis eſt. quid enim mortalis ſuperbiat? ſuſtine paulum, aiebat chriſtiana luce licet deſtitutus *o* Seneca; venit ecce mors, quæ nos pares faciet.

Num. 45. Ad conciliandam quoq; Iudici auctoritatem plurimum refert ita ſeſe

i *Ex Cic. lib.* 1. *de offic. num.* 83.

k *Tacit. lib.* 3. *ann. n.* 9.

l *Ex Maſtrill. de magiſtrat. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 64. *& ſequent.*

m *Ex Senec. de tranquillit. animi cap.* 10.

n *Ex Cic. de offic. lib.* 1. *num.* 90.

o *De ira lib.* 3. *cap.* 43.

componere, vt quædam in eo æquabilitas refulgeat, & idem semper vultus, eademq; frons. nam non est cõstãtis, & recti Iudicis, cuius animi motus vultum detegit, vt idẽ Callistratus *p* eleganter monet, & rursus animi trãquillitas *q* omni perturbatione vacãs affert cum constantiã, tum etiam dignitatem.

Num.46. **Hinc fit, vt iustissimum sit eiusdem** *r* consilium, quo neq; in cognoscendo excãdescere aduersus eos quos malos putat, neq; calamitosorum precibus inlachrymari oportere commonetur; hoc enim vltimũ est pusilli animi *ſ* vitium ad speciem alienorũ malorum succidentis; quod cauendum est cõstãti viro, qui succurrere potius debet, si opus fuerit alienis lachrimis, non accedere; illud alterum ex sapientum monito omnibus *t* in rebus repudiandum est; optandumq; est, vt ij, qui presunt Reipublicæ, legum similes sint, quæ ad puniendum, nõ iracundia, sed æquitate ducuntur: prohibenda autem maximè est ira in puniendo; cũ qua nihil rectè fieri, nihil consideratè potest; cum qua qui ad pœnam accedet, nunquam mediocritatem illam tenebit, quæ est inter nimiũ, & parũ, quæ meritò placet sapientibus; neq; verò id pro-

p *In d.l. obseruandum ff. de offic. Præs.*

q *Ex Cic. de offic. lib. 1. num. 69.*

r *In ead. l. obseruandũ.*

ſ *Ex Senec. de clement. lib. 2. cap. 6.*

t *Ex Cic. de offic. lib. 1. pluribus in locis f. 363. in magnis, & fol. 370. ad rem. Senec. de ira lib. 1. cap. 16. vbi quod lex non irascitur; quia scilicet loquitur pro illis quos non nouit, quos non vidit, quos non futuros sperat, & quod à Iudice illius sumẽdus est animus, quæ nõ irascitur, sed constituit.*

prohibet, quo minus adhibeatur Reipublicę causa seueritas, sine qua Ciuitates administrari nō possunt: * etiā *u* cum è cœtu mortalium aliquis nocēs, subducendus est, cum ceruicem noxio Iudex præcidi imperabit, cum parricidam insuet culeo, cum totas domos, si ita publica vtilitas postulet, funditus tollet, & familias si opus fuerit, Reipublicæ pestilentes cum coniugibus, ac liberis perdet, tecta ipsa diruet, ac solo æquabit; nec tunc irato castigatore opus est, sed silens, quietusq; id faciat, meritā cuique pœnā iniungat: vacuus ira, non frendens, nec caput quassans, nec quicquā indecorum Iudici faciēs, cuius tum maximè placidus, & in statu vultus esse debet, cum magna pronuntiat; nihil enim est profutura ira, quæ si tota dimittatur, sine illa facilius, rectiusq; tollentur scelera, mali punientur, vel traducentur in melius.

* *Ex Tull. de offic. lib. 1. num.* 88.

u *Ex Seneca de ira lib. 1. cap.* 14. 15. & 16. & *de ira lib. 2. cap.* 13.

Solet ad hæc obijci, quod languidus *x* animus est, qui ira caret; quod aliquādo metus, vel alius affectus incutiendus est, ad quod peragendū iratus aliquando melior est: obiurgationes *y* non nunquam incidunt necessariæ, in quibus vtendum est fortasse, & vocis contentione maiore, & verborum grauitate acriore.

x *Ex Senec. de ira lib. 2. cap.* 17.

y *Ex Cic. de offic. lib. 1. vers. obiurgationes nu.* 136.

Sed hæc omnia ita agenda sunt, vt monet Tullius, *z* ne ea facere videamur irati. namque habet aliquid sapiens ira valentius; temperatus, inquit Seneca, *a* sit sapiens, & ad res fortius agendas non iram, sed vim adhibeat; adhibeat rationem; satis, inquit idē Seneca, *b* nos instruxit ratione natura; hæc dedit telum, firmum, perpetuum, nec anceps, nec quod in dominum remitti posset. non ad prouidendū tantum, sed ad res gerendas satis est per se ipsa ratio; quid opus est ab iracundia auxiliū poscere? quid est stultius quā rationē ab iracundia petere præsidiū? rem stabilem ab incerta, fidelem ab infida, sanam ab ægra.

z *Eod. lib.1. de officijs num.136.*

a *Eod.lib.2.cap.17.*

b *Ex lib.1.de ira c.16.*

*Num.*47. Abstineat ergo, qui ius reddit ab ira; abstineat à conuicijs, ad quæ facilè ab ira transitur; omnis enim & *c* animaduersio, & castigatio cōtumelia vacare debet; & licet apud nostros *d* scriptum reperiatur, licere quādoq; Iudici verbum contumeliosum aduersus eum, qui in iudicio est, emittere, dum tamen moderatè id fiat, & animo corrigendi; laudabilius sanè est modesta, *e* & clementi castigatione vti, grauitate scilicet adiuncta, vt seueritas adhibeatur, & contumelia repellatur: tutior, & honestior est modestiæ *f* fama,

c *Cic.1.de officijs.*

d *Text.in l.iniuriarum actio §. is qui iure publico, & §.quæ iure potestatis, iuncto text.in l. nec magistratus ff. de iniurijs, Farinac.q.105 num.131. & 132.*

e *Cic.1.de officijs.*

f *Tacit. lib.15.ann.n.1.*

ma, quæ, vt Tacitus scripsit, neq; summis mortaliũ spernenda, & à Djjs æstimatur; & ad auctoritatem vim non modicam habet: quia modestia est, vt docet Tullius, *g* per quam pudor honestus, claram, & stabilem comparat auctoritatem, per se solum, vt nihil adiungatur emolumenti, petenda; exercenda etiam si cum ignoto, & humili hominum genere agatur, cum *h* quibus etiam eò moderatius agendum est, quò minoris est afflixisse eos.

g *De inuent. lib. 2.*

h *Ex Senec. de clemēt. lib. 1. cap. 21.*

Curandum est igitur potestatem habēti, vt nullæ erumpant *i* vehementiores animi concitationes, nulla maledicta, nullæ contumeliæ; quæ cum aborrent à litteris, & ab humanitate, tum verò contraria sunt imperio, & dignitati. etiam si subditorum prouocet facinus, in quod vt supra explicaui alio legitimo modo vlciscendum est, etiã si aliorum importunitas vt sæpè accidit, aut imprudentia stimulet; & quoniam viuitur k non cũ perfectis hominibus, plenèq; sapientibus, ignoscendũ sæpè cupiditati, errori, insipientiæ flagitantium; denique in iuris *l* æquabilitate exercenda est etiam facilitas, & altitudo animi, quæ dicitur; ne si irascamur, aut intempestiuè accedētibus, aut imprudenter rogantibus, in morositatem inuti-

i *Ex Cic. ad Quintum fratrem epist. 1. lib. 1.*

k *Ex Cic. lib. 1. de offic. fol. 357. in magnis.*

l *Ex Cic. lib. 1. de offic. fol. 363. in magnis.*

inutilem, & odiosam incidamus. vitiũ quod quandoque magnorum virorum insignes virtutes reddidit obscuriores. & apud Tacitum *m* obseruaui id vnũ fuisse obiectum celebratissimo illi Britãniç moderatori Agricolç. apud quosdam (inquit) acerbior in cõuicijs narrabatur, vt bonis comis, ita aduersus malos iniucundus: & Quintus frater cum Asiæ Prouinciam administraret, fuit & huius vitij à Marco Tullio fratre notatus. omnes *n* (inquit) qui istinc veniunt, ita de tua virtute, integritate, humanitate commemorant, vt in tuis summis laudibus excipiant vnã iracundiam: quod vitium cum in hac priuata, quotidianaq; vita leuis esse animi, atque infirmi videtur: tum verò nihil est tam deforme, quàm ad summum imperium acerbitatem naturæ adiungere.

m *In Agricola nu.8.*

n *Epist.1. an Quintum fratrem lib.1.*

*Num.*48. Naturæ, *o* fateor, plerumque vitium est, quam mutare difficile est; attamen nihil est tam difficile, & arduum, scripsit *p* Seneca, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem adducat assidua meditatio, nulliq; sunt tam feri, & sui iuris affectus, qui non disciplina perdomentur. Res est, in qua plurimum potest ratio, *q* & diligentia; in qua nullam, aut exiguam partem

o *Senec. de ira lib. 2. cap.20.*

p *De ira lib.2. cap.12.*

q *Ex Tullio epist.1. ad Quintum fratrem lib.1. pluribus in locis.*

partem fortuna tenet, sed tota in virtute, ac moderatione animi posita est: & vtcunque difficile sit mutare animũ, & si quid est penitus insitum moribus, id subitò euellere; tamen cum Tullio admoneo, vt si quis plenè hoc vitare non potest, quod antea occupetur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne occuparetur, se antea comparet, quotidièq; meditetur resistendum esse iracundiæ, cumque ea maximè animum moueat, tum illi esse diligentissimè linguam continendam.

Res est à me longioribus quàm par est comprehensa verbis; quia, vt mea fert opinio, pręcipua pars hæc est in magistratu demandando attendenda, cum plurimum Reipublicæ intersit, mãsuetudinem morum eius, qui ius reddit, homines ad ius petendũ fidenter allicere; hinc nimis acerbos, & rigidos Iudices, ad quorum pręsentiã aspectumq; nemo audet accedere, posse à magistratu repelli, iure r sancitum est.

Num. 49. Possem plurimos, & præsertim ex ijs, qui in supremis magistratibus degunt, omnes hic cõmemorare, quos meritò ad tale fastigium virtus ex omnibus partibus cumulata prouexit; qui optimè sciũt omnes alias virtutes, hoc mansuetudinis, & tranquillitatis sale

con-

r *Bart. in l.* 1. *ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris in fine, de Ponte decis.* 16. *num.* 33.

condire; quos quidem (vt non nominem) eorũ pudori, & modeſtiæ tribuo; ſed de vno, vel inuitus cogor non reticere, de vno inquam, tuo illo à latere ſupremo Conſiliario Matthia Caſanata; eſt ſanè in illo doctrina admirabilis, iuſtitia quæ violari, aut frangi nullatenus poteſt; eſt vbi opus fuerit, Catone digna ſeueritas, & tamen quid illo humanius? quid pacatius? quid tranquillius? quam nouit fœliciter omnes reliquas excelſas, & ſingulares virtutes cum humanitate coniungere? non illum imprudens poſtulatio, non intempeſtiuus acceſſus, non denique vllius improbitas, aut peruerſitas commouent, aut animum ſupra quam par eſt incitant, ſed ſemper ea prudentia ſcit ſibi imperare, vt illius æquabilitas deſideretur à nemine. O virum bono publico natũ, quẽ nemo eſt qui ſapit, qui eum nolit ad longiſſimum æuum vitã producere pro vtilitate Reipublicæ.

Num. 50. Non diſſimile ſupra cõmemorato Calliſtrati præcepto eſt, vt Iudex in cauſa in qua iudicaturus eſt, animi propenſionem comprimat, & occultet in quam eſt inclinaturus, fronte ſentẽtiam; quampulchrum illud, quam graui, & prudẽti Iudici imitandum, quod de Tyberio tunc tegente affectus ſuos, com-

commemorat Tacitus, *s* cum de Libone Druso iudicium faciendum esset, (ita, inquit, moderans, ne lenire, nè ve asperare crimina videretur,) & rursus cum Pisonis causa ageretur, (sine ira *t* sine miseratione clausũ, obstinatumq; vidit, ne quo affectu perrumperetur.

s lib.2.annal.num.4.

t lib.3.annal.num.2.

*Num.*51. Ad authoritatẽ quoq; tuendã, & augendã plurimũ confert administrationis forma, in qua tria ad rẽ desiderãtur, vt .s. constãs, *u* adstricta, seuera sit.

u Ex Lips. lib.4.doctr. ciuil.cap.9.

*Num.*52. Dixi constans, tum quia in vniuersum, nihil *x* est, quod tàm deceat, quã in omni re gerenda, consilioq; capiendo seruare constantiam. tum verò, quia maximè, ei, qui in potestate publica est, constantia adhibenda est, & grauitas; nam quemadmodũ constantia roboratur, ita inconstantia leuatur iudicialis auctoritas, estque iudicanti erubescẽda varietas; & verissimè Tullius dixit: omne peccatum imbecillitatis, & inconstantiæ esse.

x Cicer. de offic. lib.1. n.125. epist.1.ad Quintum fratrẽ lib.1.ad tex. in l. sermo §. cum Prætor ff ad Trebell. l.eos in fine, & ibi glos. in ver. varietas C.de modo mulctarum. Bouad. lib.2.cap.2. num.76. & seq. Cicero lib.4.academicar.quæst.& lib.4.de finib.bonor.& malor.

Quod dicitur de inconstantia fugienda, & constantia sequenda, intelligendum est de crebra semel placitorum varietate, & commutatione, non si quandoq; se quis mutet in melius: id quod etiam in sententijs iam scriptis iura *z* permittunt; si .s. de interloquutorijs agatur; quia aliud est de diffinitiuis,

z Text.in l.quod iussit, & ibi Bart.ff.de re iud. Bouad.lib.2.cap.2.n.77.

quas ab eodem Iudice reuocari non posse, nisi nullitatis vitio laborẽt, apud omnes constat: turpe est, inquit Diuus Augustinus, *a* mutare sententiam, sed veram, & rectam, nam stultam, & noxiam laudabile, & salubre est; sicut autem constantia non sinit hominem deprauari, sic & pertinacia non sinit corrigi, proinde sicut illa laudanda est, sic ista vituperanda. Explosa sunt illa, teste *b* Tullio, à veris sapiẽtibus, sapientẽ .s. nullius rei pœnitere, nulla in re falli, sententiam mutare nunquam; immo moderatis, & tẽperatis viris laudabilius placuit, sapientem quod dixerit, interdũ, si ita rectius sit, mutare, de sententia decedere aliquando; in sententia permanere, nisi sententia alia vicerit melior.

Remedium ad constantiam præcipuum erit, si nihil Iudex temerè agat, aut præcipiat, sed ad *c* omnia cum matura, & considerata ratione procedat; quæ scilicet cum indicauit aliquid *d* faciendum, plerumq; in eo perseuerat; nec inuentura melius, quò mutetur, stat semel constitutis.

Num. 53. Sed & morum constantia in Iudice postulatur, eaque præsertim, quæ ipsum moderetur, *e* ne secũda dignitatis aura, ne salutantium, aut adulantium

tium

a *Aug. epist.* 214.

b *Cic. in orat. prõ Murana pluribus in locis fol. in magnis* 348. *text. in l. non nunquã, & ibi Accurs. ff. de collat. idẽ Cic. relatus ad marginẽ ad dictum text. in epist.* 9. *ad Atticũ lib.* 1. *vbi ita, nunquam enim præstantibus in* Republ. *gubernanda viris laudata est in vna sententia perpetua permansio.*

c *Ad text. in l.* 2. *C. de sentent. ex peric. recit. ibi, non subitas, sed deliberatione habita post negotiũ sententias ponderatas.*

d *Ex Senec. de ira lib.* 1. *cap. fin.*

e *Bouadigl. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 80.

tium turba de suo cursu demoueatur. id quod plerisq; contingit, qui antea *f* cõmodis fuerunt moribus, deinde imperio, potestate, prosperis rebus immutantur. adeo non solum ipsa *g* fortuna cœca est, sed eos etiam plerumque efficit cœcos, quos complexa est. Sed vt aduersas *h* res, sic secundas immoderatè ferre leuitatis est; immo maior constantia in lætis, quam in aduersis necessaria est, quia secundæ *i* res, aiebat ille senex Imperator, acrioribus stimulis animum explorant quam aduersæ; miseriæ tolerantur, fœlicitate corrumpimur. maximè autem K cauendum est, ne quis assentatoribus aures patefaciat, nec adulari se sinat, in quo falli facilè est; tales enim nos esse putamus, vt iure laudemur: ex qua nascuntur innumerabilia peccata, cum homines inflati opinionibus, turpiter irridentur, & in maximis versantur erroribus.

f *Ex Cic. de amicitia fol. 426. in magnis.*

g *Ex Cic. lib. 1. de offic. fol. 363. in magnis.*

h *Ex Cicer. ibidem.*

i *Tacit. lib. 1. historiar. num. 5.*

k *Ex Cicer. de officijs lib. 1. num. 91. & seq.*

Num. 54. Dixi adstricta, hoc est, vt iudicialis auctoritas non ab alio, quam ab ipso pendeat Iudice. Turpe est enim in his, quæ ad iustitiam pertinent, coniugum v.g. imperijs obnoxium esse, domesticorum desiderijs obsequi, alienis denique consilijs, alieno libito regi, & quod ille iam olim conquerebatur, his

l statim adhærescere deterrimum quemque Prouincialium, ab his negotia trāsigi, duorum egressus coli, duo esse prætoria.

l Ex Tacit. lib. 3. annal. num. 8.

Num. 55. Hinc ad rem notandum pœnā iuris municipalis statutam contra magistratus dona interdicta capientes, locum sibi vendicare, etiā si non ipsi magistratus, sed eorū vxores, *m* filij, aut domesticæ personæ eiusmodi dona ceperint; siquidem ipsis scientibus magistratibus ordinariā, si verò ipsis nescientibus, distinguendū esse, vt si ipsi magistratus omnem, quæ in ipsis esse potest diligentiam adhibuerint, ne litigantibus, cum ijs personis negotia ad iustitiam pertinentia tractandi aperiatur aditus, puta quia sūt ipsi magistratus parati ad omnes audiendum, nec solent eiusmodi personis domesticis ita indulgere, vt per eas ad ipsos magistratus patere aditus intelligatur, & sint omnino excusādi; aut aliqua magistratibus quoad hoc potest negligentia adscribi, & tanquam non extra culpam positi, pœna extra ordinem teneantur.

m Ex traditis per Rouit. in pragm. 6. de muner. officialium.

Num. 56. Ad euitandā igitur huius culpę notam, tria, *n* vt videtur, potissimum Iudex præstare debebit. vnum est, vt patiatur facillimos esse ad ipsum aditus;

n Ex Cicer. epist. 1. ad Quintum fratrem lib. 1. pluribus in locis.

tus; pateant eiusdem aures querelis omnium: nullius inopia, ac solitudo, nō modò illo populari accessu, ac Tribunali, sed ne domo quidem ipsius, & cubiculo sit exclusa.

Alterum vt curet, vt domestici in domesticis rebus, & priuatis contineantur; quæ res ad officium, atque ad aliquam Reipublicæ partem pertinēt, de his rebus ne quid attingant. *o*

Tertium studeat, hæc de eo opinio sit, nō modo ijs, qui aliquid acceperint, sed ijs etiam qui dederint, ipsum, si id cognouerit, inimicum futurum; ita fiet, vt summa cum laude resistat non solum gratiæ, verum etiam suspicioni.

Huc etiam pertinet, vt Iudex existimetur non alienis *p* indigere consilijs, sed qui rem ex se expedire, & consilium capere possit. hinc meritò monuit glosa, ne facilè Iudex consilium conferat cum Aduocatis, ne ab ipsorū sententia pendere videatur.

Num. 57. Dixi, seuera, quia iusto lenior, ac remissior à subditis facilè contemnitur, *q* & ad continendos homines in officijs, seueritas vsu salubris, & misericordia melior apparuit. in hac scelerum colluuie, supplicijs, ac rigidis exemplis improbitas coercenda, metusq;, aut faciendus est, aut habendus, nam

o *Ad Giurb. cons. crimin. 76. nu. 28. vbi quod officialis, qui in rebus pertinentibus ad iustitiā precibus famuli mouetur, punitione dignus est.*

p *Rouit. in rubr. de sal. vend. num. 10. glos. in l. proximè vers. remotis ff. de his, quę in testam.*

q *Ex Lips. 4. lib. polit. cap. 9.*

r Tacit. lib. 4. ann. nu. 8.

ſ l. aut facta §. fin. ff. de pœnis.

t Tacit. lib. 14. annal. num. 6.

u Tac. lib. 3. annal. n. 9.

nam pauci *r* prudẽtia, plures aliorũ euentis docentur. Eſt autem maximè ſeueritas opportuna, cum multis graſſantibus *ſ* exẽplo opus eſt, verèq; ad rem dictũ fuit; habet aliquid ex *t* iniquo omne magnum exemplum, quod cõtra ſingulos vtilitate publica rependitur; cum aduerſus inueterata ſcelera fortioribus remedijs agendũ eſt; nam quemadmodũ ne *u* morbos quidem veteres, & diu auctos, niſi per dura, & aſpera coerceas; ita corruptus ſimul, & corruptor, æger, & flagrãs animus haud leuioribus remedijs reſtinguendus eſt, quã libidinibus ardeſcit, ita vt ad euitandum contemptũ, ſatius ſit omittere præualida, & adulta vitia, quam mollibus remedijs illud aſſequi, vt palam fiat quibus flagitijs coercendis impares ſimus.

Sed quod nam ſit in ſeueritate temperamentum adhibendũ infra attingetur; nunc non reticebo pro Iudicibus monitum, vt mihi videtur, non contemnendum, & ad prudentiam pertinens; illud eſt, vt quoniã ſæpè cauſa Reipublicæ vtendum eſt ſeueritate, ſæpè noxios, & capitaliũ criminũ reos occidere oportet, caueat iudicans, ne (id ꝙ in aliquibus Iudicibus magna cum admiratione vidi) ſe cædibus, & ſupplicijs frui,

frui, vllum det signum: nam ferina *x* ista rabies est sāguine gaudere, & quoniam natura hominis pœnæ appetens nō est, abiecto homine in syluestre animal trāsire; ostendat potius voluntate se inclinatum *y* ad mitiora, etiam si ex vsu sit animaduertere; ostendat quam inuitus aspero remedio manus admoueat, in cuius animo nihil hostile, nihil efferū sit; vt enim ad *z* vrendum, & secandū medici, sic ad hoc genus castigandi, non nisi rarò inuitiq; veniamus; nec vnquam nisi necessariò, si nulla reperietur alia medicina.

Num. 59. Ad auctoritatem quoque eius, qui in magistratu est, pertinet, vt non sit sui muneris incuriosus; nam & hoc reddit eum contemnendum, vt si v. g. breui *a* auditu, quāuis magna veluti alter Vitellius transeat, aut eorū, quæ geruntur, sit per socordiam nescius. sit, oportet, vbi iudicia *b* poscūt, grauis, seuerus, intentus; curet is, qui in magistratu, velut in specula collocatus est, omnium habere notitiam, vt rebus opportuna cōsilia capiat, sollicitèq; *c* agat, vt malis hominibus Prouincia careat, eosque conquirat. excitanda denique animaduersio, & diligentia, ne quid temerè, aut fortuitò incōsideratè, negligenterq; agat; nam sine magistra-

x Ex Senec. de clemen. lib. 1. cap. 6. & 24.

y Ex Senec. de clemēt. lib. 1. cap. 13. & cap. 22. vbi, tanquā inuitus, & cum magno tormēto ad castigandum veniat.

z Ex Cic. de offic. lib. 1. fol. 370. in magnis ad Bouadigl. lib. 2. cap. 3. num. 14. & cap. 4. n. 14. vbi Iudices æquiparantur medicis.

a Ex Tacit. lib. 2. histor. num. 14.

b Ex Tacito in Agricola num. 3.

c Ad tex. in l. congruit ff. de offic. Præs. ad rem Cic. lib. 1. de officijs fol. 365. in magnis.

gistra-

gistratuum *d* prudentia, ac diligentia Ciuitas esse non potest.

d *Ex Cic. de legib. lib. 3*

Quamuis non omnia, vt scienda, ita sunt acriter, & accuratè persequenda; quod ille non minus elegātibus, quam paucis complexus est verbis; omnia *e* scire, non omnia exequi; quædam enim sunt vindicanda, quædam, *f* quemadmodum sterilitas, & nimij imbres, & cætera naturæ mala, toleranda; expectandumq; est, vt nos *g* pudor, necessitas, satietas, tempus in melius mutēt.

e *Ex Tacit. in Agric. num. 7.*

f *Ex Tacit. lib. 4. histo-riar. num. 17.*

g *Ex Tacit. lib. 3. annal. num. 9.*

Num. 60. Ad prudentiā quoque attinet, vt magistratus cum suis collegis quā concordissimè viuere studeat; procul ab odijs, nam fas *h* est priuata odia publicis vtilitatibus remittere, *i* procul ab æmulatione aduersus collegas; ne scilicet bonum *k* publicum, quod plerumq; fit, priuatis simultatibus impediatur; etiam si in malos, & parum doctos incidat; si doctrina eos præcellat, retineat, *l* quod est difficillimum, ex sapientia modum; obsequio eos alliciat, exēplo hortetur, & rarissima *m* moderatione malit videri inuenisse bonos, quā fecisse. vitia magis eorum quam virtutes dissimulās; arte vtatur in dissentiendo, eadem sæpè *n* velle simulet, quo plus auctoritatis ei insit, vbi primus impetus animi in contrarium

h *lib. 1. annal. num. 3.*

i *Tacit. in Agric. nu. 3.*

k *Ex Tacito lib. 14 an-nal. num. 6.*

l *Ex Tacit. in Agrico-la num. 2.*

m *Ex Tacito in Agri-cola num. 3.*

n *Ex Tacito lib. 2. hist. num. 6.*

rium nitentis mitescat, ac tandem, si quandoque dissentiendum est, sit sine acerbitate dissensio.

Sit procul à contentione aduersus inferiores; *a* vincere inglorium, atteri sordidum arbitretur.

a *Ex Tacito in Agricola num. 3.*

Eis, qui sunt auctoritate maiores, & præsertim Tribunali, vbi ipse ius dicit, præsunt, sciat honestè morem gerere, peritus *b* obsequi, & eruditus vtilia honestis miscere; etiam si immoderatè, & superbius agere videantur, contra legis *c* præscriptum, quæ vt iubet potioris gradus Iudicibus ab inferioribus competentem reuerentiam tribui; ita & præcipit, ne qui maioris dignitatis insignibus fulget, putet indignis iniurijs afficiendos eos, qui se sciunt in officijs minoribus moderari; nam sēper licebit prudenti viro pleraq; in melius *d* deflectere, & inter abruptam contumaciā, & deforme obsequium pergere iter ambitione, ac periculis vacuum.

b *Tacit. in Agricola num. 3.*

c *l. potioris C. de offic. Rector. Prouinc.*

d *Ex Tacito lib. 4. annal. num. 3.*

Denique meminerit esse cum pari *e* contendere anceps, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidum; quod si quis nimium sit ferox, impatiensq; *f* natura, intelligat sibi negotio quietē vtiliorem esse.

e *Seneca de ira lib. 2. cap. 34.*

f *Senec. de tranquillit. animi cap. 4.*

Num. 61. Hanc ad partem prudentiæ, & illud referri potest, vt qui ius reddit, fa-

mæ ſtudeat, vt quã optima ſit; id quod à nemine negligendum eſt, cum verè dictum ſit, *g* contemptu famæ contemni virtutes; & *h* negligere quid de ſe quiſque ſentiat, non ſolum arrogantis eſſe, ſed etiã omnino diſſoluti; ſed ſumma ope publico viro curandũ eſt; nam *i* ratio ſaluſq; eorum omniũ, qui ad Rempublicam accedunt, non ſolum veritate, ſed etiam fama nititur: hinc fit, vt ex bona, k vel mala fama pro magiſtratu, vel contra magiſtratũ maximam, & præcipuam capiant iura præſumptionẽ, adeo vt ſi mala vrgeat, leuiora ad delicti probationem contra eum ſatis ſint, ſi vero bona ei faueat fama, teſtes, vt aiunt, ſynodales, & probatio nimis euidens opus ſint. immo nec teſtibus multa ſoleat haberi fides.

Sed hæc bonæ opinionis cura, præſertim in initijs adminiſtrationis adhibenda eſt; non quod ſequentia habere *l* nõ debeant eandem integritatem, quam ſuperiora, immo cautiorem etiam, ac diligentiorem; ſed quia experimento quotidiè diſcimus in vniuerſũ, vt initia *m* prouenerint, famam in cætera fore; & quemadmodũ eius, de quo iam rectè ſentire cœperunt homines, geſta *n* ſemper benigniorem recipiũt inter-

pre-

g *Tac.lib.4.ann.nu.5.*

h *Ex Cic.de offic.lib.1. fol.364. in magnis.*

i *Epiſt.2.ad Quintum fratrem lib.1.*

k *Bouadigl.lib.5.cap.1. num.208.* Reg.*de Ponte deciſ.16.num.12. & ſeq.Capiblanc.tom.1.de Baronib.pragm.4.n.35.*

l *Ex Cic. lib.1. epiſt.1. ad Quintum fratrem.*

m *Ex Tac.lib.2.hiſtor. num. 6.*

n *l.non omnes §.à barbaris, ibi, & ſi bonus miles ff. de re milit.*

pretationem, ita semel *o* inuisum, seù bene, seù malefacta premunt.

Caueat tamen, ne sui sit ostētator, *p* suarumq; laudũ ipsemet prædicator, nec inani *q* iactatione famam prouocet; nam deforme *r* est de se ipso prædicare, falsa pręsertim, & cum irrisione audientium imitari militem gloriosũ: faciat potius vt *ſ* reliqui omnes ipsius æquitatem, temperantiam, seueritatem, integritatemque laudent; eluceatq; in eius vita decorum illud *t* ꝙ moueat approbationẽ eorum quibus cum viuitur, ordine, & constantia, & moderatione dictorum omnium, atq; factorum.

Cauendum quoq; *u* ei est, ne sit nimius verbis, quia loquacitas demit auctoritatem: & in Flauio Sabino, domi, militiæq; alias claro hoc Tacitus *x* notat; iustitiam (inquit) innocentiamque eius non argueres, sermonis nimius erat; id vnum seprẽ annis quibus Mœsiam, duodecim quibus præfecturam Vrbis obtinuit, calũniatus est rumor.

Num. 62. Prudentiæ quoque consilium est, nihil absque maxima causa, contra leges, & instituta maiorum innouandum censere, sed studium antiqui moris seruare; nam vt ait Vulpianus *y* in rebus nouis constituendis euidens vtilitas

o *Tac.lib.1.hist.nu.2.*

p *Bonadigl.lib.1.cap.3. num.33.*

q *Tacit.in Agricola num.15.*

r *Ex Cic.de offic. lib.1. in magnis fol.370.*

ſ *Prouerb.cap.27. laudet te alienus, & non os tuum, extraneus, & non labia tua.*

t *Ex Cic.de offic. lib.1. fol.364. in magnis.*

u *Bonadigl.lib.1.cap.3 num.33.*

x *lib.3.histor. num.14.*

y *l.in rebus ff. de constitut.Princip.*

litas esse debet, vt recedatur ab eo iure, quod diù æquum visum est; & oraculum est rectius olim *a* super cūctis negotijs prouisum, & quæcunq; conuerterentur, in deterius mutari.

a *Tacit. lib. 14. annal. num. 6.*

Num.63. Euitet vitium nimiæ credulitatis, quæ licet sit *b* error magis, quam culpa, & quidem in optimi cuiusque mentē facilè irrepat; quia vt quisq; *c* est vir optimus, ita difficillimè esse alios improbos suspicatur; tamen meminisse quis debet neruos, *d* atq; artus esse sapientię, non temerè credere; hinc meritò *e* pragmatici homines, idest rerum vsu periti, omnibus historijs, & præceptis, versibus denique cauere iubent, & vetant credere; non tamen eò pertinet oratio mea, vt velim quem nimium esse suspiciosum, & nulli credere, quia vtrumq; *f* vitium est omnibus credere, & nulli; sed illud animaduertendū censeo, nè Iudex *g* facilè credat, verum excutiat; nam quædam licet falsa, veri speciē ferunt; denique, vt Tullius *h* monebat, perpendat vnusquisq; vnum esse, & simplex aurium iudicium promiscuè, ac communiter stultis, ac sapientibus à natura datum; esse tamen vbi elucere prudētia possit, vbi discerni stultus, & credulus ab religioso, & sapiente Iudice; vt

b *Ex Planco ad Ciceronem epist. 23. lib. 10.*

c *Epist. 1. ad Quintum fratrem lib. 1. Cic.*

d *Cicero de petit. consulatus fol. 444. in magnis.*

e *Cicero epist. 20. ad Atticum lib. 2. & ibi addentes.*

f *Senec. relatus per Bouadigl. lib. 1. cap. 5. n. 22*

g *Senec. de clem. lib. 1. cap. 20. & de ira lib. 2. cap. 22.*

h *Ex orat. pro Marco Fonteio in pluribus locis.*

vt ſcilicet ea, quæ dicuntur, coniecturæ, & cogitationi tradantur, quanta auctoritate, quanta animi æquitate, quanto pudore, quanta fide, quanta religione, quãto ſtudio exiſtimationis bonæ, quanta cura, quanto timore dicantur: præcipuè autẽ, qui ob aliquod emolumentum ſuum cupidius aliquid dicere videntur, ijs credi nõ conuenit.

Num. 64. Non exiguum denique præceptum prudentiæ referã; vt ſcilicet qui magiſtratum adipiſcitur; reminiſcatur tempus quo priuatus ſub aliorum poteſtate vixit; attentè cogitet, quid in alijs magiſtratibus probauerit, vel dãnauerit; probata imitanda ſuſcipiat, damnata declinet: eſt aureum monitum *i* Galbæ ad piſonem, cũ in Principem eum adoptaret, ſed de Principatu dictum, in magiſtratum opportunè cadit: vtiliſſimus idem, ac breuiſſimus bonarum, malarumq; rerum delectus cogitare, quid aut nolueris ſub alio Principe, aut volueris. in hoc enim k genere non eſt incommodum, quale quodque eorum ſit, ex alijs iudicare; vt ſi quid dedecuerit in alijs, vitemus, & ipſi; fit enim neſcio quomodo, vt magis in alijs cernamus, quam in nobiſmetipſis, ſi quid delinquitur.

i *Tacit. lib. 1. hiſt. nu. 5. Bouadigl. lib. 2. c. 1 nu. 22. vbi docet Caſſiodori auctoritate bonorũ prędeceſſorum exempla ſequenda vitiorum verò imitationem fugiendã.*

k *Ex Cic. de offic. lib. 1. fol. 371. in magnis.*

Num. 65. Hæc & ſimilia ſunt Iudicibus ſer-

seruanda præcepta prudentiæ, quæ singula persequi, nimis longum esset; nam vt Aristoteles *l* docet, prudentia circa singulas res versatur.

l Relatus à Bonadigl. lib. 1. cap. 5. num. 1.

Num. 66. Hæc prudentiæ pars est, maximè à Principe cum Iudicem deligit, conquirenda; & siquidem alijs officijs quis functus est, quale nam sui specimen in ijs antea dederit, intuendum est, quamq; se prudenter gesserit inquirendũ; maximeq; illud Epicharmi præceptum hic valere debet; *m* Γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται idest nosce quonam pacto alio vsus est: qꝫ si nouus ad honores sit, ex rei suæ priuatæ gubernatione, qualẽ ad res publicas prudentiam allaturus sit, est coniectura capienda; extat ad rem monitum Basilij Imperatoris ad filium. *n* Consiliarijs (inquit) vtere ijs, qui rebus proprijs prudenter consuluerunt, rectèq; eas administrarunt; non autem ijs, qui per imprudentiam male; nam qui suis rebus malè perspexit, nunquam ille bene cõsulet alienis; ob luxũ *o* egentes, per flagitia infames; quibus, cum sua perdiderint, non agri, non fœnus, vt ille aiebat, sed sola vitiorum instrumenta manserunt, incitamẽta scilicet rapiendi aliena, procul à Republica habeantur.

m Cic. ad Quintum fratrem epist. 1. lib. 3.

n cap. 18.

o Ex Tacit. lib. 6. annal. num. 1. & lib. 1. hist.

Nec

Nec tamen reticebo, id quod & supra innui, me de ea prudētia intelligere, quæ sit omnino cum christiana pietate cōiuncta, & ab ea ne latum quidē vnguē discedat; de cuius probitatis necessitate quoniā infra dicetur, hic alia sileo.

Num.67. TERTIA Conditio necessaria est ipsa ætas, scientiæ scilicet, & prudētię, quas in Iudice desideramus, capax. Qua in re quod magis iure *p* probatur est, vt minor decem & octo annis nullo modo, velit, nolit, Iudex esse possit; post vero decem & octo, possit, si velit, sed non cogatur ante vigesimum annum; & si alijs, quos refert Bouadigl. *q* placeat aliam ætatem à legibus definiri, nempe vigesimiquinti, vigesimiquarti, aut vigesimisecundi. in Regno *r* autem ætas ad iudicandū apta est proculdubio vigesimiprimi anni iam expleti, cum ea ad doctoratus lauream assequendam lege municipali idonea constituta sit cum Regia prohibitione hanc ætatem remittendi.

Num.68. Sed hęc ætatis mēsura obseruari poterit, vbi de primis agitur incunabulis dignitatū; secus vbi maioris ponderis magistratus demādandi sūt; tūc enim robustior ætas desideratur, quę *s* scilicet cupiditates adolescentiæ iam effu-

p *Glos. in l. cum Prætor §. non autem vers. & impubes ff. de iudic.*

q *Bouadigl. lib. 1. cap. 7 num. 17.*

r *Pragm. 7. de scholar. doct. vers. quinto che s'osserui.*

s *Ex Tacit. lib. 1. histor. num. 5. ad Afflict. in constitut. vt vniuersis num. 53. vers. 10. requiritur.*

effugerit: in eam enim ætatem, de qua supra commemoratum est, vt experiētia ostendit, plerumq; sapientia *t* non cadit; & vtcunque aliqua præclara indoles eluceat in adolescentia, ad fructum ferendum satis nō est, sed potius tanquam in herbis, significat quæ virtutis maturitas, & quantæ fruges industriæ sunt futuræ: hinc rectè ille monebat, ne mobiles *u* adolescentiū animi prematuris honoribus ad superbiam extollerentur. Sunt enim potius refrænandi, *x* quam incitandi: amputanda plura sunt illi ætati, quam inserenda; estq; vt prudētia *y* senectutis, ita temeritas florentis ætatis.

Num.69. Excipio hęc omnia, vbi ad modum insignis, nec vulgaris aliqua virtus in iuuene eluceat, quæ senilē scientiam, ac prudentiam expleat; nam ea à magistratu quamuis magno non arcenda, exemplo Romanorū, vt pulchrè apud Tacitum *z* legitur; apud maiores, inquit, virtutis id præmiū fuerat, cunctisq; ciuibus, si bonis artibus fiderent, licitū petere magjstratum; ac ne ætate quidem distinguebatur, quin prima iuuenta consulatum, ac dictaturas inirent: ijs igitur, qui habent *a* à natura adiumenta rerum gerendarum, abiecta omni cunctatione adipiscendi magi-

t Ex Cicer. pro Marco Cælio fol.506. in magn.

u Ex Tacito lib.5. ann. num.3.

x Ex Cicer. pro Marco Cælio cōd fol 506.

y Ex Cicer. de senect. fol.403. in magnis.

z lib.11. annal. num.6. ad Mastrill. de magist. lib.2. cap.5. num.76. & 77. & seq.

a Ex Cic. de offic. lib.1. num.72.

magiſtratus ſunt,& gerenda Reſpublica eſt.

Num.70. Sed ambigi poteſt,an ſint ſemper ſenes præferendi? quibus .ſ. vt ille aiebat, *b* corpus annis infirmum,ingenium ſapientia validum eſt.

b *Ex Saluſt.in Catilina.*

Equidem vt breuiter rem definiam. ita diſtinguendũ puto, aut agitur de muneribus,in quibus non ſolum animi ſapientia, ſed etiã corporis robore opus eſt, vtputa quia multa agẽda ſunt corporis labore indigentia, vt ſi v.g. circircumeunda Prouincia,latro conquirendus ſit; & tunc ſenilem ætatem parum aptam exiſtimo; nam ad hæc omnia requiritur non iuuenilis, at valida ætas negotijs,corporiſq; exercitationi ſufficiens: & ita intelligenda eſt lex *c* municipalis huius Regni præcipiens ſenes ab officijs remouendos.

c *Text. in capit. Regni item quod prædicti,vbi Reg. Tappia.*

Aut agitur de conſtituendis Iudicibus in sũmis prætorijs; in quibus *d* ſcilicet non viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur; ſed conſilio,auctoritate,ſententia; quibus nõ modò orbari, ſed etiam augeri ſenectus ſolet; & tũc apud *e* omnes conſtat ſeniores præferẽdos cæteris paribus.

d *Ex Tullio de ſenectute fol.408. in magnis.*

e *Bouadigl. lib.1.polit. cap.7.num.1.& ſeq. idẽ D. Reg.Tapp. in eodem cap. itẽ quod prædicti.*

Num.71. Excipio in hoc vltimo dicto, ita imbecilles *f* ſenes,vt nullum offi-

f *Ex Tullio de ſeneƈt. fol.410.in magnis.*

cij, aut omnino vitæ munus exequi possint; isti quidem non solum non sunt ad magistratum vocandi, sed si in magistratu etiam perpetuo positi reperiãtur, alijs præmijs, & honorifica quiete donandi sunt; vt docet D. Reg. Tappia, *g* qui refert, quemdam Regium Consiliariũ tam assiduo podagræ morbo afflictum, vt ad consilium accedere maximè rarò posset, quiescere permissum fuisse cum facultate ad consilium, quando liberet accedendi.

g In d. cap. Regni item quod prædicti.

Num. 72. QVARTA, & maximè necessaria Conditio est ipsa vitæ probitas, & innocentia, vt .s. non tantum sapientiæ, sed & cõscientiæ sale conditus sit in Iudicem eligendus. de communi *h* omnium sententia; qui enim habent *i* cum intelligentia coniunctã probitatem, illis Reipublicæ salutem, vitam, fortunasq; ciuium rectissimè committi arbitramur, at detracta opinione probitatis, quo quis versutior, & callidior est, (nam scientia remota à iustitia calliditas, non sapientia appellãda est) hoc suspectior, & inuisior habẽdus est: nam quamuis nõ ignorem controuersiam excitatam, vtrum Reipublicæ deterius sit Iudicem habere indoctum, sed probum, an doctum sed improbum? & ali-

h Bald. in l. 2. C. de sent. ex peric. recitand. Bouadigl. lib. 1. c. 3. n. 51. mastrill. de magistr. lib. 2. cap. 3. num. 8.
i Ex Cic. de offic. lib. 2. fol. 378. in magnis, & lib. 1. fol. 359. in magnis.

& aliquibus placuisse k meliorem esse Iudicem doctum, licet improbū; equidem vtrumq; esse valdè perniciosum affirmo, sed vt in malis, anteponendā existimo probitatem litteris carentē, probitate carentibus litteris. nam & iustitiam censuit Tullius, *l* sine prudentia multum posse; sine iustitia nihil valere prudentiam.

Num. 73. Hæc quidem cōditio ante omnia ad rectam iustitiæ rationem referenda est; vt .s. is eligatur, de quo verisimile sit futurum, vt *m* nec inflecti gratia, nec perfringi potētia, nec compelli odio, nec adulterari pecunia possit; sed stateram huius præclaræ virtutis, ex qua vna Iudices *n* viri boni videntur appellari meritò posse, ita gestet in *o* manibus, vt nihil odium vindicet, nihil fauor vsurpet, timor exulet, præmium, aut expectatio præmij eam non euertat; quandoquidem nemo iustus esse potest, qui pecunia mouetur; immo qui mortem, qui dolorem, *p* qui exilium, qui egestatem timet, aut qui ea, quæ sunt his cōtraria, æquitati anteponit: aut non *q* ita iustitiam humili, & ignoto viro, quemadmodum magno, & sibi familiaritate coniuncto distribuit; ne in illud tam detestabile iudicanti vitium incidat; vt

k *Rouit. in rubr. de sal. vendendo nu. 7. & seq. vbi multa pro, & cōtra.*

l *De officijs lib. 2. f. 378 in magnis.*

m *Ex Cicer. pro A. Cecina fol. 236. in magnis.*

n *Ex Cic. de offic. lib. 2. fol. 379. in magnis.*

o *Text. in cap. 1. de re iudic. in 6. in pragm. 2. de trigess. & eorum sal.*

p *Ex Cicer. lib. 2. de offic. fol. 379. in magn.*

q *Glos. in l. si quis in ver. Remus ff. de rerum diuis.*

ijsdem de *r* causis alij plectantur, alij ne appellentur quidem; hic enim constans iustitiæ cultus, præcipuus est iudicantium finis; nemo siquidem ambigit, quemadmodũ Reges, ita & bene moratos *ſ* magistratus regum administros ab initio seruandæ iustitiæ causa constitutos.

Num. 74. Huc etiam spectat, vt is ad iudicandum eligatur, qui talis futurus speretur, qualem *t* Marcianus Iurisconsultus desiderauit; .s. nec remissior, nec seuerior quam causa deposcit; sed perpenso iudicio, prout quæq; res postulat, statuens; cauens, *u* ne per speciẽ seueritatis in crudelitatẽ, vel per speciem clementiæ in nimiam misericordiam incidat; nam par error est à vero recedentium; licet nimiæ clementiæ vitium sit excusatius, & in hoc leuiore periculo erretur, si quicquid plus æquo futurum est, in partẽ humaniorem præponderet; nam respiciendum est, ne maior, aut fortè minor pœna, quã culpa sit. vt enim sunt distincta *x* genera delictorũ, ita fas est esse dispares pœnas: interest *y* v.g. vtrum perturbatione aliqua animi, quę plerumq; breuis est, & ad tempus, an consultò, & cogitatò fiat iniuria: leuiora enim sũt, quæ repentino aliquo motu accidunt,

quam

r Ex Tull. de offic. lib. 1. fol. 363. in magnis.

ſ Ex Tull. lib. 2. de off. fol. 379. in magnis.

t In l. perspiciendũ in princ. ff. de pœnis.

u Ex Senec. de clement. lib. 2. cap. 4. & de clem. lib. 1. cap. 2. ad text. in l. absentem ff. de pœn.

x Ex Cic. pro Murena fol. 348. in magnis, ad text. in l. pedius ff. de incendio.

y Ex Cic. de offic. lib. 1. fol. 354. in magnis, ad text. in l. perspiciendũ §. delinquunt, & ibi gl. in verſ. aut casu ff. de pœn. text. in l. quicquid, & ibi Cagnol. nu. 10. ff. de reg. iur. Farin. conſ. 67. num. 2. & ibi addit. in litt. A.

quam ea, quæ meditata,& præparata inferũtur; intereſt z vtrum quis imprudentia,inſcitiaq; lapſus ſit,an ſciẽs, prudenſq; peccauerit; vt.n.cũ vno mitius, ſic cum altero agendum eſt ſeuerius; hinc fit,vt in leuioribus cauſis lenitas, in grauioribus ſeueritas, non abſq; benignitatis temperamẽto commendetur iudicanti; quod ille videlicet aiebat, paruis a peccatis veniam; magnis ſeueritatem commodare.

*Num.*75. Abſit ab eligendo ad munus,de quo quærimus b auaritia; qua nullum c vitium tætrius, præſertim in Rempublicam gubernantibus; vt meritò affirmauerit Tullius, caput eſſe in omni procuratione negotij, & muneris publici, vt auaritiæ pellatur etiam minima ſuſpicio. Abſit turpis quæſtus cupiditas; quia in vniuerſum verum eſt,fidẽ d integrã nõ manere,vbi magnitudo quæſtuũ ſpectetur: & vt præcipiunt e Arcadius, & Honorius Cæſares,ſunt ad miniſteria adhibendi,nõ qui immania lucra ſectẽtur,ſed qui neceſſitatem officij ſollicitudinibus debitis exequantur.

Eligatur is potius, cui inſit diuitiarum,& pecuniæ contemptus, & liberalitas, f quæ commemorata vitia procul habeat, à quibus ſæpè magiſtratus Rempubli-

z *Ad text. in l. ferè in omnibus ff.de reg. iur.*

a *Ex Tacito in Agric. nu.7. ad tex.in d.l.perſpiciendum §. planè ff. de pœnis.*

b *Bouadigl. lib.1.cap.3. num.51.*

c *Ex Tull. lib.2 de off. pluribus locis fol. 385. in magnis.*

d *Ex Tac.lib.11.annal. num.2.*

e *In l. Illyricum C. de cohortal.lib.12.*

f *Maſtrill. de magiſtr. lib.2.cap.12.num.66.*

g Ex Cic. lib.2. de offic. num. 77.
h Ex Cic. de offic. lib. 1. num. 68.

publicam g quæstui habere, id quod nõ modo turpe, sed & sceleratũ, & nefariũ est, edocentur: & verè, vt nihil h est tam angusti animi, tamque parui, quam amare diuitias; ita nihil honestius, magnificentiusq;, quam pecuniã contemnere, si non habeas, si habeas ad beneficentiã, liberalitatemq; conferre: dummodo tamen in hac ipsa liberalitate adsit laudata illa sẽper moderatio; nam i liberalitas, ni adsit modus, in exitium vertitur; & multi k cũ dando egere cœperunt, alienis bonis manus afferre cogũtur; vnde rectè monemur adhibere modũ, ne ita claudatur res familiaris, vt eam benignitas aperire non possit; nec ita reseretur, vt pateat omnibus.

i Ex Tacit. lib.3. histor. num. fin.
k Ex Cic. de offic. lib.2. num. 54. & 55.

Num. 76. Absit fraudis suspicio, sitque l ei fides in primis cara; nã iustitiæ fundamentum est fides; id est dictorum, conuentorumq; constantia; & fides. cumq; m improbi hominis sit mendacio fallere; nihil minus decet Iudicẽ, n qui boni viri officio fungitur, quã esse fallacem; nihil magis ei conuenit, quam bonum o esse, simplicem, veritatis amicum, minimèq; fallacem.

l Ex Cic. de offic. lib. 1. fol. 353. in magnis.
m Ex Cic. pro Muræna fol. 348. in magnis.
n l.4. §. mala ff. famil. erciscundæ.
o Ex Cic. de offic lib. 1. fol. 359. in magnis, ad id quod dicunt Doctores non licere extorquere cõfessionem à reo sub spe impunitatis, vt eum fallat, vel alias per dolum dicendo v.g. quod reus est conuictus, Farinac. quæst. 81. nu. 277. idem Farinac. cons. 185 num. 14. & seq. Paschalis de virib. patr. pot. par. 3 cap. 1. num. 67. & 68.

Num. 77. Sed non solũ supra memoratę, aliæq; ad iustistiam spectantes, sed cæterę cuiuscunq; generis virtutes exornare

nare debent iudicandi munere functurum; quæ .f. ipsum Iudicem numeris omnibus absolutum, cunctis vitæ officijs æquabilem, in omnibus vitæ partibus honestissimum reddant; nihil enim est *p* iudicandi officio innocentius, nihil sanctius.

Rationes, ob quas tam exacta in iudicãte bonitas desideratur, sunt nimis euidentes.

Prima, quia ius, fasque est, vt nõ nisi meliores hunc honorem assequantur, vt cæteris præsint. Cyrus, vt scripsit Xenophon, *q* meritò nefas esse censebat eum cæteris imperare, qui melior ipse non esset, ijs quibus imperaret.

Secunda, hoc si obseruetur, subditi tranquilliore animo ferent melioris imperium, nam natura ipsa suadet, patiẽda *r* meliorum imperia; quæ profectò subditorum trãquillitas minimè spernenda est; nam & ad regnantis tutelam ea plurimum prodest; cum id firmissimũ *f* sit imperium, quo obedientes gaudẽt. at ècontra quis æquo animo ferre poterit deterioris, aut æquè improbi dominationẽ? quis æquis oculis cernet non esse *t* Iudicem dissimilem accusato? cui non indignatio orietur, si ad reprimendam *u* aliorum improbitatem, is deligatur, cuius improbitas sit ab

p *Ex Mastrill. de magistrat. lib.2.cap.1.n.53*

q *Pœdias 19.*

r *Ex Tac.lib.13.annal. num.fin.*

f *Ex Liuio lib.19.*

t *Cassiodor. relatus per Bouadigl.lib.1.c.3.n.59*

u *Quod munus est magistratus l.3.§.miratur ff.naut. caup.n.& stab.*

sit ab alijs reprimenda? quis patienter toleret ei curam demãdari, ne *x* potentiones à tenuioribus opprimantur, qui ipse aduersus alios iniustè, ac perperam agat, potestatis quam gerit viribus fretus? quis non molestè, & grauiter patiatur eum præfici ad puniendũ adulterum, vel aliarum libidinum reũ, qui ipse adulterij, vel aliarum libidinũ inhonestate fœdatus est? ad punienda furta eum qui ipse se inquinat furtis? semper erumpẽt querulæ voces; *y* nihil alienæ luxuriæ ignoscit, qui nihil suæ negauit; homicidæ tyrannus irascitur, & punit furta sacrilegus. & vtcunque scelestus sit, qui punietur, non pœna *z* criminis, sed vltor displicebit. Sed & plerumq; quod deterius est cõtinget, vt eiusmodi Iudex vitijs ipse obnoxius, aliena vitia punire non audeat. quomodo *a* enim alienas libidines franget, si qui eas frãgere debet, cupiditatis eiusdem tenetur? quid magis *b* timidum facit animum, quam reprehensibilis vitæ conscientia? hinc fit, vt sæpissimè futurũ sit, si tales erunt in Republica magistratus, quod commemorat Tacitus *c* de Valente, qui ob lucra, & quæstus infamis, eoq; erat alienæ etiam culpæ dissimulator, & de scelesto illo Proconsule *d* in omnem auidi-

x *Ad tex. in l moderatoris C. de offic. Rector. Prouinc. l. illicitas §. ne potentiores ff. de offic. Præsid.*

y *Ex Senec. de ira lib. 2. cap. 28.*

z *Ex Tacit. lib. 2. histor. num. 3.*

a *Ex Cic. de legib. lib. 3 fol. 347.*

b *Ex Sen. relato à Platea in l. nulli C. de agẽt. in rebus lib. 12,*

c *lib. 2. histor. num. 13.*

d *In Agricola. num. 2.*

auiditatem prono, & quantalibet facilitate redempturo mutuam dissimulationem mali. nam vt nihil est negotij continere *e* eos, quibus præsit, si se ipse contineat; ita difficillimum eum, qui propriæ cupiditati nõ resistit, aliorum cupiditates comprimere.

e Ex Cicer. epist. 1. ad Quintum fratrem lib. 1.

Tertia, eius, qui in magistratu est, tam vitia, quàm virtutes in lucem apertius prodeunt; nam cæterorũ in vita *f* priuata degentium virtutes, vt appareãt, diu luctantur, & vitia tenebras habent; at in eos, qui publicam gerunt personam, oculi omnium conijciuntur; in eis, quid agant, quemadmodum viuãt, inquiritur; & tanquam in clarissima luce versantur, ita nullum obscurum potest, nec dictum eorum esse nec factum; & ideo nulli magis cauendum est, qualem habeat famam, quàm ei, qui qualemcunque meruerit, habiturus est magnam.

f Ex Sen. de clem. lib. 1. cap. 8. & ex Cic. de offic. lib. 2. num. 44.

Quarta deniq;, ei, qui cæteris præest, amplectenda est virtus, vt illius exemplo cæteri ad virtutem alliciantur, & inter cætera legũ diuini Platonis præcepta illud cõmemorat Tullius ad magistratum pertinens, is ordo vitio careto, *g* cæteris specimen esto; quod si est, subdit Tullius, tenemus omnia; vt enim cupiditatibus Principum, & vitijs infi-

g Ex lib. 3. de leg. f. 342 in magnis,

ci ſolet tota Ciuitas; ſic emendari, & corrigi continentia. hinc magna cum ratione magiſtratum gerẽtes peculiari quodã *h* ſtudio ab his, quæ mali ſunt exempli, abſtinere commonentur; nec enim tantum eſt *i* mali peccare Principes, ideſt optimates, aut qui in magiſtratu ſunt, ita enim Tullius accipit, (quanquam hoc eſt magnum per ſe ipſum malum) quantum illud, quod permulti imitatores Principum exiſtunt: nam licet videre, ſi velis replicare memoriam temporum, qualeſcunq; ſummi Ciuitatis viri fuerint, talem Ciuitatem fuiſſe; quo fit, vt pernicioſius de Republica mereãtur vitioſi Principes; quod non ſolum vitia concipiunt ipſi, ſed ea infundunt in Ciuitatem; neque ſolũ obſunt, ꝙ illi ipſi corrumpuntur, ſed etiam quod corrumpunt, pluſque exemplo, quàm peccato nocent.

h *D.Reg.Tapp. in rub. de officialib.conſt.n.40.*

i *Ex Cicer. lib.3. de legib. fol.347. in magnis.*

Num.78. Hinc non iniuria populorum peccata ſolẽt populorũ k Rectoribus adſcribi; nec extra rem illud hic dicere licet, cum *l* rectè factorũ ſibi quiſq; gratiam trahat, vnius inuidia ab omnibus peccatur.

k *Bouadigl.lib.1.cap.3. num.62.*

Debent igitur decorare omnia ornamẽta virtutũ, eum qui faſcibus eſt ornandus.

Num.79. Caſtitas in eo *m* deſideratur. nam animo per *n* libidines corrupto, nihil

l *Ex Tacit.lib.4. annal. num. 9.*

m *Bouadigl. lib.1. c.3. num.50.*

n *Tacit. lib.11. annal. num. fin.*

nihil honeſtum ineſt; alij, inquit *o* Seneca, virilius peccant, in venerem, ac libidinem proiectorum inhoneſta labes eſt; *p* nihil tam deteſtabile, ac peſtiferum eſt quã impudicitia; impedit conſiliũ, rationi inimica, mentis perſtringit oculos, nec habet vllum cum virtute commercium. Hinc meritò incontinentiæ lapſus in priuato homine impunibilis, in magiſtratu graui eſt animaduerſione dignus; ſi enim cum *q* vulgata fœmina magiſtratus libidinem exerceat occaſione litis ciuilis, vel criminalis, ſiue ea in carceribus detineatur, ſiue extra carceres ſit, non impunitum, id dimittetur, ſiue parte conquerente, ſiue officio Iudicis res in iudiciũ deducatur; & cũ hoc quandoq; acciderit, fuit reus præter dignitatis ademptionem, etiam exilij pœna damnatus, etiã nulla vi intercedente; grauiore proculdubio pœna infligenda, ſi ex parte mulieris honeſtas facinus grauius reddat: quod ſi vis admixta ſit, ius municipale vltimi ſupplicij *r* pœnam priuato meretricẽ vi comprimenti indicens, multo magis in magiſtratu huius criminis reo locum obtinebit.

Quãuis ſi nulla uis *ſ* interceſſerit, nulla litis occaſio, libido cũ ſoluta licet honeſta, magiſtratui etiam ſit impunita;

o *Ex Senec. de breuitate vitæ cap. 6.*

p *Ex Cic. de ſenectute fol. 411. in magnis.*

q *Giurba conſ. crimin. 37. Caball. reſolut. 283. Maſtrill. Sicul. dec. 191.*

r *Maſtrill. d. deciſ. 191.*

ſ *Giurb. conſ. crim. 37. num. 5.*

licet parum decora,quia non omne, quod impunitum est,decet.

*Num.*80. Requiritur vini,& gulæ moderatio. vinolentiæ enim præsertim plurima mala nemo est, qui experimento, aut historiarũ lectione non norit;adeò vt Platonis *t* sententia fuerit,expedire gubernatores, atque Iudices munus suum subituros vino omnino prohiberi; omnis autem *u* expletio cum corporis, tum animi minuit fortitudinẽ; adeo vt nec corpore,nec *x* mente rectè vti possimus multo cibo,& potione completi.

*Num.*81. Absit procul *y* ambitio; quæ multos etiam *z* bonos pessumdedit; non respuit omnia *a* seruiliter pro dominatione:promptum habet in adulationes ingenium, dum gratiã captat illorum, quorum ope ad honores, vel assequendos, vel seruãdos indigere se putat; in iustitia parum constans;quia vt inquit Tullius, *b* maximè adducũtur plerique,vt eos iustitię capiat obliuio,cum in imperiorum,honorum,cupiditatem inciderunt. Hinc nec satis tuta est ambitiosi bonitas; nam ambitio *c* multos mortales falsos fieri subegit, magisque vultum,quam ingenium bonum habere: bonitas talis hominis sæpè ad tempus est sumpta,continens

t 2. *de legib.*

u *Chrisost. relatus per Bouadigl. lib.*1. *cap.* 3. *num.*35.

x *Ex Cicero. Thuscul. quæst.*5. *fol.*192. *in magnis.*

y *D.Reg.Tapp. in rub. de official.const. nu.*39. *& ad trad. per Bouadigl.lib.*2.*cap.*7.*nu.*15.

z *Ex Tac. lib.*3. *annal. num.*11.

a *Ex Tacit. lib.*1. *hist. num.*10.

b *De offic.lib.*1.*fol.*354 *in magnis.*

c *Ex Salust.in Catilina ad Bouadigl. lib.*2. *c.*7. *num.*15.

tinens falsas virtutes, & vitia obtecta, quò *d* maiore bonitatis imagine tegũtur, eo in infensius eruptura flagitiũ; hic ille est, qui sępè habitu, *e* & ore ad exprimendam honesti imaginem exercitus, cæterum animo perfidiosus, & subdolus, auaritiã, ac libidinem, aliaq; vitia occultat; quæ post magistratum adeptum recluduntur; datumq; est nõ rarò exemplum præcauendi, quomodo flagitijs commaculatos, sic specie bonarum artium falsos.

d Ex Tacito lib. 1. ann. num. fin.

e Ex Tac. lib. 15. ann. num. 9.

Hinc non immeritò, & si crimen ambitus *f* cesset, vbi officia petũtur à Principe; tamen sapientibus placuit, in ijs honestius esse, vt cæteris paribus ea non petentes, petentibus præponantur; *g* neque enim, vt aliqui opinantur, ad Principis maiestatem pertinet magistratus nõ nisi rogantibus demãdare, quasi eius maiestate inferius sit, eos non roganti offerre, gratioresque sint Principi futuri, qui petentes obtineant; nam Principis decus in eo potius refulgebit, vt tantùm virtuti locũ in hac re patefieri omnes intelligant; neque verò considerata ratio gratioris animi mouere Principem debet, quia experimẽto constat, valdè paucos gratum animum ob magistratus adeptionem profiteri; nemo enim ferè existimat

f l. 1. ff. ad l. Iuliam de ambitu, qui tex. procedit etiã si Principi detur pecunia, de Ponte decis. 16. num. 28. Boss. in tit. de ambitiosis.

g Bouadigl. lib. 1. cap. 3 num. 65.

malum putat, bonum autem suum id maximè, quod alicui bono futurum est amat: hæc non peccātibus, sed *o* peccatis tantum irasci iubet; hæc nos in proprijs, quā in alienis iniurijs exorabiliores reddit: hæc esse quam videri bonos præcipit; *p* hæc veram, & exactam iustitiā imperat; docet enim nos esse iustos gratis, & ita in hāc pulcherrimam virtutē nos impendere, vt tota cogitatio à priuatis commodis, quàm longissimè auersa sit; alienum enim bonum spectat sincera iustitia, nihil ex se petens, nisi vsum sui; & quod magis est, ipsam famam, gloriamq; cōtemnit, si non nisi cum infamia iusti esse possimus; hæc ne *q* deterreamur, ad iusta, honestaq; tribuit fortitudinē contemptricem timendorum, terribilia, & sub iugum libertatem nostram mittentia, despicientem: hæc fidem docet, sanctissimū humani pectoris bonū, dum mendacia, deceptiones omnino ex humani commercij finibus tollit, atque exterminat: hæc voluptatibus imperat, dum alias odit, atque abigit, alias dispēsat, & ad sanum morem recidit, docens optimum modum cupitorum esse non quantum velis, sed quantum debeas sumere: hæc ambitioni, alijsque nimijs cupiditatibus modum ponit, cogitque

o *Ex Senec. de ira lib. 2. cap.* 28.

p *Ex Senec. epist.* 115.

q *Ex Senec. epist.* 88.

gitque spes effrenatas, animumq; ad vasta procliuem velut sub vinculis habere: hæc diuinitus sapientiæ rorem instillat; nam, vt scriptum est, anima r viri sancti enuntiat aliquando vera, quàm septem Circumspectores sedentes in excelso; hæc s deniq; iudicandi munus periculis plenum ferè ineuitabilibus sola periculis liberat. omnia enim prosperè t euenere colentibus Deum, aduersa spernentibus.

Num. 84. Solet hic disputari, vter aptior ad magistratum sit, qui semper laudabilem duxit vitam, & nihil in præteritum excusandum habeat, an qui vitijs quandoque obnoxius, est postea mutatus in melius? & primũ bonitatis genus aptius sensisse videtur Plato, u qui eum docuit constituendum custodem, & Iudicem Ciuitatis, qui singulis ætatibus pueritia scilicet, adolescentia, & matura ætate probatus fuit, & macula caruit vsque ad ipsam electionem, eiusdemq; sententiæ fuit Præpositus; x contrariã opinionem sustinet Ludouicus Romanus, y ea motus ratione, quod scilicet melius humanis admissis sciet ignoscere, qui & ipse quandoque indiguit venia.

Equidem Platonis, & Præpositi sententiam veriorem censeo; nam ea, quæ à

Roma-

r *Eccles. cap.* 38.

s *Ad Bonadigl. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 54.

t *Ex Liu. lib.* 5.

u *lib.* 3. *de rep & lib.* 6 *de leg. relatus per Mastrill. de magistr. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 59. *& seq.*

x Relatus *ad rem per* Bonadigl. *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 77.

y Relatus *per* Bouad. *ibidem.*

Romano dicta ſunt, vbi de eccleſiaſticis dignitatibus agitur, locum habent; non vbi de vitæ, neciſq; poteſtatem habentibus Iudicibus agitur; quibus ſcilicet pauca pietatis officia tractanda ſunt, ſed rigor gladij plerumque in improbos exercendus eſt, vt optimè Cęſar Lambertinus diſtinxit. *z*

Nec tamen eum, qui vitam in melius emendauit, arcendũ ab honoribus existimo, quia ratione mutatæ vitæ, iam non *a* amplius dicitur malus; licet alter, qui ſemper ſe in officij honeſtate cõtinuit, ſit dignior; quid enim ſi quis prçſertim lubrico ætatis lapſus, deinde ad meliora redierit? certè fas eſt cedere prima poſtremis; ſi videlicet pœnitentia *b* facti ſpem bonam pollicetur, ſi præſertim appareat non ex alto veniſſe nequitiam, ſed ſummo quod aiũt animo inhæſiſſe, præteritis danda eſt venia, nec accipientibus nocitura, nec dantibus: in quo prudentis Principis, ſeù alterius eligẽtis verſatur arbitriũ, qui an emẽdatio ſit ſincera dignoſcat; ne fortè dum *c* improbus interquieſcit, dum emẽdato tantùm ſimilis eſt, decipiant non deficientia, ſed ad tempus ceſſantia vitia magno cum fœnore reditura.

Non omittendum etiam eſt veram à no-

M ſtris

z *Relatus per Bouad. ibidem.*

a *Io. Andr. in cap. ſemel malus de regul. iur. in ſexto.*

b *Ex Senec. de ira lib. 1. cap. fin.*

c *Ex Seneca epiſt. 25.*

d *Alciat. de præsūpt. reg.2. præsumpt 7. n.3. Guazzin defens.28.c.1. num.2 & seq.& alij per eum relati.*

ſtris præſumi emendationem, ſi quis d aſſiduum triennium in emendatione permanſerit: adeo vt omnis ante actæ vitæ nota deleatur, ſi tamen delinquendi occaſione oblata, quis delicto abſtinuiſſe probetur.

Optandum ſanè eſſet, vt altiſſimus probitatis gradus in Iudice eligendo emicaret; ſed etiam corruptiſſimo, in quo viuimus ſæculo admonendi ſumus non ſemper haberi poſſe ad officia exercēda bonitatem ſanctitate, & vt aiunt, miraculis e claram; vitia erūt f donec homines; ſatis eſſe debet, ſi neque hæc continua, & meliorum interuentu penſentur.

e *Bouadigl. eod. lib.1. cap.3. num.77.*

f *Ex Tacit. lib.4. biſtor. num.17.*

*Num.*85. QVINTA Conditio in ordine ſit natalium honeſtas. nam eſſe in Iudice eligendo nobilitatis habendam rationem tàm lege g communi, quàm municipali inſinuatur, & multæ afferuntur rationes.

Prima eſt, quia veriſimile eſt nobiles melius ſeſe in adminiſtrando magiſtratu geſturos. nã vt ait Ariſtoteles h probabile eſt meliores futuros eſſe, qui ex melioribus orti ſunt. nec vt plurimum nobiles ſolent à ſuis claris maioribus eſſe degeneres: de Dolobella, inquit i Tacitus, miraculo erat, quia claris maio-

g *Text. in l. honor §. de honoribus ff. de muner. & honorib. Boer. deciſ. 153. nu.32. text. in conſtit. Regni Iudices vbique in verbo illuſtres, vbi D. Reg. Tappia hoc eſt nobiles declarat Bouadigl. lib.1. cap.4. per totum.*

h *Quinto politic. Dom. Reg. Tapp. in rub. de official. conſtit. num.12. & ſequent.*

i *lib.4. annal. nu.10. ad tradita per Bouad. lib.1. cap.4. num.14.*

maioribus, suam ipse nobilitatem, suũ sanguinem perditum ibat.

Secunda, nobilitas plerumque efficit, vt fascium k prærogatiua quis moderatius vtatur, cũècontra ignobilis mutato statu plerumque se moderari nesciat, illudq; non rarò accidat, vt diù sordidus, *l* repentè magnus mutationem fortunæ malè tegat; hinc subditi lætiore animo *m* nobilioris dominationem ferunt, cum ècontra ignobilis imperium graue, & intolerabile videatur.

Tertia, nobilitas maiorem reuerentiam Iudici *n* conciliat, cum ècontra natalium obscuritas rèddat eum despectiorem, nec verò Reipublicæ modicè interest magistratibus authoritatem, ac reuerentiam seruari; nam ex magistratuum authoritate, vel contẽptu ipsius iustitiæ authoritas vilescit, vel in honore habetur.

Quarta, nobilitas ipsa subleuanda est, cui omnes boni *o* fauent sẽper, quia vtile est Reipublicæ nobiles esse dignos maioribus suis.

Hinc de Tyberio antequam principatum in initijs laudabilem in deterius verteret, apud Tacitũ legimus; mandabatq; honores, nobilitatẽ *p* maiorum, illustres domi artes spectãdo. Quibus ver-

k *Ad tradita per Bouadigl. lib. 1. cap. 4. n. 24.*

l *Ex Tacito lib. 1. hist. num. 16.*

m *Bouadigl. eod. lib. 1. cap. 4. num. 23.*

n *D. Thom. in epist. ad Hæbreos c. 1. lect. 2. relat. per Bouadigl. ibidẽ, & per D. Tapp. in ead. rubr. num. 12. vbi inter tria requisita D. Thom. requirit nobilitatem, ne contemnendo præcipiatur. ad rem Afflict. in constit. pacis cultum num. 2. vbi quod pax Reipublicæ tunc conseruatur, dum minor superiori reuerentiam exhibet, text. in cap. adhæc distinct. 89. ad rem Capibl. prag. 5. de Baron. tom. 1. num. 134.*

o *Ex Cicer. pro P. Sextio fol. 462. in magnis.*

p *lib. 4 annal. num. 1.*

bis,id quod communiter,& alij aduertunt, elegantia, & breuitate qua solet Tacitus nobis insinuat, quomodo sit in demandando magistratu nobilitati deferendum, si scilicet cũ reliquis necessarijs partibus sit coniuncta nobilitas, cum alioquin *q* virtute destituta, nulla ad rem, de qua quæritur prærogatiua frui debeat. est sanè illa cæteris paribus præferenda; si verò virtute careat, nemo ambigere debet, ignobilitati virtutis ornamentũ habenti,eam posthabendam.

q *Bouadigl.lib.1.cap.4. nu.9.10.& 30.de Pont. de potest.Proreg. in tit. de elect.official.§.5.n.9.*

Quemadmodum etiã supradicta limitanda censerem, vbi insignis aliqua, nec promiscua virtus ignobili loco natum extolleret; tũc enim libens faterer optimum *r* quemque nobilissimũ esse, & in cuiuscunque animo virtus insit, ei plurimum esse tribuendum.

r *Velleius relatus per Lipsiũ lib.3.polit. c.10.*

Num.86. SEXTA Conditio in Iudicis electione attendenda secundum plerosque est, vt qui ad hoc munus assumendus, paupertatis nimiæ angustijs non prematur; sed diuitias saltim habeat moderatas, quibus iniunctæ dignitati cũ honore sufficere possint: huius conditionis opportunitas suaderi videtur authoritate *f* Vulpiani, Callistrati, Arcadij, & Honorij Cæsarum.

f *Vulpian. in l. rescripto vers. cæterum ff.de munerib.& honor. Callistrat. in l.honor §.de honor.ff.eod. Arcad.& Honor. in l.ad subeũda C.de decurionib.lib.10. Lucas de Penna in l.fin. C.de his qui num.liber. se excusant.*

Lucæ

Lucæ de Penna, & aliorum non spernēdi nominis in nostra hac legali sciētia versatorum: Vulpiani verba sunt hæc. cæterum, si quidam ita tenues, & exhausti sunt, vt non modo publicis honoribus pares non sint, sed & vix de suo victum sustinere possint; & minus vtile, & nequaquam honestum est talibus mandari magistratum; Callistrati; de honoribus, siue muneribus cū quæritur in primis consideranda persona, est eius, cui honor defertur: facultates quoque iniuncto muneri an sufficere, possint: Arcadij verò, & Honorij; ad subeūda patriæ munera dignissimi meritis, & facultatibus curiales eligātur; Lucas verò de Penna clarè tradit, quamuis doctissimū si pauper sit à magistratu repellendum.

Equidem in primis aduerso supracitata, Vulpiani, Callistrati, & Cæsarum loca ad rem de qua agitur parum facere; intelligenda enim sunt de muneribus, in quibus nullum adest stipendium dictis muneribus sufficiēs, sed potius de proprio sumptu opus est illis, qui ea, subeunt, vt tum ex verbis, quibus prędicti vtuntur, tum ex glosa *t* colligitur. cum igitur in hoc Regno à Regia liberalitate Iudices honestis donētur stipendijs, quibus honestè se alere pos-

t *Glos. in dict. l. rescipto verbo substinere, & d. l. ad subeunda.*

possunt, nec magistratus de quibus in præsentia loquor, vllam afferant sumptus necessitatem, consequens est eorum auctoritatem ad id de quo quæritur, minimè congruere.

Cæterum,& si hoc ita se habeat. diuites in honoribus assequendis pauperibus præferendos cæteris paribus non immeritò placitum *u* existimo.

u *Mastrill. de magistr. lib. 2. cap. 12. num. 29.*

Ea ratio mouet, ne alioquin, vt sunt hodie corruptissimi mores, nimia paupertas furtis,& rapinis viam aperiat; quã rationem expendit Imperator Iustinianus *x* in exequutoribus Iudicũ, dum illos omnino locupletes, & probatos esse iubet, vt neque ab eis aliquid peccetur, neque prodatur, nequè malignè agatur: pauper *a* enim facilè corrumpitur.

x *In auth. de Iudicibus §. his qui causas. Petr. Gregor. sintagm. iur. lib. 47. cap. 10.*

a *Glos. in l. 3. vers. egẽs ff. de testib.*

Neque verò idipsum nisi de moderatis diuitijs intelligendum puto; quæ satis sint, vt commemorati mali remoueatur occasio: nam nimias in magistratu demandando diuitias consectari, parũ id ex vsu Reipublicæ existimandũ est.

Primo, quia vt plurimum ingentes diuitiæ, vt innuit *b* Seneca, fiut ex auaritia, à qua quam alienus Iudex esse debeat, iam supradictum est; nec nouum est, vt dum diuitias consequi volumus, in multa mala *c* incidamus;& vt quotidiana

b *Ex Senec. epist. 87.*

c *Ex Senec. ibidem.*

tidiana docet experientia, nimia pecunia plerumq; cum nimio pecuniæ studio, quo ea parari solet, non cum liberalitate coniuncta est; quam liberalitatem in magistratibus probari traditum *d* est.

Secundo, nec nimiæ diuitiæ sunt vitiorum expertes; *e* inflant animos, superbiam pariunt; multorum sunt causa malorum, non quia ipsæ faciant aliquid; sed quia facturos irritant; cum è contra paupertas multorum sit effectrix bonorum; adeò vt futurum sit, vt dies *f* me deficiat, si velim paupertatis causam defendere: *g* optimus certè est pecuniæ modus, qui nec in paupertatem cadit, nec procul à paupertate discedit.

Tertio, Reipublicæ non expedit, vt multo in honore diuitiæ habeantur; quia ita fiet, vt tota *h* Ciuitas immoderata pecuniæ cupiditate exardescat; quo nihil perniciosius publico bono; nam vbi cupido *i* diuitiarum inuasit, neq; disciplina, neque bonæ artes, neque vllum ingenium satis pollent.

Quarto, nec id eligentis famæ satis tutũ, si pecuniosum, k & gratia subnixum (quod haud raro accidit) per ambitum deligat; daturus procul dubio euidentius suæ integritatis documentum, si

ita

d Ex Mastrill. de magistr. lib. 2 cap. 12. n. 66.

e Ex Sen. ead. epist. 87. in pluribus locis.

f Ex Cic. tuscul. quæst. lib. 5. fol. 192. in magn.

g Ex Sen. de tranquill. cap. 8. in fine.

h Aristot. lib. 2. de re publ. cap. 11.

i Ex Salust. in orat. 2. ad Cæsar.

k Ex Tacit. lib. 12. ann. num. 2.

ita ſe in magiſtratuũ electione gerat, vt omnes probitati, *l* & induſtriæ nõ diuitijs ſtudendum intelligant; & pecuniæ ſtudium, aut auferat, aut quoad res feret, minuat.

l Ex Saluſt. orat. 1. ad ad Cæſar. de republ. ordinand. & orat. 2. ad eundem.

Mea igitur hæc eſt ſententia. Primo quidem paupertatem, & diuitias qualitates eſſe promiſcuas per ſe inſpectas quoad rem, de qua *m* quæritur; neque *n* de honore ex copijs magis, aut minus iudicandum, nec ex opulentia, verum ex dignitate cuiuſquam creandos magiſtratus, & quemadmodum diuitias, ſi diues etiam bonus erit, ita & paupertatẽ innocentis impedimento eſſe non debere, quominus promiſcuè pauper, & diues ad honores vocentur; præſertim in hoc Regno, vbi ij omnes, qui ad Regia officia aſſumuntur Regijs ſtipendijs fruuntur, vt ex ijs non incommodè ali poſſint, & ceſſet ſupra conſideratum nimię paupertatis periculum.

m *Ex Petr. Greg. lib. 4. de republ. cap. 5. nu 18. relat. per D. Carleual de iudic. diſp. 1. num. 9.*
n *Ex Saluſt. ad Cæſar. orat. 2.*

Secundo illud apud me extra controuerſiam eſt, ſi res in contentionem veniat inter bonum virum pauperem, & minus probatum diuitem, publicam poteſtatem longè melius apud bonum collocari ex Themiſtoclis ſententia, licet in diuerſa re conſulti, quam in vniuerſum ſequendã, docet, Tullius; *o*

o *lib. 2. de offic. nu. 71.*

tan-

tantum enim honoris pecuniæ tribui, vt illa virtuti præponderet, aut illius dignitatem æquet, ferendum non est. quoniam *p* nulla possessio, nulla vis auri, & argenti pluris quam virtus æstimanda est; quæ *q* longè super ista consistit, suo ære censetur; eiusque *r* tanta vis est, vt omnia hæc indifferentia si ex altera parte ponantur, ne appareant quidem.

p *Ex Tullio paradoxa fol 439. in magnis.*
q *Ex Senec. epist. 87.*
r *Ex Tull. de finib. lib. 5. fol. 113. in magnis.*

Tertio, si cum de honoribus quæritur, merita virtutis inter duos sit æqualia, fortunæ dispares; in hoc vno casu poterit Princeps hanc diuitijs tribuere prærogatiuam, vt nimiæ paupertati præferat diuitias moderatas, quò cautiore delectu publicæ vtilitati consulatur. in nimijs verò diuitijs nulla vis fiat ob memoratas rationes; fitque extra casum multæ inopiæ, *s* omne Iudicium, non quam locuples, sed qualis quisque sit.

s *Ex Tullio de officijs lib. 2. num. 71.*

Vnum, quoniam de diuitijs mentionem feci; silentio non præteribo. hoc quoque diuitijs tribui. vt *t* diues antequam magistratum adipisceretur, post magistratum adeptum locupletiór factus, non præsumatur eas illius occasione parasse; quod secus est in eo, qui cum ad magistratum assumptus est inopia laborabat, præsertim si officium

t *Ex Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 3. §. 7. num. 6. & seqq.*

emisse, & lautam vitam duxisse comperiatur, nec stipendium ad hæc omnia sufficere potuisse videatur.

*Num.*87. SEPTIMA Conditio est, quemadmodum multis placuit, vt eligatur is *u* cui decora, & venerabilis sit facies; nam concursio *x* harum rerum externarum affert auctoritatē, vtpote si *y* visuque, & auditu iuxta, venerabilis, grauitatem fortunæ retineat; & sit super experientiam, ac sapientiam, etiam specie inanium validus: parum verò ad reuerentiam conciliandam aptus videtur Pelignus *z* quispiam deridiculo corporis despiciendus.

Sed vt verè fatear, sunt hæc optanda potius quam anxiè exquirēda; sunt namque hæc fortuita, *a* corpus procerum, decora facies; *b* formæ gloria, fluxa atque fragilis est; sola virtus clara æternaque habetur; sola virtus *c* proprium hominis bonum; sola hominem extollit; potius valeat illud, solos sapientes *d* esse, & si distortissimi sint, formosos: omnia in se *e* habere, omnia adesse ei bona, penes quem virtus sit.

Num. 88. OCTAVA Conditio est vt cum de magistratu, siue de Iudice eligendo

u *D. Reg. Tappia in d. rubr. de official. constit. num.*18.
x *Ex Cic. in topica.*
y *Ex Tacito lib.*2. *ann.* 11. *&* 13. *ann. num.*2.
z *Ex Tac. lib.*12. *annal. num.*20.
a *Ex Tac. lib.*15. *annal. num.*7.
b *Ex Salust. in Catilin. in princ.*
c *Ex Tac. lib.*4. *histor. num.*3.
d *Ex Cicer. pro Murena fol.*348. *in magnis.*
e *Ex Plaut. in Amphit.*

gendo agitur; vniuſcuiuſq; ingenium, aptitudo, capacitas à Principe *f* expendantur; vt ſcilicet vnicuique congruentia munera iniungantur: *g* hominum itaque delectus habendus eſt. inſpicienda natura, eòque inclinanda quò vis ingenij deſert; malè enim alioquin reſpondent coacta ingenia; reluctante natura irritus labor eſt; ſunt aliqui verbi gratia otioſo ſtudio, contemplationique quam agendis rebus aptiores; demandentur his officia, quæ domi quieſcente ſcientia facilè peragi poſſunt. Latronum incurſu purganda prouincia eſt; ſuppliciorum *h* exacerbatione propter delictorùm frequentiam opus eſt; deſtinetur oportet, is cui ſit, & animi, & corporis robur; ne alioquin aut deſit vigor animi negotijs par, aut corpus *i* forſan infirmum laborioſo opprimatur officio; deligatur in ſeueritatem propenſior, nè forte mittatur, is, qui præſit *k* placidius, quam feroci prouincia dignum ſit.

f D.Reg.Tapp. rubr. de conſtit. num. 17. *Vaſq. controuerſ. illuſtr. lib. 1. cap. 43. num. 13.*

g *Ex Sen. de tranquill. animi cap. 6.*

h *Ad tex. in l. aut facta §. non nunquam ff. de pœnis.*

i *Ex Sen. de tranquil. lit. cap. 5.*

k *Ex Tacit. in Agric. num. 7.*

Huc pertinet, vt quam quiſque ciuilis ſcientiæ partem maximè tractauit, in ea quoque, dum de magiſtratu demandādo agitur, exerceatur; eſt verbi gratia quis in ciuilium cauſarum tractatione verſatus, ciuilibus controuerſijs

præficiatur; habet causarum criminalium, vel fiscalium experimentum; criminum cognitioni præponatur; fiscalibus causis constituatur: nec ab re est, quod illo *l* prouerbio Græcorum præcipitur, vt (aiebat Tullius) quam quisque norit artem, in hac se exerceat; quemadmodum hæc & talia prudentis Principis committuntur arbitrio, occupationes *m* quas quemquam vult aggredi, æstimantis, & vires cum rebus comparantis; vt, prout quisque rebus aptissimus erit, in ijs potissimum elaboret, scenicorumque imitanda prudentia, qui non optimas, sed sibi accomodatissimas fabulas eligunt.

l *Ex Tull. thusc. quæst. lib. 1.*

m *Ex Sen. de tranquil. lit. cap. 5. & ex Cic. de offic. lib. 1. num. 114.*

Num. 89. NONA Conditió sit vt non solum dignus, sed dignior in Iudicem eligatur; hæc conditionis necessitas attento Iure communi in controuersiã reuocata est; cum alijs placuerit etiam in *n* sæcularibus officijs digniorem eligendum, si in promptu sit, licet electio minus digni ipso Iure valeat; alij *o* verò senserint hanc tam scrupulosam inquisitionem minimè necessariam esse, ac sufficere si omisso digniore, dignus eligatur; in hoc tamen Regno animaduertendum est municipali lege sanci-

n *Vasq. controuers. illustr. cap. 43. num. 16.*

o *Bart. in l. cum quidã ff. de leg. 2. per text. in l. cum pater §. rogo ff. de leg. 2. vbi ad legatum factum filijs grauatæ distribuendũ, vt quisque de ea meruerit, grauatæ electione cessante, assequendum, sufficit si filij grauatæ, non sint indigni, ac non offenderint. Mastrill. de magistrat. lib. 2. cap. 1. num. 63.*

sancitum esse ab Imperatore *p* Frederico, vt ad Iudicandi munus digniores vocentur, dignior autem proculdubio, iuxta ea quæ paulò supra diximus, non ex scientia solum, reliquisq; à me commendatis partibus dicendus est, sed ex conditione negotiorum, *q* personarumque aptitudine.

p *Constit. Regni Iudices vbique.*

q *Mastrill. de magistr. lib. 2. cap. 1. num. 65.*

Num. 90. Quemadmodum constat digniorem eum censendum esse, qui alio magistratu cum laude defunctus est, esseque ei *r* præferendum, qui nullum adhuc gessit officium. idque bono reipublicæ tutius est, vt alias spectatæ, & expertæ fidei viri eligantur: nam & si quandoque non sit pœnitendum hominis noui; immo verum sit plerosque *s* contra quam spes, aut metus de illis fuerit, egisse in prouincijs; excitari quosdã ad meliora, magnitudine rerum; nemo tamen ambigit securiorem esse experientiam; cum, antequam ea sumatur, semper incertus sit euentus eligendi. factumque est tritum sermone prouerbium; magistratus *t* virum ostendit.

r *Mastrill. de magistr. lib. 2. cap. 2. num. 16.*

s *Tacitus lib. 3. annal. num. 11.*

t *Ex Bouad. lib. 1. cap. 3. nu. 74 ad plen. & lib. 1. cap. 16 num. 1. & seq.*

Num. 91. Quemadmodum etiam constat gradus *u* esse spectandos, vt scilicet illi præferantur, qui proximiore ad honorem de quo quæritur, gradu fuerint, idque cæteris paribus, si scili-

u *Vt gradatim ff. de muner. & honor.*

x *Ad splendidioris C. de diuers. offic. lib. 12.*
y *Text. in l. honores, & ibi add. ad glos. in vers. non ordinationi ff. de decur. & eorum filijs.*

cet x laudabiliter se gesserint, aut nisi alter potior y sit, quia vt inquit Paulus, honores & munera non ordinationi, sed potioribus quibusque iniungenda sunt.

Num. 92. Non tamen, vt id non omittam, de tuo, Princeps, Iudicio hac in re an sit dignus is, quem elegeris, nobis disputare permissum est: z non est nostrum æstimare, quem supra cæteros, & quibus de causis extollas; tibi summum rerũ Iudicium summus hominum dedit, nobis obsequij gloria relicta est.

z *Ex Tacito lib. 6. annal. num. 2.*

Hæ sunt præcipuæ conditiones, quas in Iudicum creatione, attendendas pro mei ingenij imbecillitate collegi.

Num. 93. Sed operæpretiũ est quærere quibus nam potissimum medijs id assequi poterit Princeps, vt in magistratuum electione supra memorata seruentur. & quidem tria ad rem potissimum præstare posse videtur, vt id assequatur.

Primum, vt non vulgarem adhibeat in eligendorum inquirenda conditione solertiam. & quoniam ex his quæ huc vsque dicta sunt, aliqua facilè possunt ad eius notionem peruenire, aliqua verò non nisi magna cum difficultate nosci possunt; vt sunt scientia, pruden-

tia,

tia, probitas, quarum non est euidens, & expedita cognitio. in his dignoscendis labor, in his opus est; rarò enim fato calamitatis humanæ, lux veritatis principibus lucet, sed ijs maximè congruit, quod aiebat Democritus, *a* in profundo veritatem esse demersam; *b* monstrabo, inquit Seneca, tibi cuius rei inopia laborant magna fastigia, quid omnia possidentibus desit, scilicet ille qui verum dicat; priuata cuique stimulatio; *c* paucis reipublicæ amor, sed vt quis amicus, vel cliens, hunc vel illum approbant plerumque, & (bonos semper excipio) insinuant.

a *Ex Tull. academ. qq. lib. 1. versus finem.*

b *Ex Senec. de benefic. lib. 6. cap. 30.*

c *Ex Tacit. ad rem lib. 1. histor. num. 4.*

Sed quod remedium? optimum sanè esset, si noscere rem per se Princeps *d* ipsemet posset; quemadmodum memoriæ proditum est factitasse Traianum, *e* qui vniuscuiusq; ingenij periculum faciebat; Sed quoniam valdè incommodum est in hoc quoq; nimias eius curas onerari. & experimẽto constat *f* nõ posse Principẽ sua scientia cuncta cõplecti; necesse est vt apud se habere (id ꝙ te facere compertum habemus) spectatæ fidei, ac sciẽtię viros studeat, qui de cuiuscunque meritis ad eundem fideliter referant; non ex vnius vel alterius fide, quæ facilè fallax esse potest; sed vel per se notitiam necessariam

d *Ad rem Lipsius 3. politic. cap. 4.*

e *Bouadigl. lib. 1. cap. 3 num. 17.*

f *lib. 3. ann. n. 11. Tacit.*

riam consequi curent; exemplo illius insignis *g* Præsidis Couarruuiæ, qui eos, qui ad honores adspirabant, consueuerat data opera conuiuas secum habere, vt varijs inter epulas pertentati sermonibus, sua ingenia proderent; vel si id facere incommodum est, plurimorum testimonio id exploratum habere nitantur; præsertim eorum, quibus is, de cuius meritis inquiritur, esse cognitus facilè potest; vt sunt *h* conciues; tangant denique ad Lydium illum lapidem communis famæ; tales, (monebat Plinius) nos crede *i* qualis fama cuiusquam est; & meritò nam singuli decipere, & decipi possunt, nemo omnes, neminem omnes fefellerunt; k haud errat fama; haud errat vniuersalis consensus; & verè dicere Principi licet cum illo sene Imperatore; *l* si velis eligere, consensu monstratur.

Diligenter igitur ij, quibus hæc cura demandata, intueri debent; quid de hominis scientia, prudentia, bonitate fama diuulget; & si alios honores gessit, quos nã in ijs exhibuerit mores; quod nam sui specimen præbuerit, inuestigandum: si vero adhuc ad munera publica non accessit; ex anteacta priuata vita in cætera, vt Iura *m* præcipiunt

g *Bouadigl. lib. 1. cap. 3 num. 18.*

h *Text. in const. Regni Iudices vbique, vbi testimonia conciuium ad rem habenda præcipitur, l. de minore §. plu. ff. de quæstio. vbi quod plurimum refert cuius quis existimationis sit in sua Ciuitate.*

i *Plin. in panegyr. ad Traianum, ad rem Lipsius lib. 3 politic. cap. 4.*

k *Ex Tacito in Agric. num. 4.*

l *Ex Tacito lib. 1. hist. num. 5.*

m *Tex. in l. desertorem §. is qui ad hostes, ibi, inspecto vitæ eius præcedentis actu, & l. non omnes §. a barbaris ibi, & si bonus antea miles æstimatus ff. de re militari, l. famosi, ibi, ante quid fecerit ff. ad l. Iuliam maiest.*

piunt, coniectura capienda est. licet enim plerique, qui dum priuatam egerunt vitam, luxu, alijsque vitijs diffluere visi sunt, magistratum deinde adepti, egregios, ac sanctos mores ad publicas res attulerint; quemadmodum de *n* quinto Fabio maximo traditum est; qui corruptissimos mores, quamprimum reipublicæ gubernaculo admotus est, in grauissimos, ac modestissimos vertit; & de L. Vitellio *o* Tacitus scripsit. cum de eo homine (inquit) haud sum ignarus, sinistram in vrbe famam, pleraque fœda memorari; cæterum regendis prouincijs prisca virtute egit; nec non de Othone, *p* cuius flagitijs commemoratis, hæc subdidit: prouinciæ lusitaniæ præficitur, vbi vsque ad ciuilia arma, non ex priore infamia, sed integrè sanctèque egit; tamen tutius est, & honestius eiusmodi homines in vita licet priuata flagitiosos, à reipublicæ administratione procul haberi, nam hæc morum mutatio in melius per rarò accidit, immo plerumque hominum virtutes magistratus conuertit in vitia, vt constat præsertim exemplo Principum Romanorũ, ex quibus inter cæteros Tyberius, inquit *q* Tacitus, egregius vita, famaque quoad priuatus vixit, post

n *Bouadigl. lib.1. cap.3 num.58.*

o *lib.6. annal. num.6.*

p *lib.13. ann. num.13.*

q *Ex lib.6. ann. nu.10.*

tantam rerum experientiam vi dominationis conuulſus, & mutatus, tandem in dedecora, ac ſcelera prorupit. Galba *r* maior priuato viſus, cum priuatus fuit, & omnium conſenſu capax Imperij niſi imperaſſet; ſolus, denique *ſ* Veſpaſianus, Tacito teſte, omnium ante ſe Principum in melius mutatus eſt; non ergo *t* recta, & prudens eligendi lex ad ea, quæ ſemel aut bis, ſed ad ea, quæ frequenter accidunt, adaptanda; eligenduſque eſt is; *u* qui alijs antea rectè viuendi exemplum præbuerit.

r *lib.1.hiſt. num.12.*

ſ *lib.1. hiſtor. num.13.*

t *Argum. text. l. nam ad ea ff. de legib.*

u *Ex Afflict. in conſt. Regi vt vniuerſis n.50.*

Num. 94. Secundum, vt maximam adhibeat Princeps diligentiam, ne eiuſmodi honores gratia, aut quod deterius eſt pretio obtineantur, quod non tantum de ipſomet Principe intelligēdum eſt, vt ipſe tam fœdam non exerceat mercaturam (quod etſi in Principe non agnoſcente ſuperiorem *x* iura non prohibent, tamen honeſtas non permittit, cum vendens *y* officia ad Iuſtitiam ſpectantia dicatur ſacratiſſimum Iuſtitiæ miniſterium vendere) ſed etiam vt ſua perficiat vigilantia, ne aliorum flagitio, huic malo via aperiatur. id quod haud rarò accidit Principe ignaro; adeo vt verè conqueri liceat pecuniam *z* bonis maliſque tem-

x *Reg. de Ponte dec.16. num 27.*

y *Afflict. in conſt. Regni volumus num.5.*

z *Ex Tacit. lib.1. hiſtor. num.18.*

temporibus iuxta valere.

Et cum non defecerint cum Iura communia *a* tum municipalia huic improbitati obuiam euntia, eamque asperitate pœnarum coercentia. ante omnia *b* eorum temeritas vlciscenda seuerè est, qui tam vtiles Reipublicæ leges violauerint: nec solum eiusmodi homines officiorum ademptione mulctandi sunt, quippe nihil ex ijs bonæ spei haberi potest, est enim qui emit, *c* ad vendendum cariore pretio paratus, & nemo *d* vnquam imperium flagitio quæsitum, bonis artibus exercuit; sed etiam grauioribus pænis comprimendi sunt. exterminandus est, si fieri potest, huius improbitatis vsus; tollenda præmia; nam malitia *e* pręmijs exercetur; vbi ea dempseris, nemo omniũ gratuitò malus est.

Num. 95. Est etiam pro prohibenda in officiorũ collatione gratia præter sancita de Iure communi, legibus municipalibus interdictum, ne cuiquam liceat pro officio alteri obtinendo precibus à Principe *f* petere.

Num. 96. Sed tu, optime Princeps, in te enim omnes maximam spem meritò constituerunt, tu inquam remedium malis inuenies, abolitarum legum obseruantiam reuocabis; & in

a *Text. in l. sãcimus C. ad l. Iul. repetund. in §. 1. Auth. iusiurandum quod præstatur ab his, qui administr. accip. in §. sic igitur Auth. vt Iudices sine quoquo suffragio fiant. text. in pragm. 2. de official. in cap. Regni itẽ recipiant Sacramentũ, & in cap. concessis à Philippo II. in anno 1577. ad supplicationem Ciuitatis, quæ probibitio vendendi officia, est etiam ampliata ad Barones, vt est pragm. 4. de Baron. qui dicuntur vendere etiã si retineãt prouisionem dari solitam, Mastrill. de magistrat. lib. 4. c. 17 num. 55. adeo vt consuetudo in contrarium etiã temporis immemorabilis nullius sit roboris, & momenti, Mastrill. ibid. nu. 56. & lib. 1. de magistratu c. 20. nu. 45.*

b *Affl. in const. Regni volumus, vbi quod tempore sĩdicatus licet exponere querelam contra emptorẽ officij, de Pont. tit. 3. §. 7. num. 1.*

c *cap. quibusdam 1. q. 1.*

d *Tac. lib. 1. hist. n. 8. ad text. in §. 1. in Auth. vt Iudic. sine quoquo suffragio in ver. totius nequitiæ principium, vbi quod corruptum babẽs*

primis efficies, vt videatur *g* locus virtutibus patefactus, ita vt maximo cum omnium gaudio præclara illa in te cadant verba. nihil *h* in penatibus tuis venale, nihil ambitioni peruium.

Num. 97. Tertium, vt summa ope nitatur Princeps, quò Respublica bonis, ac sapientibus viris quàm maximè abundet, & floreat. tunc enim facillimum ei erit tanquam ex seminario eos ad publicos vsus euocare; id autem maximè præmio, & pœna assequetur. si scilicet bonos, ac doctos pręmijs afficiat, honorificentia prouocet; eos qui alias demandatis sibi muneribus bene de Republica meriti sunt, honoribus augeat, *i* ita enim fiet, vt k honos alat artes, & omnes ad studia virtutis incendantur; cum nihil verius sit, quam nihil *l* à quoquam expeti, nisi cuius fructus ante prouiderit; & virtutes *m* ijsdem temporibus facillimè gigni, quibus optimè æstimantur;ècontra indoctos ad immeritas dignitates nõ patiatur erumpere; quis enim dubitet, minus *n* homines virtutis cupidos fore, virtutis pręmio peruulgato: mea sanè ea est sententia, expedire Reipublicæ præficere *o* officijs, & administrationibus non peccaturos, quã damnare cum peccarint; & ad ea cum laude

ingressũ officialis, multa mala facturus præsumitur.

e *Ex Salust. orat. 2. ad Cæsar. de Republ. ordinanda.*

f *l. fin. C. ad l. Iul. repet. prag. 1. de official. & ibi Rouit. nu. 26. vbi quod dicta iura in desuetudinem abiere.*

g *Ex Tacit. lib. 13. annal. num. 1.*

h *Ex Tacit. lib. 13. annal. ibidem.*

i *Text. in l. 1. C. de offic. Præf. Prætor Aphricæ, ibi, & semper prouidemus vnumquemq; secundum labores suos ad meliores gradus, & ad maiores dignitates perducere Reg. de Pont in tit. de elect. offic. §. 6. n. 5. in tract de pot. Proreg.*

k *Ex Cic. thuscul. quest. lib. 1. in princ.*

l *Ex Tac. lib. 11. annal. num. 2.*

m *Ex Tac. in Agric. num. 1.*

n *Ex Cicer. de inuent. lib. 2. num. 114.*

o *Ex Tacit. in Agric. num. 7.*

de peragenda *p* spe præmiorũ, & honorificentiæ potius, quam seruili metu pœnæ homines inuitari; cœterum si quãdo Princeps incidat in improbos, ac præsertim cupidos pecuniæ, ac venales Iudices, quibus nulla ad publicũ bonum capitalior pestis; apud omnes constat præter dignitatum ademptionem ētiam acrioribus *q* pœnis, vt alij deterreantur, eos coercendos, nam inuenit *r* æmulos infelix nequitia, quid si floreat, vigeatque?

*Num.*98. Hæc quę huc vsq; dicta sũt, si à Principe seruẽtur in Iudicũ creatione; hęc si commemoratis artibus in Rempublicam inducãtur, sperare, ni fallor, possumus beatiores futuras esse Respublicas; nihil enim ad earum bonum tàm attinet, quàm bonus magistratus; *s* cuius munus proprium est. ad salutem ciuium, Ciuitatumq; incolumitatem, vitamq; omnium beatam conditas leges seruare, easq; fidei suæ commissas meminisse.

*Num.*99. Cæterum, Lectores, qui hæc legerint, monitos velim nõ me adeò imprudentem esse vt existimem, hæc omnia adamussim posse seruari, in vsũque deduci; etenim tam *t* delecta, & rectè constituta Reipublicæ forma, laudari facilius quã euenire, vel si euenit, haud diu-

p *Text. in l.1. C.de assessor. ibi, spe præmiorũ, atque honorificentia sua prouocent eos, quorum prudentiam putant esse necessariam, non metu terribili, & necessitate incognita libertati.*

q *Ad tradita per Reg. de Poute dec.16.n.1. & plenissimè p Bouadigl. lib.2. c.11. n.10. & seq. in politica.*

r *Tac.lib.4.annal. n.9.*

s *Ex Cic. de legib lib.2. fol.333. et de offic. lib.1. fol.368. in magnis.*

t *Ex Tacit. lib.4. annal. num.3.*

diuturna esse potest.

Neque verò Principum voluntas tam arctis legibus vinciri facilè poterit; quin quibusdam fortuna *u* pro virtutibus sit; & *x* fato,& sorte nascendi, vt cætera ita Principum inclinatio in hos,offensio in illos. Meminisse etiam debemus,Principes quamuis egregios *a* mortales esse, hominumq; officia fungi; & vtcunq; non sint priuatis affectionibus obnoxij, nõ posse inter tot rerum anfractus, esse satis cautã mortalitatem; multa *b* sæpè interueniẽt, per quæ, & malus pro bono surrepat, & bonus pro malo displiceat; fallaces enim sunt rerum species quibus credimus. *c* Vbi tandem istum inuenies, quem tot sæculis quærimus? pro optimo est minimè malus,& in tanta bonorum egestate minus fastidiosa fiat electio.

u *Ex Tacit. lib.2. hist. num 15.*

x *Ex Tacit.lib.4.annal. num. 3.*

a *Ex Tacit.lib.4 annal. num. 5.*

b *Ex Senec.de benefic. lib.4.cap.34.*

c *Ex Sen. de tranquill. animi cap.7.*

*Num.*90. Si vllo vnquam tempore tam exactam in Iudicum creatione considerationem nostra, vel maiorum vidit ætas,si vlla vnquam Principis vigilantia, ac sinceritas tale virtutis studium inter populos introduxit, si vnquam alius in deligendis idoneis iudiciũ, & diligentiam adhibuit; Certè hæc omnia tua prouidẽtia,tuo incredibili animo candore præstanda, ac raræ fœlicitatis

tatis

tatis virtutumq; feracissima tempora mens præsagit.

Finem facio tuos pedes humillimè osculans, Deumq; Opt. Max. rogans, vt tibi nestoreos annos pro Reipublicæ incolumitate largiatur. Neapoli die 16. Februarij 1638.

LAVS DEO OPT. MAX. & B.V.M.

ERRATA CORRIGE.

Fol. 8. vers. 3. eorum iuris peritiam. Corrige, eorum, qui iuris peritiam.

Fol. eodem vers. 5. nec qui propterea. Corrige, nec propterea.

Fol. 12. ad marginem in litt. C. etiam si derelictum; Corrige, etiam si delictum.

Fol. 13. ad marg. in litt. D. examplo. Corrige, exemplo.

Fol. 25. vers. declarantur etiam, adde num. 24.

Fol. 70. ad marginem litt. O. & lib. 1. historiarum; adde num. 6.

Fol. 94. vers. 27. fiut ex auaritia. Corrige, fiunt ex auaritia.

Fol. 93. vers. 20. in primis aduerso. Corrige, in primis aduerto.

Cætera errata non animamaduersa corrigat benignitas, & prudentia Lectoris.

INDEX

A

P Aua-

Constan-

Fortuna

P 3 Iustitia

Iustitia.

Iuuenes.

L

Laus.

Lenitas.

Liberalitas.

Locus.

Loquacitas.

Luxuria.

M

Magistratus.

Mali.

Mali

contem-

Superbia